



Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Účetní auditing

Zita Drábková
Jindřiška Kouřilová



Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Účetní auditing

Zita Drábková
Jindřiška Kouřilová

České Budějovice | 2016

Recenzenti:

doc. Ing. Jaroslav Sedláček, CSc.
Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta

Ing. Jaroslav Špeta
auditor

© Zita Drábková, Jindřiška Kouřilová, 2016

ISBN 978-80-7394-560-2

Obsah

Předmluva	7
I. Úvod do teorie auditu	9
1 Význam a role auditu	9
1.1 Historie auditu	9
1.2 Objektivní podmínky vzniku auditorské profese	11
1.3 Informační asymetrie	13
2 Definice, podstata a cíle auditu	17
2.1 Druhy auditu	17
2.2 Podstata auditu a jeho cíle.....	18
2.3 Definice	18
3 Právní úprava auditingu a související předpisy	21
3.1 Zákon o účetnictví – povinnost auditu.....	21
3.2 Další předpisy upravující audit.....	27
3.3 Kontrola kvality auditu	29
3.3.1 Dohled nad spisem auditora	29
3.3.2 Kárná odpovědnost.....	30
4 Účetní závěrka v podmínkách českých účetních předpisů	33
4.1 Účetní závěrka v zákoně o účetnictví	33
4.2 Proces sestavení účetní závěrky	34
4.3 Druhy účetních závěrek.....	35
5 Věrný a poctivý obraz účetnictví, odpovědnost, etika a podvodné jednání	37
5.1 Věrný a poctivý obraz účetnictví.....	37
5.2 Etika v účetnictví.....	39
5.3 Podvodná jednání	41
5.3.1 Znaky podvodných jednání.....	41
5.3.2 Podvodná jednání dle Trestního zákona č. 40/2009 Sb.....	42
5.3.3 Vnitřní podvodná jednání	46
5.3.4 Vnější podvodná jednání	50
6 Vypovídací schopnost výkazů, kreativní účetnictví a hodnocení finančního zdraví	53
6.1 Vypovídací schopnost finančních výkazů v podmínkách ČÚP.....	53

II. Vybrané aspekty mezinárodních auditorských standardů	59
7 Obecné cíle nezávislého auditora a provádění auditu v souladu s ISAS	59
7.1 Úvod do standardu ISA 200	59
7.2 Obecné cíle auditora při provádění auditu	60
7.3 Povinnosti účetních jednotek při auditu.....	61
7.4 Veřejný dohled nad auditem.....	62
8 Požadavky etiky na audit	65
8.1 Etika v činnosti auditu.....	65
8.2 Etika jako klíčový atribut profese.....	66
8.3 Etický kodex pro auditory a účetní znalce	70
8.4 Hrozby nedodržení základních principů a zabezpečovací prvky.....	71
8.5 Vliv behaviorálního účetnictví, emocionální inteligence na stav vykazování dat.....	75
9 Profesní skepticismus auditora	77
10 Odborný úsudek auditora	81
11 Auditorské riziko	83
12 Vyhodnocení rizika zakázky	87
III. Činnosti auditora	91
13 Činnosti auditora před uzavřením zakázky	91
13.1 Sjednání podmínek zakázky.....	91
13.2 První auditní zakázka – ISA 510	93
13.3 Smluvní dopis o provedení auditu.....	94
14 Plán auditu – identifikace rizik, znalost účetní jednotky, jejího prostředí	97
14.1 Plánování auditu účetní závěrky	97
14.2 Vyhodnocení rizik, znalost účetní jednotky ISA 315	98
14.2.1 Požadovaná znalost účetní jednotky a jejího prostředí včetně vnitřního kontrolního systému.....	99
14.2.2 Porozumění činnosti a oblasti podnikání klienta.....	100
14.2.3 Porozumění vnitřním kontrolám.....	101
15 Plán auditu – Vyhodnocení rizik, významnost (materialita)	109
15.1 Významnost (materialita)	109
15.1.1 Definice významnosti	110
15.1.2 Stanovení hladiny významnosti	111
15.1.3 Přehodnocení významnosti	112

16	Provádění auditu – testování, vyhodnocení testů	117
16.1	Druhy testů	117
16.2	Vyhodnocení dopadu zjištěných nesprávností	118
17	Důkazní informace ve vztahu k auditorskému riziku	121
17.1	Důkazní informace jako omezení rizik.....	121
17.2	Mezinárodní auditorský standard ISA 500 – Důkazní informace.....	122
17.2.1	Požadavky na důkazní informace – dostatečné a vhodné důkazní informace	122
17.2.2	Zdroje důkazních informací.....	123
17.2.3	Auditorské postupy k získání důkazních informací	124
17.3	Požadavky na důkazní informace – relevantnost, spolehlivost.....	127
17.4	Informace generované účetní jednotkou a použité pro auditorovy účely	130
17.5	Výběr položek pro testování s cílem získat důkazní informace	131
18	Odpovědnost za nesprávnost, vyhodnocení rizik podvodu a legalizace příjmů z trestné činnosti	137
18.1	Riziko podvodu v mezinárodních auditorských standardech	137
18.1.1	Kontrola kvality práce auditora jako dalšího faktoru vedle etiky patří mezi základní prostředky samoregulace činnosti auditora.....	138
18.2	Právní, etická a morální odpovědnost auditora	139
18.3	Rizikové faktory podvodu	140
18.4	Vyhodnocení rizik podvodu	141
18.5	Riziko při poskytování auditorských služeb.....	151
18.6	Formy podvodných jednání.....	151
18.6.1	Krádež	152
18.6.2	Zpronevěra	152
18.6.3	Podvod	152
19	Dokumentace auditu – ISA 230	159
20	Závěr auditu a zpráva auditora	165
20.1	Dopad zjištěných nesprávností na výrok auditora.....	165
20.2	Prohlášení vedení.....	166
20.3	Zpráva auditora, auditorské výroky.....	167
21	Audit ve vztahu k výpočetní technice	171
21.1	Význam a vliv IT na práci a závěry auditu, řízení účetní jednotky.....	171
21.2	Rizika spojená bezprostředně s používáním IT.....	172
21.3	Některé metody snižování rizik“ v oblasti IT	172
21.4	Analýza auditorského rizika a sledování průběhu auditu.....	175
21.5	Počítačem podporované auditorské techniky.....	175
22	Testování rozvahy	181

22.1	Testování pohledávek.....	181
22.2	Testování rezerv	186
23	Testování výkazu zisků a ztrát	189
23.1	Testování výnosů.....	189
23.2	Testování nákladů.....	195
24	Interní audit	199
24.1	Vymezení interního auditu	199
24.2	Předpoklady pro výkon profese interního auditora.....	201
	Použité zkratky	205
	Seznam tabulek	207
	Seznam obrázků	209
	Seznam příloh	211
	Příloha č. 1	213
	Příloha č. 2	221
	Příloha č. 3	223
	Příloha č. 4	225
	Příloha č. 5	229
	Seznam literatury	231

Předmluva

Audit v podniku má mnoho podob. Od auditu bezpečnosti prostředí (i to je auditovaná jednotka) po audit účetní, kterým se budeme dále v této publikaci zabývat. Audit znamená pro část klientů a velký okruh zúčastněných subjektů zajímavých se o dění v obchodní korporaci a státě určitou formu „značky kvality“ bez nutnosti pochybovat o prezentovaných informacích. Pro Corporate Governance (osoby pověřené správou a řízením společnosti) může znamenat audit mimo zajištění kvality i jakési „alibi“ vůči vlastníkům, respektive důkaz výsledků managementu prezentovaných na valných hromadách. V případě obou zúčastněných pozitivní vizitku pro okolí obchodní korporace. Pro jednotlivce, zájmovou skupinu, která směřuje své cíle spíše k uspokojení svých zájmů, pak jakousi soutěž mezi „dovedností“ podnikových struktur, použití odpovídajících metod a očekávání objektivních nálezů. Věrný a poctivý obraz účetnictví je tak zájmem jednotlivých uživatelů účetní závěrky do značné míry ovlivněn. Očekávání věrného a poctivého obrazu pak stojí mnohdy proti loajálnosti zaměstnanců obchodní korporace, nepříznivému etickému klimatu doby, nejsou zdaleka vyloučeny nepřímé nátlaky na auditora či interní zaměstnance obchodní korporace. Auditor má poté k dispozici omezený objem dat, informací, různě široký záběr svých poznatků, zkušeností. Na auditora jsou přitom kladeny nemalé požadavky z hlediska dodržování legislativy, mezinárodních auditorských standardů a předpisů KA ČR, včetně Etického kodexu.

Při provádění jednotlivých činností auditora a činností účetní jednotky při zpracování účetní závěrky se tak na miskách vah věrného a poctivého obrazu finanční reality obchodní korporace střetává etika, nezávislost, profesní skepticismus a profesní způsobilost auditora se zájmy, profesní způsobilostí, účetní a lidskou etikou tvůrců účetních výkazů. Připomeňme si příklady některých teoretických fyzikálních i společenských zákonů, které by mohly mít vliv přímo ve výsledku auditu. Například Dunlapovy zákony fyziky, které lze přeneseně uvést i pro případy auditorské praxe:

1. Fakt je názor v tuhém skupenství.
2. Při vysoké teplotě a tlaku ztrácejí fakta na pevnosti.
3. Pravda je pružná.

Proto lze považovat za důležité, aby již ve stadiu výuky základům auditingu mimo základní znalosti teorie legislativy, absorbovali studenti zvláště prezenčního studia potřebu dávat věci do kontextů a vyhledávat si další souvislosti, které mohou mít zásadní vliv na výsledný obsah účetních dat a následujících finančních analýz, které z těchto dat vycházejí.

Skripta jsou určena studentům, kteří absolvovali předměty Základy účetnictví, Finanční účetnictví, vhodný je také předmět Mezinárodní standardy účetního výkaznictví I a Mezinárodní standardy účetního výkaznictví II. Jejich struktura vychází z klasického obsahu, doplněného o případové studie včetně konkrétních případových studií testování položek účetních výkazů.

Budeme rády, pokud si čtenáři do své praxe odnesou alespoň rámcově konzistentní znalosti a dovednosti a budou je moci uplatnit v praxi, ať na straně účetních jednotek či v úvodních fázích konání procesu auditu samého.

Autorky

I. Úvod do teorie auditu

1 Význam a role auditu



Cíle kapitoly

- seznámení se s historickým vývojem vzniku auditorské profese,
- uvedení požadavků, které vyvolaly potřebu auditorské profese,
- objasnění informační asymetrie mezi vlastníky a osobami, které jsou pověřeni řízením a správou obchodních korporací.

1.1 Historie auditu

ZÁKLADNÍ:

Historicky kořeny ověřování finančních výstupů (výkazů) spadají již do éry Egypta, Říma... s potřebou získat pravdivé výkazy.

Stručný exkurz do historie auditu:

Egypt: nastolen požadavek, aby o daňových příjmech referovali dva nezávislí úředníci;

Řím ve 3. století př. n. l.: určení kvestoři kontrolovali účetnictví ve všech provinciích, skládali účty před shromážděním (auditorium posluchači). „Auditoři“ informovali senát ve starém Římě o výši státního majetku, k vyšetřování podvodu a omylů.

Itálie: Audit používali italští kupci a obchodníci pro evidování majetku, ochranu před zcizením, a to zejména na základě podvodu a omylů v nesprávné evidenci.

K významnému rozvoji auditu dochází v 16. až 18. století se vznikem kapitalismu, nástupem aktivit soukromých vlastníků, používáním peněz jako všeobecné míry hodnot, rozvojem úvěrových aktivit, obchodního a bankovního kapitálu, vyvolalo potřebu ochrany vlastníků, investorů, věřitelů, bank, státu i široké veřejnosti.

Prusko 1806 – začalo vybírat důchodovou daň a postupem místo v naturální podobě ve formě peněžní – vznik významu daňové revize.

1844 – první legislativní ustanovení o auditorech v zákoně o britských akciových společnostech; 1 či více akcionářů prověřuje bilanci společnosti a mohou klást otázky kompetentním subjektům.

1854 – první profesní organizace účetních.

1856 – zakotveno v zákonech, že auditoři nemusejí být akcionáři, audit je dobrovolný.

1900 – audit je právně vyžadován u a. s.

1917 – první úprava auditu v USA, cílem byla podpora jednotného účetního systému.

1929 – se v Bulletinu objevila verifikace účetních výkazů.

Rostoucí velikost podnikatelských subjektů znamenala zvýšení riziko omylů a podvodů a vyžadovala, aby správnost účetnictví byla posuzována i interními pracovníky – auditory.

Již před 2. světovou válkou vyvstala nutnost posunout službu interního auditu k zvláštnímu typu podpory řízení.

V 19. století s tímto cílem byl uzavřen tzv. „Companies Act“, a to v roce 1844, 1856 a 1900.

Ve 20. století „Companies Act“ v roce 1948 zde vystupuje do popředí „true and fair view“, tj. pravdivý a věrný (pocitivý) obraz účetnictví.

Do roku 1948 dominantní přístup zdůrazňující hledání chyb, pravdivého vyjádření a podvodů. Companies Act vymezil a deklaroval povinnosti, práva a odpovědnost. Pojetí pravdivost a bezchybnost (truth and correctness) doznalo změny směrem k pravdivému a věrnému zobrazení (true and fair view; tzn.: zda jsou účetní knihy a další záznamy vedeny správným způsobem, nacházejí svůj odraz v sestavených výkazech, pravdivý a věrný obraz

o finanční a majetkové situaci; v ČR posouzení závěrky i z hlediska platných právních norem, tzn. princip věrného a poctivého obrazu předpokládá dodržování dané legislativy.

1971 VB – publikování Statements of Standard Accounting Practice, následné úpravy; před výrokem ověřit účetní politiku ve směru true and fair view.

1976, 1980, 1981 k ověřování informací VB Companies Act (1981 vyčlenění malých a středních podnikatelských subjektů z plného auditu); 1985 povinnost ověřovat informace, vliv rozdělení zisku na finanční společnosti.

1966 zákon o obchodních společnostech.

80. léta zákony, předpisy modernizující systém účetních a finančních informací.

Králíček (1997) ve své publikaci uvádí historii auditu v České republice, kdy byl audit upraven až koncem osmdesátých a počátkem devadesátých let. V roce 1989 byla v České republice vydána vyhláška FMF č. 63/1989 Sb. o ověřovateli (auditorech) a jejich činnosti, tato byla využitelná zejména pro obchodní korporace se zahraničně majetkovou účastí. Vyhláška byla později nahrazena zákonem č. 524/1992 Sb. o auditorech a Komoře auditorů ČR, byla v platnosti od roku 1993. Po vstupu České republiky do EU bylo potřeba sladit legislativu v oblasti auditu s evropskou legislativou. Tato snaha vyústila ve vydání nového zákona č. 254/2000 Sb., o auditorech a o změně zákona č. 165/1998 Sb. Tento zákon byl v souladu s Osmou směrnicí Rady 84/253/EHS, o schvalování osob pověřených prováděním povinného auditu účetních dokumentů (Králíček, 1997). Zákon o auditorech byl v letech následujících opakovaně novelizován nepřímými novelami zákonů.

V současné době jsou v platnosti následující evropské směrnice: **SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (2006/43/ES)** o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek a **SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (2008/30/ES)**, kterou se mění směrnice 2006/43/ES o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek, pokud jde o prováděcí pravomoci svěřené Komisi.

1.2 Objektivní podmínky vzniku auditorské profese

ZÁKLADNÍ:

Základní důvody vzniku požadavku na nelebení nezávislé, profesně způsobilé osoby auditora, lze dle Králíčka (1997) shrnout následovně:

- Vliv hospodářského a technického rozvoje.
- Potřeba koncentrace kapitálu a s tím související požadavek na oddělení vlastnictví od správy majetku.
- Vyšší investiční náročnost.
- Potřeba specifické ochrany vlastníků.
- Informační asymetrie a snaha o její snížení resp. informační asymetrie mezi vlastníky a Corporate Governance (správa a řízení společnosti) tj. mezi vlastníky a těmi, kteří společnosti řídí.
- Vznik nové právní formy podnikání (akciové společnosti).

Základy pro vznik auditorské profese se datují na dobu přibližně před 150 lety. Impulz pro vznik externího auditu dala „Agent theory“ neboli Teorie zastoupení, která vyvolala potřebu oddělení vlastnictví od správy majetku:

– **Teorie zastoupení** (Jensen, Meckling, 1976).

Jensena a Meckling přišli s podněcujícím argumentem v teorii firmy. Vyvinuli teorii firmy se specifickým důrazem na strukturu kapitálu. Podle nich jsou agenturní výdaje spjaté s oběma druhy financování tj. financování vlastním kapitálem a financování cizím kapitálem. Financování vlastním kapitálem snižuje manažerovy stimuly a tím způsobuje jeho otupělost. Manažeři žijí v představě, že je firma částečně vlastněná manažery.

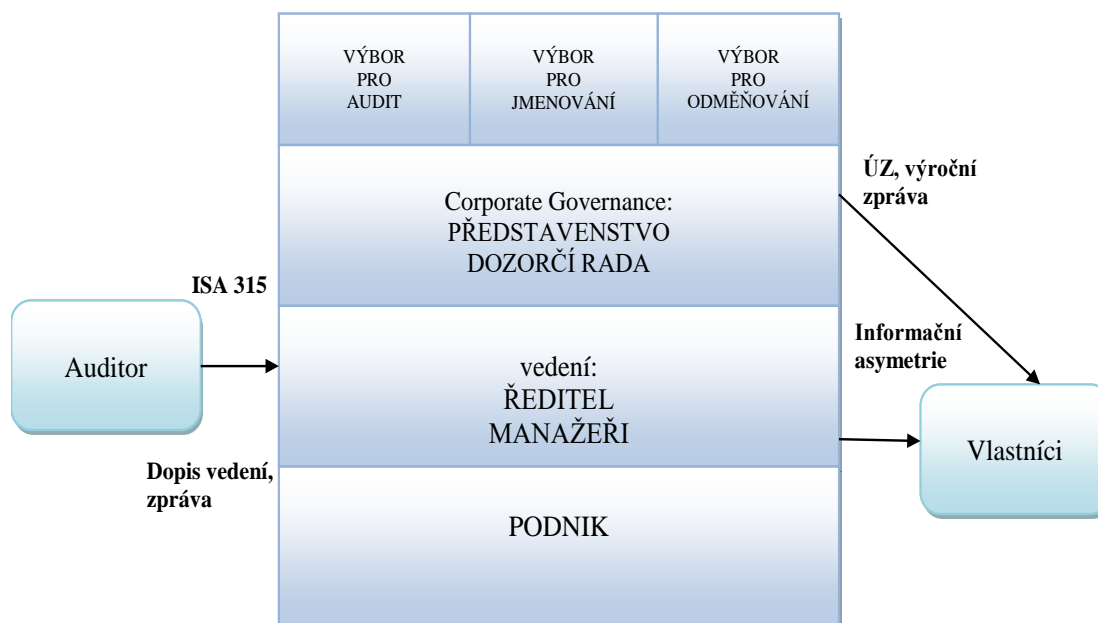
Pokud je 50 procent firmy vlastněno „nezasvěcenými“, manažeři uvažují o každém zbytečně vynaloženém dolaru jako o výdaji, který činí jen 50 centů. Způsob jak se vyhnout tomuto negativnímu účinku je použít k financování expanze firmy spíše dluh než vlastní kapitál.

Na druhé straně pomyslné páky firma vynakládá dlužníkům nadměrné agenturní výdaje, které souvisejí s bankrotem. Také manažeři musí nést osobní náklady související s bankrotem, podobně jako ty náklady, které uvažují Novodobí Keynesiánci. Optimální poměr dluhu a vlastního kapitálu předurčuje situaci, kdy celkové agenturní výdaje jsou minimalizovány, tj. mezní agenturní náklady každé z těchto kategorií jsou rovnoměrně rozloženy. Ačkoli se agenturní teorie pokusila vybudovat bohatý teoretický základ struktury kapitálu a o ospravedlnění užívání obou forem, tj. financování vlastním kapitálem i dluhem, bohužel se nesoustředí na důsledky firemního postoje k riziku a výsledného chování firmy v období nejistoty.

1.3 Informační asymetrie



Obrázek 1.1 Corporate Governance (správa a řízení společností), informační asymetrie



Zdroj: vlastní zpracování

Poznámka autora

Výbor pro audit, výbor pro odměňování, výbor pro jmenování – jde o výbory zřízené v souladu se ZoA-

Oddělení funkce správy majetku od funkce vlastnictví má za následek významné ovlivnění asymetrie informací neboli informační asymetrie. Na obrázku č. 1 je zobrazena obchodní korporace na jednotlivých úrovních vedení, řízení a správy. Corporate Governance předává vlastníkům informace v podobě vyhotovených výkazů účetní závěrky a zpracované výroční zprávy. Také ředitelé, manažeři sledují při vedení obchodních korporací své zájmy a informace předávané jejich prostřednictvím vlastníkům jsou těmito zájmy do jisté míry poznamenány. Je tedy nasnadě, že obsah předkládané účetní závěrky je především ovlivňován zájmy jejich tvůrců.

Jedná se o informační asymetrii mezi auditorem a managementem a současně mezi managementem a vlastníky; v obou případech.

Informační asymetrii ovlivňují také následující faktory a předpoklady, které určují výslednou podobu informací resp. jaké informace a kdy budou předány vlastníkům:

ZÁKLADNÍ:

Vlivy zvyšování a snižování informační asymetrie

- Čas a periodičita:

Kdo a do jaké míry může ovlivnit rychlost a pravidelnost předávání informací vlastníkům? Ředitelé a manažeři mají ve srovnání s Corporate Governance daleko větší možnost určovat, v jakém zpoždění a jak často budou informace vlastníkům poskytovány.

- Odbornost:

Kdo má větší odbornou schopnost řídit obchodní korporaci s cílem zhodnocení majetku resp. zvýšení hodnoty obchodní korporace?

Ředitelé tuto schopnost beze sporu mají, vlastníci schopnost řídit obchodní korporace nemají. Raději ne všeobecné tvrzení, specifikovat spíše většinou nebo v detailně, nebo na ni neaspírají.

- Struktura informací a přístup k informacím:

Vlastníci mají ve srovnání s řediteli velmi omezenou možnost v přístupu k informacím obchodní korporace, viz zmíněná asymetrie.

Vlastníci pohlížejí na informace pohledem legislativního rámce nebo zvyklostí. Ale ředitelé mají při pohledu na informace daleko sofistikovanější nástroje, jak vytvořit obsah informací, mohou se tedy rozhodnout, jak má daná informace vypadat, mohou rozhodnout o jejím obsahu, formě a struktuře, čímž mohou předurčit výchozí a cílové hodnoty a kvalitu výstupů.

Snaha o snížení informační asymetrie vedle dalších faktorů potřeby ochrany vlastníků, technického i hospodářského rozvoje, vyšší kapitálové náročnosti, vznik dalších právních forem podnikání a v neposlední řadě oddělení funkce správy a vlastnictví majetku vyvolalo naléhavou potřebu vzniku profese externích auditorů, kteří nahlíží na výstupy účetní jednotky, tj. účetní závěrku.

Tzn., z toho vyplývá i úkol auditora: snížit informační asymetrii a rizika z ní související.



Otázky

1. Historici účetnictví si všimli již v biblických odkazech postupů dvojího sledování majetku rozdělení dohledu mezi vícero osob. Účetní systémy v Číně vč. jejich auditů 1122 až 256 př. n. l, a v 5. a 4. století př. n. l., následovali jak Římané a Řekové, Egypt. Navzdory tomuto mohutnému nástupu forem auditu v dávné historii nastal jeho rozvoj až v 19. století. Co mohlo být příčinou této časové prodlevy?
2. Souvisí nějak technický rozvoj s rozvojem auditu?
3. Existuje vztah mezi kvalitou auditu a informační asymetrií. Platí, že když se sníží informační asymetrie, zvyšuje se kvalita auditu? Je-li kvalita auditu vysoká, mohou mít ředitelé vysokou nezávislost? Lze usuzovat na nějakou související skutečnost, např. z poměru tržní a účetní hodnoty, resp. nízkého poměru? Jestliže je nízká asymetrie, očekává se kvalitní audit, platí to vždy?

2 Definice, podstata a cíle auditu



Cíle kapitoly

- seznámení se s druhy auditu,
- vysvětlení základních cílů auditu,
- objasnění pojmu ověřovací zakázka ve vztahu k auditu,
- uvedení rámce povinností auditora v rámci uzavřené ověřovací zakázky.

2.1 Druhy auditu

ZÁKLADNÍ:

Obchodní korporace se zabývá celým souborem auditů, mimo jiné i ekologickým, sociálním, energetickým, pracovních sil, řízení, jakosti, marketingový atd. Účetní audit pak svým způsobem i s nimi souvisí; např. prověření environmentálních nákladů, dlouhodobého majetek atd.

Druhy účetního auditu navzájem spolu korespondujících:

- **Audit externí,**
- **Audit interní,**
- **Audit forenzní.**
- **Interní audit** provádí buď zaměstnanec, nebo externí osoba. Interní audit je zaměřen na zdokonalování procesů činností účetní jednotky, metodiku, snížení rizik a zlepšení kontrolní a řídicí činnosti v dané obchodní korporaci.
- **Externí audit** nezávislá, odborně způsobilá osoba ověřuje věrný a poctivý obraz účetních výkazů.

- Naproti tomu cíl **forenzního auditu** spočívá ve vyšetřování podvodů, nebo podezření z nestandardního jednání, a sběr důkazních materiálů, které by posléze mohly být předloženy v průběhu soudního líčení. Forenzní auditor nevyslovuje svůj názor ohledně viny prověřovaného subjektu.
- **Ekologický audit.**

2.2 Podstata auditu a jeho cíle

ZÁKLADNÍ:

Základním cílem externího auditu je zvýšení důvěryhodnosti účetních informací, které jsou zveřejňovány, a to prostřednictvím nezávislé odborně způsobilé osoby, vyjádření názoru na budoucí životaschopnost účetní jednotky, tzn. časově neomezené trvání účetní jednotky going concern. Společnost nemusí ani nechce omezit svou činnost (likvidace, konkurz).

Cílem statutárního (externího) auditu je umožnit auditorovi, aby vyjádřil svůj názor, zda informace uvedené v účetní závěrce podávají věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky, resp. zda je účetní závěrka ve všech významných ohledech souladu s příslušným rámcem účetního výkaznictví (www.kacr.cz). Externí auditor vyslovuje názor na věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví. Dodržování účetních předpisů není cílem, ale spíše prostředkem k hodnocení, zda účetní výkazy byly stanoveny na základě řádně vedeného účetnictví.

Dle Mezinárodního rámce pro ověřovací zakázky je audit považován za ověřovací zakázku, ve které vyjadřuje svůj názor odborník, a to s cílem zvýšit důvěru potencionálních uživatelů, vyjma odpovědné strany, ohledně výsledku hodnocení či ověřování předmětu zakázky vůči daným kritériím.

Vedlejším cílem auditu je právě zabránění vzniku účetních chyb, a to úmyslných i neúmyslných – tedy preventivní úloha, dále výchova, zachování (získání) důvěry, objektivní podklady řízení obchodní korporace, v diskusi je explicitně zjišťování chyb a podvodů (auditor není vybaven kompetencemi ani potřebnými nástroji k hledání úmyslu a komplexního řešení daňových aspektů).

2.3 Definice

ZÁKLADNÍ:

Dle Mezinárodního rámce pro ověřovací zakázky je **audit** považován za **ověřovací zakázku**, ve které vyjadřuje svůj názor odborník, a to s cílem zvýšit důvěru po-

tencionálních uživatelů, vyjma odpovědné strany, ohledně výsledku hodnocení či ověřování předmětu zakázky vůči daným kritériím.

Auditing v nejobecnějším slova smyslu je vědecká disciplína, jejímž předmětem je pozorování a poznávání určitých skutečností, shromažďování relevantních údajů, jejich vyhodnocení a vypracování závěrů a jejich sdělení zainteresovaným zájemcům (Müllerová, 2013).

Povinný audit představuje ověření řádných a mimořádných účetních závěrek nebo konsolidovaných účetních závěrek, pokud takové ověření vyžaduje jiný právní předpis; případně ověření mezitímní účetní závěrky, pokud takové ověření vyžaduje jiný právní předpis (§ 2, odst. a), zákona č. 93/2009 Sb.).

Auditorská činnost zahrnuje:

- provádění povinného auditu,
- přezkoumání hospodaření podle jiného právního předpisu, pokud toto přezkoumání provádí auditor,
- ověřování účetních záznamů, pokud tak stanoví jiný právní předpis,
- ověřování jiných ekonomických informací provádění podle auditor-
ských standardů (§ 2, odst. b), zákona č. 93/2009 Sb.).

Auditor je při provádění auditu povinen ověřit, zda:

- účetní závěrka nebo konsolidovaná účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví v souladu s použitými právními předpisy a účetními standardy,
- výroční zpráva nebo konsolidovaná výroční zpráva je v souladu s účetní závěrkou či konsolidovanou účetní závěrkou (§ 20, odst. 1c) a 2 zákona č. 93/2009 Sb.).

Úkolem auditora není, aby potvrzoval, zda jsou účetní transakce zaúčtované správně v souladu s národním účetním rámcem a všemi právními předpisy. Dále není jeho úlohou nastavovat v účetní jednotce vnitřní kontrolní systém, zjišťovat, zda se jedná o účetní chybu nebo podvod, také potvrzovat správnost zpracovaných daňových přiznání.

Odpovědností auditora je tak získat přiměřenou jistotu, že je účetnictví ve významných ohledech v souladu s účetním rámcem.

Statutární auditor – jde o fyzickou osobu, které bylo Komorou auditorů ČR vydáno rozhodnutí o oprávnění provádět auditorskou činnost.

Auditorská společnost – jde o právnickou osobu, které bylo Komorou auditorů ČR vydáno auditorské oprávnění.

Auditor skupiny – jedná se o jednoho nebo více statutárních auditorů nebo jednu nebo více auditorskou společnost provádějící audit konsolidované účetní závěrky.



Otázky

4. Jaké jsou druhy auditů, na jakém místě se setkává jejich činnost a jaké vazby jsou mezi nimi?
5. Jakým směrem je zaměřena zodpovědnost interního a externího auditora v obchodní korporaci?
6. Jaká je zodpovědnost managementu a auditora?
7. Co od auditora nelze prioritně očekávat: porovnejte např. s přílohou č. 2.
8. Jaký názor dle vašeho mínění má veřejnost na práci auditorů?

3 Právní úprava auditingu a související předpisy



Cíle kapitoly

- uvedení právního rámce auditu v rámci legislativy České republiky,
- vysvětlení způsobu výpočtu kritérií pro zákonný audit,
- seznámení se s předpisy, kterými se auditor řídí při auditu,
- objasnění dohledu nad kvalitou prací auditora.

3.1 Zákon o účetnictví – povinnost auditu

ZÁKLADNÍ:

V souladu se z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví je vymezena povinnost ověření řádné a mimořádné účetní závěrky auditorem v § 20 a § 22, kdy § 20 řeší ověření individuální účetní závěrky a § 22 povinnost ověření konsolidované účetní závěrky s odkazem na § 1, který vymezuje typy účetních jednotek:

ROZŠIŘUJÍCÍ:

§ 20 Ověřování účetní závěrky auditorem

(1) *Pokud tento zákon nestanoví jinak, řádnou nebo mimořádnou účetní závěrku jsou povinny mít ověřenu auditorem tyto účetní jednotky:*

a) akciové společnosti, pokud ke konci rozvahového dne účetního období, za něž se účetní závěrka (§ 18 odst. 3) ověřuje, a účetního období bezprostředně předcházejícího, překročily nebo již dosáhly alespoň jedno ze tří uvedených kritérií:

1. aktiva celkem více než 40 000 000 Kč; aktivy celkem se pro účely tohoto zákona rozumí úhrn zjištěný z rozvahy v ocenění neupraveném o položky podle § 26 odst. 3.

2. roční úhrn čistého obrátu více než 80 000 000 Kč; ročním úhrnem čistého obrátu se pro účely tohoto zákona rozumí výše výnosů snížená

o prodejní slevy a dělená počtem započatých měsíců, po které trvalo účetní období, a vynásobená dvanácti.

3. průměrný přepočtený stav zaměstnanců v průběhu účetního období více než 50, zjištěný způsobem stanoveným na základě zvláštního právního předpisu.

b) ostatní obchodní společnosti a družstva, pokud ke konci rozvahového dne účetního období, za něž se účetní závěrka (§ 18 odst. 3) ověřuje, a účetního období bezprostředně předcházejícího, překročily nebo již dosáhly alespoň dvou ze tří kritérií uvedených v písmenu a) bodech 1 až 3; v případě družstva se zaměstnancem podle písmene a) bodu 3 rozumí i pracovní vztah člena k družstvu,

c) účetní jednotky podle § 1 odst. 2 písm. b), které jsou podnikateli, a to za podmínek podle písmene b),

d) účetní jednotky podle § 1 odst. 2 písm. d) až h) za podmínek podle písmene b),

e) účetní jednotky, kterým tuto povinnost stanoví zvláštní právní předpis.

(2) *Účetní jednotky uvedené v odstavci 1 nejsou povinny mít auditorem ověřenou účetní závěrku:*

a) sestavenou v průběhu konkursu, a to po dobu nepřetržitě po sobě jdoucích 36 kalendářních měsíců, počínaje prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po dni, kterým nastaly účinky prohlášení konkursu, pokud o jejím ověření auditorem nerozhodne věřitelský výbor,

b) sestavenou ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky schválení reorganizačního plánu, pokud o jejím ověření auditorem nerozhodne věřitelský výbor,

c) pokud došlo ke zrušení konkursu z důvodu, že majetek dlužníka je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující,

d) pokud tak stanoví zvláštní právní předpis.

§ 22

(1) *Konsolidovanou účetní závěrkou se rozumí účetní závěrka (§ 18) sestavená a upravená metodami konsolidace podle tohoto zákona (§ 23 odst. 1); tato závěrka informuje o konsolidačním celku podle odstavce 3. Konsolidovaná účetní závěrka musí být ověřena auditorem. Nestanoví-li se dále jinak, ustanovení tohoto zákona týkající se účetní závěrky platí i pro konsolidovanou účetní závěrku.*

(2) *Povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku za konsolidační celek má účetní jednotka, která je obchodní společností a je řídicí osobou nebo*

ovládající osobou. Účetní jednotka, která má povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku, je konsolidující účetní jednotkou. Účetní jednotka, která je řízenou osobou, ovládanou osobou, nebo ve které konsolidující účetní jednotka vykonává podstatný vliv, má povinnost podrobit se sestavení konsolidované účetní závěrky; tyto účetní jednotky jsou konsolidovanými účetními jednotkami. Podstatným vlivem se rozumí takový významný vliv na řízení nebo provozování podniku podle zvláštního právního předpisu, jenž není rozhodující; není-li prokázán opak, považuje se za podstatný vliv dispozice nejméně s 20 % hlasovacích práv.

(3) *Konsolidačním celkem se rozumí skupina účetních jednotek uvedených v odstavci 2. Konsolidující účetní jednotka je osvobozena od povinnosti konsolidovat, pokud ke konci rozvahového dne účetního období, za něž se konsolidovaná účetní závěrka sestavuje, uvedené účetní jednotky na základě svých posledních řádných účetních závěrek nepřekročily nebo nedosáhly alespoň dvou ze tří uvedených kritérií:*

1. aktiva celkem více než 350 000 000 Kč; aktivy celkem se pro účely tohoto zákona rozumí úhrn zjištěný z rozvahy v ocenění neupraveném o položky podle § 26 odst. 3,

2. roční úhrn čistého obrátu více než 700 000 000 Kč; ročním úhrnem čistého obrátu se pro účely tohoto zákona rozumí výše výnosů snížená o prodejní slevy, dělená počtem započatých měsíců, po které trvalo účetní období, a vynásobená dvanácti,

3. průměrný přepočtený stav zaměstnanců, včetně případů pracovního vztahu člena k družstvu, v průběhu účetního období více než 250, zjištěný způsobem stanoveným na základě zvláštního právního předpisu.

(4) *Uvedené osvobození se nepoužije u účetních jednotek, které jsou bankami, nebo u účetních jednotek, které provozují činnost pojištění nebo zajištění podle zvláštních právních předpisů, a u účetních jednotek, které jsou emitenty cenných papírů registrovaných na regulovaném trhu cenných papírů. Konsolidující účetní jednotka je povinna včas sdělit konsolidovaným účetním jednotkám zahrnutým do konsolidačního celku, že budou konsolidovány, a současně jim sdělí informaci o vymezení tohoto celku.*

(5) *Konsolidované účetní jednotky zahrnuté do konsolidačního celku jsou povinny poskytnout svojí účetní závěrku a veškeré ostatní dokumenty potřebné pro sestavení konsolidované účetní závěrky konsolidující účetní jednotce.*

(6) *Povinnosti podle odstavců 2, 4 a 5 platí obdobně pro povinnost vyhotovit konsolidovanou výroční zprávu podle odstavce 7.*

(7) *Konsolidovanou výroční zprávou se rozumí výroční zpráva (§ 21), která obsahuje informace o konsolidačním celku.*

(8) *Jsou-li obsahem konsolidované výroční zprávy i všechny informace o konsolidující účetní jednotce, které musí obsahovat její výroční zpráva, nemusí dotčená účetní jednotka vyhotovovat tuto zprávu.*

ZÁKLADNÍ:

Pro individuální účetní závěrky je tedy povinnost ověření auditorem testována kritérii pro **akciové společnosti, ostatní obchodní společnosti a družstva, zahraniční osoby**, které podnikají na území ČR, tj. i organizační složky, přitom platí zásada „obsah má přednost před formou“ – nemusí se tedy jednat formálně přímo o dceřinou společnost. Dále platí povinný audit pro **podnikatele, kteří jsou účetní jednotkou a vedou účetnictví** – pro fyzické osoby nezapsané do Obchodního rejstříku platí povinnost vést účetnictví ve vazbě na § 1 odst. 2 zákona o účetnictví, pokud dosáhnou ročního obratu 25 mil. Kč stanovený dle zákona o dani z přidané hodnoty.

U výše uvedených účetních jednotek se testuje převýšení hodnoty kritéria:

- **aktiva celkem více než 40 000 000 Kč,**
- **roční úhrn čistého obratu více než 80 000 000 Kč,**
- **průměrný přepočtený stav zaměstnanců více než 50.**

Výše uvedená kritéria se testují současně pro rozhodné období a to běžné účetní období a předcházející účetní období. Při splnění 2 ze 3 kritérií, u akciových společností postačí splnění 1 ze 3 kritérií, je povinnost ověřit účetní závěrku běžného účetního období auditorem. V případě, že první testované období je kratší než 12 měsíců z důvodu vzniku společnosti, je potřeba provést přepočet poměrné výše např. vznik společnosti 1. 9. 2015 společnost dosáhla v tomto účetním období obratu 16 mil. Kč.

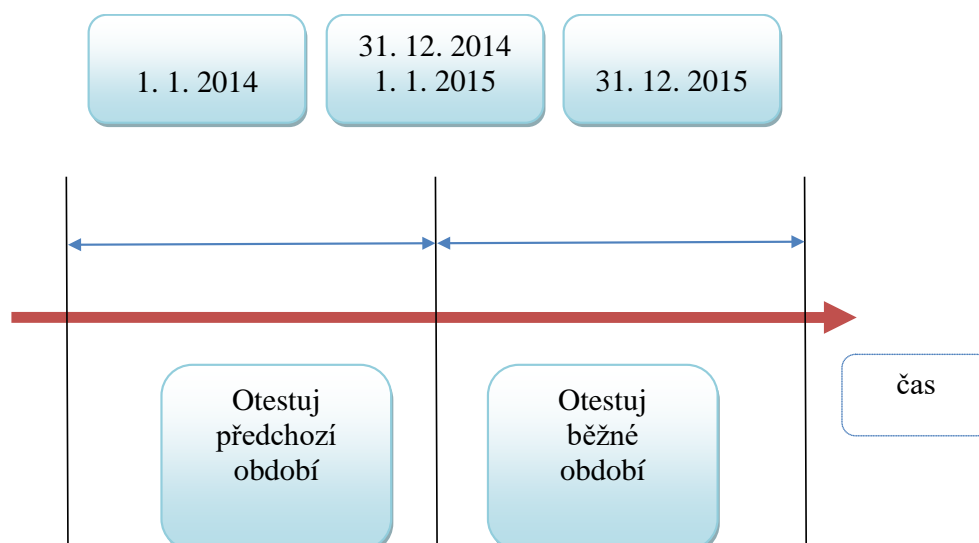
Příklad posouzení kritérií povinného auditu:

Přepočet obratu pro testování kritérií:

Obrat 16 mil. Kč za 4 měsíce = 4 mil. Kč za měsíc

4 mil. Kč x 12 měsíců = 48 mil. Kč roční obrat = nesplněno kritérium obratu.

Obrázek 3.1 Stanovení rozhodného období pro povinný audit



Zdroj: Vlastní zpracování

Na výše uvedeném obrázku jsou uvedena 2 po sobě jdoucí účetní období roku 2014 a 2015, pro které je povinná účetní jednotka testovat splnění kritérií pro účely povinného auditu. Pokud účetní jednotka splní zákonná kritéria pro obě období, je povinná ověřit účetní období roku 2015 prostřednictvím auditora zapsaného v seznamu KA ČR.

Pro *konsolidované účetní závěrky* dle zákona o účetnictví platí přísnější podmínky, a to, že každá konsolidovaná účetní závěrka musí být ověřena auditorem. Pokud tedy daná účetní jednotka dobrovolně sestaví a zveřejní konsolidovanou účetní závěrku, musí být vždy její účetní závěrka ověřena auditorem.

§ 22 zákona o účetnictví mimo jiné definuje také podmínky, resp. testovací kritéria skupiny pro sestavení konsolidované účetní závěrky:

U skupiny se testují převýšení hodnoty kritéria:

- Celková výše brutto aktiv 350 mil. Kč.
- Celkový čistý obrat 700 mil. Kč.
- Celkový počet zaměstnanců 250.

Pro povinnost sestavení konsolidované účetní závěrky postačuje dosažení dvou ze tří výše uvedených kritérií.

Přitom pro konsolidovanou výroční zprávu postačuje pouze 1 výroční zpráva za skupinu, pokud obsahuje všechny informace. V ustanovení § 20 odst. 2 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o účetnictví) jsou uvedeny podmínky, kdy účetní jednotka není povinná mít auditorem

ověřenou účetní závěrku sestavenou v průběhu konkurzu. Tato povinnost auditu znovu nastává až po sobě jdoucích 36 měsících.

Hlavní změny v zákoně o účetnictví s účinností od 1. 1. 2016 se dotýkají také problematiky auditu:

Účetní jednotky se od 1. 1. 2016 člení na mikro, malé, střední a velké účetní jednotky dle jednotlivých kritérií, které se testují k rozvahovému dni.

Kategorizace účetních jednotek:

1. **mikro účetní jednotka** – pokud k rozvahovému dni nepřekračuje alespoň 2 z kritérií: aktiva celkem 9 mil. Kč, čistý obrat 18 mil. Kč, průměrný počet zaměstnanců 10 nemají povinný audit (kromě auditu povinného dle zvláštního předpisu),
2. **malá účetní jednotka** – pokud k rozvahovému dni nepřekračuje alespoň 2 z kritérií: aktiva celkem 100 mil. Kč, čistý obrat 200 mil. Kč, průměrný počet zaměstnanců 50 mají povinný audit, pokud překročí kritéria auditu stanovená dle § 20 zákona o účetnictví nebo v případech, kdy je povinný audit stanoven dle zvláštního předpisu,
3. **střední účetní jednotka** – pokud k rozvahovému dni nepřekračuje alespoň 2 z kritérií: aktiva celkem 500 mil. Kč, čistý obrat 1 mld. Kč, průměrný počet zaměstnanců 250, pro tyto účetní jednotky je povinnost ověřit účetní závěrku auditorem,
4. **velká účetní jednotka** – pokud k rozvahovému dni překračuje alespoň dvě z kritérií: aktiva celkem 500 mil. Kč, čistý obrat 1 mld. Kč, průměrný počet zaměstnanců 250, pro tyto účetní jednotky je povinnost ověřit účetní závěrku auditorem.

Současně dochází ke zpřesnění vymezení kritérií pro audit:

- **hodnota aktiv** = úhrn aktiv z rozvahy, tj. netto hodnota aktiv,
- **čistý obrat** = úhrn výnosů snížené o slevy děleno počtem započatých měsíců účetního období násobeno 12,
- **průměrný počet zaměstnanců** = průměrný přepočtený počet zaměstnanců dle údajů Českého statistického úřadu.

Také novela zákona umožňuje mikro a malým účetním jednotkám určitá zjednodušení či přímé osvobození od některých povinností – ovšem za předpokladu, že nejsou tyto účetní jednotky povinně auditované.

Novela zákona současně zpřesňuje události, o kterých účetní jednotka získala informace mezi rozvahovým dnem a okamžikem sestavení účetní závěrky, přičemž se rozlišují dva typy těchto událostí tedy:

-
- události, které byly známy již k rozvahovému dni a tyto budou zohledněny v účetnictví běžného účetního období,
 - významné události, které nastaly až po rozvahovém dni, které budou uvedeny v příloze v účetní závěrce.

Zákon současně prezentuje informaci o tom, že účelem účetní závěrky je poskytování informací pro ekonomická rozhodování externích uživatelů. Toto vymezení je tedy vodítkem pro účetní jednotky při volbě účetních metod a postupů.

V souladu se zavedením kategorizace účetních jednotek se nově rozlišuje malá konsolidační skupina. Zařazení do příslušné konsolidační skupiny závisí také na dosažení či překročení alespoň dvou ze tří stanovených kritérií (tj. aktiva, čistý obrat a průměrný počet zaměstnanců) k rozvahovému dni. V souladu s § 22a odst. 1 je kategorie malé skupiny účetních jednotek osvobozena od povinnosti sestavovat konsolidovanou účetní závěrku. Kategorie středních a velkých skupiny není třeba vymezovat, protože pro ně platí všechna ustanovení o konsolidaci § 22 až 23a. (www.nur.cz, www.kacr.cz)

3.2 Další předpisy upravující audit

ZÁKLADNÍ:

Vedle zákona o účetnictví jsou další předpisy upravující a regulující práci externích auditorů:

- Z. č. 93/ 2009 Sb., zákon o auditorech.
- 8. Směrnice Rady 74/253/EHS z 10. 4. 1984 o schvalování osob pověřených prováděním povinného auditu účetních dokumentů.
- Směrnice 2006/43/ES ze 17. 5. 2006, o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek.
- Vyhláška FMF č. 63/1989 Sb.
- Mezinárodní auditorské standardy ISA a aplikační doložky (dodatky k jednotlivým ISA).
- Auditorský standard vydávaný KA ČR č. 52 – Přezkoumání hospodaření a audit účetní závěrky územních samosprávných celků.
- Etický kodex.

Vnitřní předpisy KA ČR:

- Statut KA ČR.

- Jednací a Volební řád sněmu.
- Zkušební řád.
- Příspěvkový řád.
- Dozorčí řád.
- Kárný řád.
- Směrnice pro dohled.
- Směrnice pro kontrolu vzdělávání.
- Směrnice pro odbornou praxi auditora.

Profesní pomůcka:

- Praktická příručka pro provádění auditu účetní závěrky podniků – ve vazbě na ISA.

Nový zákon o auditorech z. č. 93/2009 Sb., který nahradil stávající zákon o auditorech z. č. 524/1992 Sb., s novelou z. č. 254/2000 Sb., je v souladu s výše uvedenou směrnicí ES, se kterou je harmonizován. Nově zákon přejímá názor směrnice na profesní stránku profese auditorů. Řeší komplexní problematiku auditu včetně významu principu „corporate governance“ – správy a řízení společností ve vazbě na zcela nový prvek zákona o auditorech a tím je využití Výboru pro audit (zejména pro subjekty veřejného zájmu). Vedle tohoto výboru společnost může využívat také Výbor pro jmenování a Výbor pro odměňování, tyto výbory ale nejsou legislativně upraveny.

Výbor pro audit má být poradním orgánem, který dohlíží na sestavení účetní závěrky, měl by také dohlížet na fungování vnitřních kontrolních systémů, na práci interních auditorů. Současně by měl Výbor pro audit posuzovat nezávislost auditora a valné hromadě navrhnout externího auditora pro další období.

Mezinárodní auditorské standardy

Mezinárodní auditorské standardy jsou vydávány Mezinárodní federací auditorů a účetních IFAC (International Federation of Accountants) prostřednictvím Rady pro auditorské a ověřovací zakázky IAASB.

Mezinárodní auditorské standardy přijaté Komorou auditorů České republiky byly vydány v elektronické podobě v roce 2014.

ROZŠIŘUJÍCÍ:

Tabulka 3.1 Profesní znalost ve vazbě na regulaci auditingu

Pozice	Regulace auditingu
statutární auditor	zákon o auditorech další regulace auditingu
asistent manažer	auditorské standardy ISA
asistent	firemní manuál working paper

Zdroj: vlastní zpracování dle informací KAČR

Ve výše uvedené tabulce jsou zřejmé jednotlivé pozice osob provádějící audit ve vazbě na jejich profesní zařazení do auditorského týmu a příslušné předpisy, které tyto osoby používají při provádění auditu.

3.3 Kontrola kvality auditu

3.3.1 Dohled nad spisem auditora

ZÁKLADNÍ:

Auditorské společnosti a statutární auditoři podléhají kontrole kvality provedeného auditu.

Důležitým dokumentem pro tuto kontrolu je Spis auditora. Auditor musí tento spis uchovat po dobu 10 let od vyhotovení auditorské zprávy.

Právo nahlížet do spisu auditora má auditor skupiny (v případě konsolidovaných účetních závěrek), Dozorčí a Kárná komise KA ČR, soud, orgány činné v trestním řízení, členové Prezidia včetně jimi pověřených osob v rámci provádění kontroly kvality provádění auditu, nastupující auditor by v souladu s ISA 510 měl také prověřit dokumentaci předchozího auditora (zde ovšem v praxi neprobíhá vždy na základě nahlédnutí nastupujícího auditora do spisu předchozího auditora, nicméně předchozí auditor je vázán sdělit na požádání nastupujícímu auditorovi informace, které by mohly představovat profesní riziko uzavření auditní zakázky).

Kontrola kvality auditu podléhá nejméně jednou za 6 let, u subjektů veřejného zájmu nejméně jednou za 3 roky.

Subjekty veřejného zájmu:

- banky, pojišťovny, zajišťovny včetně zdravotních pojišťoven,

- penzijní fondy,
- spořitelní a úvěrní družstva,
- obchodníci s cennými papíry,
- právnické osoby založené v souladu s právem ČR s převoditelnými cennými papíry na trhu EU nebo trhu Evropského hospodářského prostoru,
- investiční fondy, investiční společnosti a instituce elektronických peněz,
- obchodní korporace včetně družstev nebo konsolidující účetní jednotka v případě, že za předcházející období přesáhla průměrný počet zaměstnanců v počtu 4000.

Orgány komory:

- Sněm (nejvyšší orgán KA ČR).
- Výkonný výbor (mimo jiné volí prezidenta a viceprezidenty, rozhoduje o vyškrtnutí nebo pozastavení oprávnění).
- Prezident.
- Dozorčí komise (je kontrolním orgánem KA ČR, postupuje dle dozorčího řádu).
- Kárná komise.
- Statutární auditor i auditorská společnost musí být ze zákona pojištěna s tím, že je povinnost sjednat pojistnou částku úměrné k potenciálním škodám.

3.3.2 Kárná odpovědnost

Kárnému řízení je auditor vystaven při:

1. externím podnětu: v situaci, kdy například nespokojený klient dá podnět na KA ČR.

V případě, že auditor neodstraní nedostatky, které vyplynuly při kontrole kvality auditu, je s auditorem zahájeno kárné řízení před kárnou komisí. Kárná komise poté rozhoduje, zda bude s auditorem zahájeno kárné řízení. V případě kárného řízení pak Kárná komise KA ČR vystupuje v roli žalobce i soudce.

-
2. vlastním podnětu Kárné komise: dochází k němu v souvislosti s upozorněním dozorčí komise (často v případech, kdy auditor ve lhůtě neodstraní nedostatky auditorské dokumentace) nebo člena Prezidia, případně ČNB.

Zde je vždy zahájeno s auditorem kárné řízení. Auditor před tímto typem kárného řízení vystupuje jako žalovaný, Dozorčí komise jako žalobce a Kárná komise je v pozici soudce.

Příklady kárné odpovědnosti auditora:

- porušení zákona o auditorech,
- porušení zákona proti praní špinavých peněz,
- porušení Etického kodexu (nezávislosti myslí, zdání),
- porušení auditorských standardů (například Spis auditora neveden v souladu s ISA nebo neveden vůbec).



Otázky

1. Proč je audit pro vymezené ÚJ povinný?
2. Jaké jsou největší auditorské firmy v ČR a jinde?
3. Jaký má asi názor audit na going concern obchodních korporací; váha, význam a souvislosti?
4. Jestliže objem poskytnutých prodejních slev sníží hranici pro povinný audit, bude se auditor zajímat o důvody a proces poskytnutí slev?

4 Účetní závěrka v podmínkách českých účetních předpisů



Cíle kapitoly

- seznámení se s formou a druhy finančních výkazů v rámci Českých účetních předpisů,
- objasnění procesu sestavení účetní závěrky,
- vysvětlení jednotlivých druhů účetních závěrek.

4.1 Účetní závěrka v zákoně o účetnictví

ZÁKLADNÍ:

Účetní závěrka je komplexně řešena zákonem o účetnictví, dále pro podnikatele vyhláškou 500/2002, která vysvětluje ustanovení zákona.

Obsah účetní závěrky, konkrétně § 18 odst. 1 se zabývá obsahem účetní závěrky:

Účetní jednotky sestavují v případech stanovených tímto zákonem účetní závěrku. Účetní závěrka je nedílný celek a tvoří ji:

- (a) rozvaha (balance),
- (b) výkaz zisku a ztráty,
- (c) příloha,

kteřá vysvětluje a doplňuje informace obsažené v částech uvedených pod písmeny a) a b), zejména naplněním § 7 odst. 3 až 5 a § 19 odst. 5; příloha obsahuje též informace o výši splatných závazků pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, o výši splatných závazků veřejného zdravotního pojištění a o výši evidovaných daňových nedoplatků u místně příslušných finančních orgánů.

Účetní závěrka může zahrnovat i přehled o peněžních tocích nebo přehled o změnách vlastního kapitálu. Vybrané účetní jednotky sestavují přehled o peněžních tocích a o změnách vlastního kapitálu vždy.“

4.2 Proces sestavení účetní závěrky

ZÁKLADNÍ:

Účetní závěrka je procesem, který zahrnuje vícero činností, které jsou mezi sebou provázány a které se váží k rozvahovému dni.

Tyto činnosti můžeme členit na:

1. Přípravné práce
 - 1.1 Kontrola převodu zůstatků z minulého roku,
 - 1.2 Inventarizace,
 - 1.3 Účetní analýza,
 - 1.4 Daňová analýza.
2. Účetní uzávěrka – uzavírání účetních knih.
3. Sestavení výkazů účetní závěrky (včetně finanční analýzy).

Výkazy účetní závěrky:

- Rozvaha ve zkráceném nebo plném rozsahu,
- Výkaz zisků a ztrát ve zkráceném, nebo plném rozsahu a druhovém, nebo účelovém členění,
- Příloha k účetní závěrce (komentář s vysvětlením nebo doplněním výkazů).

Dále může obsahovat výkazy:

- Výkaz o peněžních tocích (CASH FLOW),
- Výkaz o změnách vlastního kapitálu.

V souladu s § 18 odst. 2 zákona o účetnictví musí účetní závěrka obsahovat:

- název účetní jednotky,
- sídlo nebo místo podnikání pro fyzické osoby,
- identifikační číslo,
- právní formu podnikání,
- datum rozvahového dne (31. 12. nebo k poslednímu dni hospodářského roku),

-
- datum sestavení účetní závěrky, ke kterému se posuzují významné okolnosti mezi rozvahovým dnem a tímto okamžikem sestavení účetní závěrky,
 - podpisový záznam statutárního orgánu.

Účetní závěrka má být vedena v české měně a v celých tisících korun. Mezi základní kontrolní vazby účetní závěrky patří pravidla týkající se sestavených výkazů:

- Výsledek hospodaření běžného účetního období v rozvaze = Výsledku hospodaření běžného účetního období ve výkazu zisků a ztrát.
- Netto hodnota Aktiv = Pasivům.
- Konečný stav peněžních prostředků v Cash Flow = konečnému stavu peněžních prostředků vykázaných v rozvaze.

V příloze č. 1 jsou vzorové výkazy účetní závěrky dle platné české účetní legislativy.

4.3 Druhy účetních závěrek

ZÁKLADNÍ:

Pokud se účetní závěrka zpracovává k poslednímu dni účetního období, jedná se o konečnou účetní závěrku, tzv. **ŘÁDNOU ÚČETNÍ ZÁVĚRKU**.

V případech prohlášení konkurzu, likvidace, insolventního řízení je sestavena účetní závěrka mimořádně, a to ve vazbě na tyto skutečnosti, jedná se také o konečnou účetní závěrku tzv. **MIMOŘÁDNOU ÚČETNÍ ZÁVĚRKU**.

Dále rozlišujeme tzv. **MEZITÍMNÍ ÚČETNÍ ZÁVĚRKU**, a to v případech § 19 odst. 3 zákona o účetnictví ve vazbě na obchodní zákoník. Jedná se o kapitálové operace obchodních korporací např. změnu právní formy ze společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost. V případě mezitímní účetní závěrky účetní jednotka neuzavírá své účty, resp. neuzavírá své účetní knihy a inventarizaci provede v souladu se zásadou opatrnosti pro ověření správnosti ocenění dle zákona o účetnictví – zásady opatrnosti.

Pokud se sestavuje účetní závěrka za konsolidační celek, jedná se o tzv. **KONSOLIDOVANOU ÚČETNÍ ZÁVĚRKU**.



Otázky

1. Podle čeho je volena forma auditu účetní závěrky (tabulky, text, atd.)?
2. Jakou úlohu mají vnitřní předpisy účetní jednotky (účetní směrnice)?
3. Jak vypadá kontrola formální správnosti, věcné správnosti, úplnost, trvání ÚJ?
4. Jak posoudíte riziko časové tísně při uzávěrkových pracích?
5. Jaké mohou být nečastější chyby zjištěné při auditu účetních závěrek?
6. Jmenujte základní kontrolní vazby ve výkazech.

5 Věrný a poctivý obraz účetnictví, odpovědnost, etika a podvodné jednání



Cíle kapitoly

- vysvětlení pojmů věrného a poctivého zobrazení v podmínkách Českých účetních předpisů,
- uvedení pojmu kreativního účetnictví v mezinárodním měřítku,
- etika v účetnictví a její aspekty ve vazbě na podvod,
- objasnění podvodu v podmínkách legislativy České republiky,
- seznámení se s příklady podvodného jednání v podmínkách České republiky.

Pro věrné a pravdivé posouzení finančního zdraví obchodních korporací je potřeba vzít v úvahu vedle taktik kreativního účetnictví také omezení účetních dat finančních výkazů.

Poznámka:

Analýza položek rozvahy ve smyslu jejich vypovídací schopnosti je předmětem cvičení, zde se jedná pouze o některé ilustrace problematiky.

5.1 Věrný a poctivý obraz účetnictví

ZÁKLADNÍ:

Pojem věrného a poctivého obrazu účetnictví je vymezen v § 7 zákona o účetnictví:

(1) Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví tak, aby účetní závěrka sestavená na jeho základě podávala věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky.

(2) Zobrazení je věrné, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá skutečnému stavu, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami, jejichž použití je účetní jednotce uloženo na základě tohoto zákona. Zobrazení je poctivé, když jsou při něm použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti. Tam, kde účetní jednotka může volit mezi více možnostmi dané účetní metody a zvolená možnost by zastírala skutečný stav, je účetní jednotka povinna zvolit jinou možnost, která skutečnému stavu odpovídá. Pokud dojde ve výjimečných případech k tomu, že použití účetních metod stanovených prováděcími právními předpisy bude neslučitelné s povinností podle odstavce 1, postupuje účetní jednotka odchylně tak, aby byl podán věrný a poctivý obraz.

(3) Účetní jednotka je povinna použít účetní metody způsobem, který vychází z předpokladu, že bude nepřetržitě pokračovat ve své činnosti a že u ní nenastává žádná skutečnost, která by ji omezovala nebo ji zabraňovala v této činnosti pokračovat i v dohledné budoucnosti. V případě, že účetní jednotka má informaci o tom, že u ní taková skutečnost nastává, je povinna použít účetní metody způsobem tomu odpovídajícím, přičemž informaci o použitém způsobu je povinna uvést v příloze v účetní závěrce.

(4) Uspořádání a označování položek rozvahy a výkazu zisku a ztráty a jejich obsahové vymezení a způsoby oceňování použité v jednom účetním období nesmí účetní jednotky změnit v následujícím účetním období. Účetní jednotky mohou uvedené uspořádání a označování a obsahové vymezení a způsoby oceňování změnit zcela nebo zčásti mezi jednotlivými účetními obdobími jen z důvodů změny předmětu podnikání nebo jiné činnosti anebo z důvodů zpřesnění věrného zobrazení nebo zkvalitnění vypovídací schopnosti účetní závěrky, přičemž informaci o každé takové změně s jejím řádným zdůvodněním jsou povinny uvést v příloze v účetní závěrce.

Na účetní závěrku je potřeba pohlížet jako na zrcadlo, které by mělo být obrazem konkrétní obchodní korporace. Jenomže dnešní pohled na oblast účetnictví není omezen pouze na stanovené účetní techniky, postupy, pravidla pro zaznamenání jednotlivých účetních operací stanovených finančně právními normami příslušné země, ale i vývoj nesčetného množství dalších různorodých faktorů. Pokud se podaří zachytit jejich vliv, může i analýza výsledků účetní závěrky být postavena do širšího kontextu a účetnictví nabude na respektu.

V praxi se takto může prohloubit propast mezi vykázaným hospodářským výsledkem a zjištěným základem daně za dané období. Česká daňová legislativa tento problém řeší ve vazbě na zákon o daních z příjmů, kde stanovuje povinnost upravit účetní závěrku v souladu s českými účetními předpisy a takto stanovit základ daně na srovnatelné úrovni jako účetní jednotka, která dle mezinárodních standardů nevykazuje. Možná právě zatím určitý finanční dohled udržuje nižší míru cíleně kreativity účetních operací. Ty však budou v čase dále narůstat. Zmíněný pojem tzv. kreativního účetnictví (mající i další synonyma) je uváděn

v teorii jako proces, při kterém jsou uskutečňovány přímo ekonomické transakce tak, aby bylo dosaženo příznivých výsledků účetnictví, nebo častěji jde o účelovou manipulaci s daty.

V celku lze postupy jednotlivých obchodních korporací rozdělit na ty, které:

- pouze sledují cíl obchodní korporace – v tomto rámci zachází obchodní korporace i se svými účetními daty a současně neporušuje věrný a poctivý obraz v účetnictví.
- sledují cíl obchodní korporace nebo aktuální dílčí cíl, přičemž věrný a poctivý obraz nabývá podoby odlišného pozadí od prvního případu. Jde o proces manipulace s účetními údaji s cílem transformovat účetní výkazy, které mají vykazovat věrný a pravdivý obraz účetnictví do podoby, jakou si přejí jejich tvůrci.
- provádí hlubší zásahy do účetnictví obchodní korporace, které je vedeno především subjektivními zájmy a cíli.

Problematické je nalezení hranic mezi tím, co je v rámci kreativity účetnictví přípustné v souladu se zajištěním odpovídající míry věrného a pravdivého obrazu účetnictví, a tím, co můžeme definovat jako účetní podvod.

Boj proti kreativnímu účetnictví, přesahujícímu jednoznačně věrný a poctivý obraz účetnictví, nabývá na významu zvláště po skandálech řady významných evropských a amerických společností, ale i kauz tuzemských.

Zatímco kontrola se zabývá ex ante, postihuje konkrétní viníky negativních výsledků zjišťování, audit spíše vychází ze systémových vazeb a minulosti, realizován nezávislou osobou. V tomto směru je na něj kladen cíl a úkoly vyplývající především z uplatňování mezinárodního auditorského standardu ISA 200.

5.2 Etika v účetnictví



ROZŠÍŘUJÍCÍ:

Etika v kreativním účetnictví navazuje na téma Kreativního účetnictví, které se zabývá podstatou kreativního účetnictví. Tuzemské zdroje se zatím problematikou etiky v kreativním účetnictví nezabývají, proto je možné čerpat ze zahraničních zdrojů, a to zejména z publikace Blaka a Amata (1995), dále Foxe (1995) a Griffithse (1995), který se zabývá kreativním účetnictví v novém pojetí.

Kreativní účetnictví je v odborné literatuře vymezeno různorodě:

- Jako proces, kdy účetní používají svou odbornou znalost účetních pravidel k manipulaci dat uváděných v účetnictví s cílem upravit odlišně obraz jeho výkonnosti.
- Griffith (1995) říká, že obchodní korporace uvádějí takové výsledky, které nejsou věrným a poctivým obrazem jejich transakcí, ale raději je upravují dle požadovaných cílů. Výsledky hospodaření, které jsou obchodní korporací vykazovány, jsou založeny na přiměřených, upravených, změněných, „ošetřených“ datech. Tyto praktiky využívané ve výkaznictví hospodářských operací nebo výkonnosti jsou uváděny jako kreativní účetnictví.
- Kamal Naser (1995) vysvětluje kreativní účetnictví jako proces modifikace výsledků hospodaření od skutečného obrazu a směrem k žádoucím výsledkům. Toto může být docíleno nevhodným používáním, nebo dokonce zneužíváním stávajících pravidel nebo opomenutím jiných pravidel. Naser, vidí účetní systém v anglosaských zemích jako neobyčejně vnímavé prostředí pro tvořivé účetnictví (v popředí je zde předpoklad poctivého a věrného zobrazení), protože se to týká více základních doporučení a směrnic (GAAP) raději než striktní pravidla, která jsou požadována k přiblížení konzervativnímu evropskému modelu (zde je v popřední předpoklad opatrnosti).

Obchodní korporace, které procházejí na trhu obdobnými obchodními situacemi, mohou být prezentovány odlišnými výsledky, které jsou ve skutečnosti pouze následkem různého používání účetních pravidel a principů.

Názory autorů na etiku kreativního účetnictví se v podstatě dělí 2 skupiny:

1. skupinu tvoří autoři, kteří vnímají kreativní účetnictví jako součást běžné praxe.
2. skupinu tvoří autoři, kteří naopak vnímají kreativní účetnictví jako prolhanou a nevhodnou činnost.

Revsine (1991) opírá obranu proti kreativnímu účetnictví zejména ve veřejném sektoru v návaznosti na agenturní teorii a teorii pozitivního účetnictví. Revsine zde diskutuje o výhodách manažerů, kteří mohou manipulovat s výsledky účetnictví a tím maximalizovat své manažerské bonusy.

Ve své publikaci *Ethical Issues in Accounting* Gowthorpe, Blaka a Catherine Pilkington (1998) uvádějí, že do nynějška etické problémy na poli účetnictví byly uvažovány jen v rámci použití zafixovaného kódu etiky.

Tato jedinečná kniha identifikuje účetnictví jako aktivitu s komplexními etickými důsledky pro profesi obecně, stejně tak jako pro individuální praktiky. *Etické problémy v účetnictví* diskutují jako několik aspektů z účetnictví, které mělo významné etické rozměry, včetně tvůrčího účetnictví. Dilemata stála před soukro-

mým sektorem účetní, daňové praxe, etického vzdělání pro účetní a v neposlední řadě sociální zodpovědnosti. Role profesionálních účetních v roli „hlídačů“ z profesionálních účetních etik autoři v této knize prozkoumávají podrobně.

Jaké je řešení etiky a mezi kreativního účetnictví?

Názorů je vícero a liší se v dané zemi a autory. Ve Velké Británii převažuje názor Nasera, ve Španělsku Amata, Blaka, Dowsna (1994), kde je pohled na účetnictví ovlivněn optimistickým přístupem auditorů.

Výzkumy z celého světa potvrzují rostoucí tlak při prosazování transparentnosti a etického podnikání, a to nejen u veřejně obchodovatelných společností. Důraz je kladen především na správní orgány, které jsou zodpovědné za zajištění formování firemní kultury a prosazování sdílených hodnot dovnitř společnosti.

5.3 Podvodná jednání

ZÁKLADNÍ:

Podvodné jednání je kriminální čin, který na rozdíl od jiných činů neobsahuje prvky násilí, ale jeho dopady bývají často velmi závažné.

V platném českém právu pro pojem podvodné jednání neexistuje jednotná definice. Obecně lze říci, že podvodná jednání jsou nezákonné manipulace a nežádoucí činnosti, které využívají nepravdivé, neúplné, upravené nebo jinak zkreslené informace, která vedou k neoprávněnému obohacení osoby provádějící tuto činnost.

Podvodná jednání lze rozdělit na dvě skupiny, a to na vnější a vnitřní podvodná jednání.

5.3.1 Znaky podvodných jednání

Vnitřní i vnější podvody mají řadu společných a odlišných rysů. Společné znaky vnějších a vnitřních podvodných jednání lze shrnout v následujících několika bodech:

- motivem je dosažení zisku a osobního obohacení,
- využití technických vymožeností,
- uvedení jiné osoby v omyl nebo zatajení skutečností,
- využití nedostatků v kontrolních mechanismech organizace,
- variabilita – stále nové metody k překonání systémů ochrany.

Dle studie hospodářské kriminality provedené společností Pricewaterhouse Coopers v roce 2014 se zahrnutím 5128 subjektů z 99 zemí můžeme sledovat, jak se vyvíjela hospodářská kriminalita oproti obdobné studii provedené společností v roce 2011.

Tabulka 5.1 Vývoj hospodářské kriminality

rok	Česká republika	střední Evropa	Celosvětově
2011	29 %	30 %	34 %
2014	48 %	38 %	37 %

Zdroj: zpracováno dle studie PWC (2014)

Dle výše uvedené tabulky je zřejmé, že oproti roku 2011 došlo v roce 2014 k významnému zvýšení počtu subjektů, které se setkaly s hospodářskou kriminalitou. V České republice dokonce došlo k většímu nárůstu než v celosvětovém průměru.

5.3.2 Podvodná jednání dle Trestního zákona č. 40/2009 Sb.

Vyjmutá ustanovení Trestního zákona trestných činů hospodářských a trestných činů proti majetku:

Hlava VI: Trestné činy hospodářské

Díl 2: Trestné činy daňové, poplatkové a devizové

§ 240 Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby

- (1)** *Kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na úrazové pojištění, pojistné na zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou podobnou povinnou platbu anebo vyláká výhodu na některé z těchto povinných plateb, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.*
- (2)** *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nejméně se dvěma osobami,*
 - b) poruší-li k usnadnění takového činu úřední uzávěru, nebo*
 - c) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.*
- (3)** *Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve velkém rozsahu.*

§ 241 Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby

- (1)** *Kdo jako zaměstnavatel nebo plátce ve větším rozsahu nesplní svoji zákonnou povinnost za zaměstnance nebo jinou osobu odvést daň, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistné na zdravotní pojištění, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.*
- (2)** *Stejně bude potrestán, kdo jako zaměstnavatel ve větším rozsahu nesplní svoji zákonnou povinnost odvést pojistné na úrazové pojištění zaměstnanců.*
- (3)** *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.*
- (4)** *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.*

Hlava V: Trestné činy proti majetku

§ 205 Krádež

- (1)** *Kdo si присvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a*
 - a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,*
 - b) čin spáchá vloupáním,*
 - c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,*
 - d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo*
 - e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*
- (2)** *Kdo si присvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.*
- (3)** *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.*

- (4)** Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
 - b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo
 - c) způsobil-li takovým činem značnou škodu.
- (5)** Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,
- a) způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).
- (6)** Příprava je trestná.

§ 206 Zpronevěra

- (1)** Kdo si přisvojí cizí věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která mu byla svěřena, a způsobil tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2)** Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.
- (3)** Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu.
- (4)** Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
 - b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,
 - c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo
 - d) způsobil-li takovým činem značnou škodu.
- (5)** Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

-
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná.

Zvláštní pozornost vzhledem k tématu je potřeba věnovat kapitole trestných činů hospodářských. Dle Trestního zákoníku jsou vymezena následovně:

Hlava VI: Trestné činy hospodářské

Díl 3: Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou

§ 254 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění

- (1)** *Kdo nevede účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku nebo k jejich kontrole, ač je k tomu podle zákona povinen, kdo v takových účetních knihách, zápisech nebo jiných dokladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, nebo kdo takové účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady změní, zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnými nebo zatají, a ohrozí tak majetková práva jiného nebo včasné a řádné vyměření daně, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.*
- (2)** *Stejně bude potrestán, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje v podkladech sloužících pro zápis do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek anebo v takových podkladech zamtlčí podstatné skutečnosti, kdo v podkladech sloužících pro vypracování znaleckého posudku, který se přikládá k návrhu na zápis do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo v takových podkladech zamtlčí podstatné údaje, nebo kdo jiného ohrozí nebo omezí na právech tím, že bez zbytečného odkladu nepodá návrh na zápis zákonem stanoveného údaje do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek nebo neuloží listinu do sbírky listin, ač je k tomu podle zákona nebo smlouvy povinen.*
- (3)** *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku značnou škodu.*

- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu velkého rozsahu.

§ 259 Vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy

Kdo jménem banky nebo jiného podnikatele oprávněného k provozování finanční činnosti podle jiného právního předpisu vystaví jinému nepravdivé potvrzení o jeho finanční situaci nebo jeho majetkových poměrech, nebo kdo jako auditor vystaví jinému nepravdivou zprávu auditora nebo nepravdivé potvrzení o finanční situaci nebo majetkových poměrech, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

§ 264 Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně vývozu zboží a technologií dvojího užití

- (1) *Kdo dosáhne na základě nepravdivého nebo neúplného údaje vydání povolení k vývozu zboží nebo technologií dvojího užití, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.*
- (2) *Stejně bude potrestán, kdo podklady potřebné pro evidenci vývozu zboží a technologií dvojího užití zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnými, zatají nebo evidenci nevede anebo kdo učiní zásah do technického nebo programového vybavení počítače, v němž se vede evidence tohoto zboží a technologií.*

5.3.3 Vnitřní podvodná jednání

Vnitřním podvodným jednáním se rozumí skutečnosti, kdy pachatel zneužívá svého postavení v organizaci k osobnímu obohacení a to na základě zneužití či zpronevěrou zdrojů organizace.

V poslední době je nejvíce nebezpečnou formou podvodného jednání činnost označovaná jako „kriminalita bílých límečků“. Tato činnost je důsledkem nepoctivého jednání lidí s vysokou odpovědností či postavením. Jedná se především o zaměstnance, kteří mají přístup k důvěrnějším informacím. Pro lepší představu uvádíme tabulku s přehledem oblastí, kde dochází nejčastěji k podvodům.

Obecně lze říci, že k nejvíce ohroženým úsekům, kde se můžeme setkat s podvodným jednáním, patří pracoviště, ve kterém se uskutečňují finanční operace, pokladny, nákup prodej, místo zpracování dat, místa evidence údajů, apod. Nejčastěji se tato činnost vyskytuje na pracovištích, kde zaměstnanci mají pravomoc manipulace s penězi (např. účetní), dále také zásobovací nebo vedoucí oddělení, kteří mají ve své kompetenci údržbu budov nebo jiné provozní činnosti. Existuje mnoho okolností či faktorů, které napomáhají k uskutečnění podvodného jednání.

Členění vnitřních podvodných jednání

Nejčastěji se člení vnitřní podvody do třech základních skupin:

1. neoprávněné nakládání s aktivy,
2. manipulace finančních výkazů,
3. korupce.

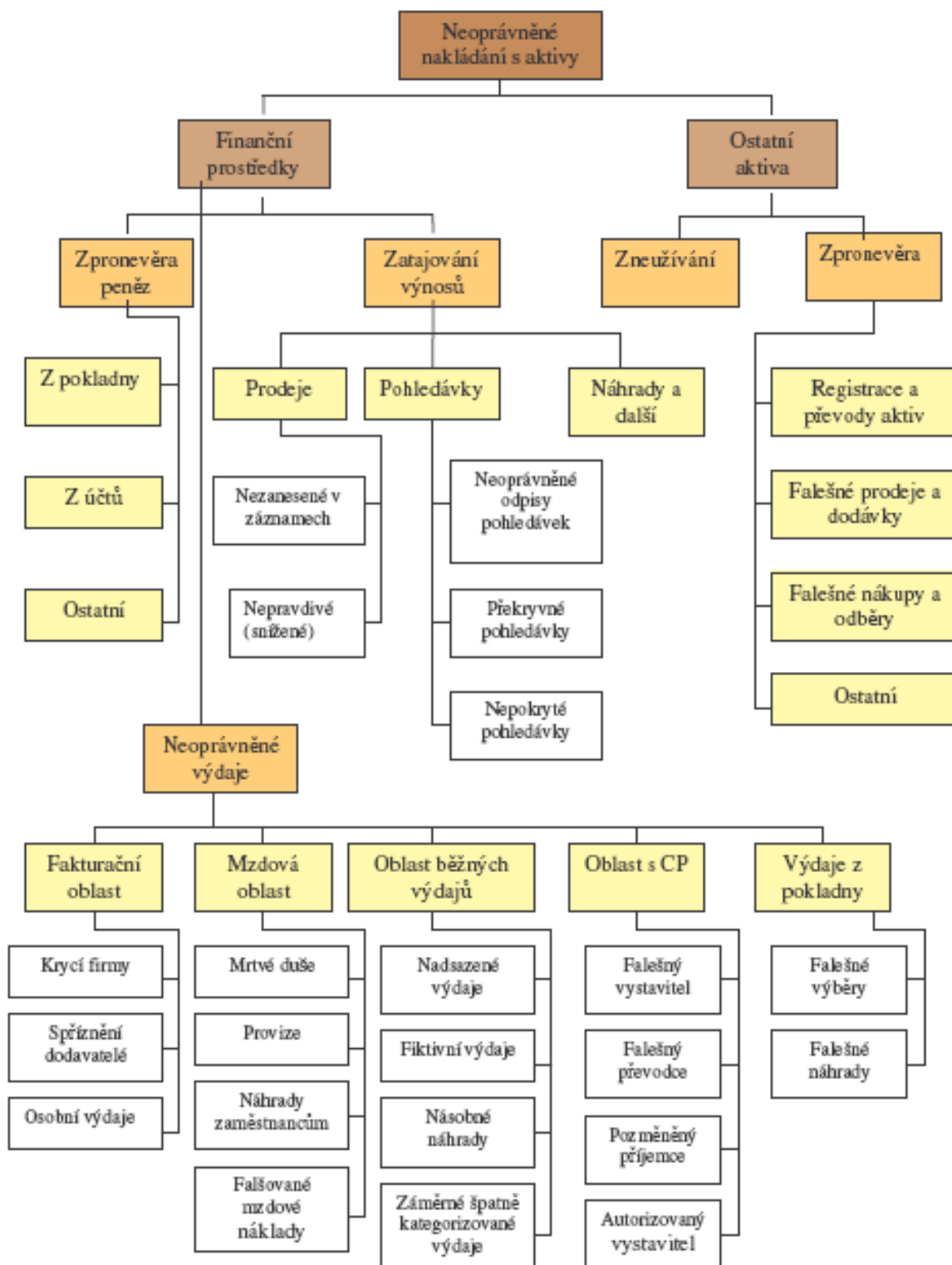
Neoprávněné nakládání s aktivy

Tato činnost je zaměřena buď na finanční prostředky organizace, jako je hotovost, cenné papíry a prostředky na účtech, anebo na majetek, a to zejména na zásoby, spotřební materiál, prostředky výrobní i IT, atd.

Při této činnosti se zaměstnanci snaží využít svého postavení a pravomocí v organizaci a získat neoprávněný osobní prospěch, při kterém si přivlastní část aktiv.

Níže uvedený obrázek uvádí výčet variant pro neoprávněné zacházení s aktivy, ať již finančními aktivy nebo ve formě jiných aktiv typu drobného a dlouhodobého majetku.

Obrázek 5.1 Klasifikace neoprávněného nakládání s aktivy



Zdroj: Čírková (2005)

Další ilustrativní případy z vlastní praxe:

- Zpronevěra finančních prostředků

Pro zpronevěru peněz, ať už z firemního účtu nebo z pokladny, je typické to, že prostředky jsou odcizeny z organizace po zaznamenání do účetních knih. Jako příklad mohu uvést situaci, kdy zaměstnanec přijme platbu od zákazníka, ale tuto tržbu nezaznamená do účetních knih.

- Zatajování výnosů

Na rozdíl od zpronevěry peněžních prostředků je pro zatajování výnosů typické to, že prostředky jsou odcizeny před zaznamenáním do účetních knih. Příkladem je skutečnost, kdy zaměstnanec ukradne hotovost nebo šek z denní tržby před tím, než může být uložena v bance.

- Neoprávněné výdaje

Neoprávněným výdajem se rozumí skutečnost, kdy se pachatel zapříčiní o to, aby byly vyplaceny finanční prostředky podvodem, fintou nebo trikem. K neoprávněným výdajům může docházet na příklad ve *fakturační oblasti*, kde dochází k falšování faktur. Zaměstnanci vydávají platby za vystavené faktury za fiktivní zboží nebo službu. Může se také stát, že zaměstnanci nakupují zboží k soukromým účelům a předkládají faktury k proplacení.

Další oblastí, kde dochází k podvodům, je *mzdová oblast*. Mezi mzdové podvody patří např. nárok odměny zaměstnancům za přesčas, který ovšem neodpracovali. Další častý podvod jsou tzv. *mrtvé duše*, kdy v organizaci pracují osoby na plný úvazek a berou plat, ale nepracují.

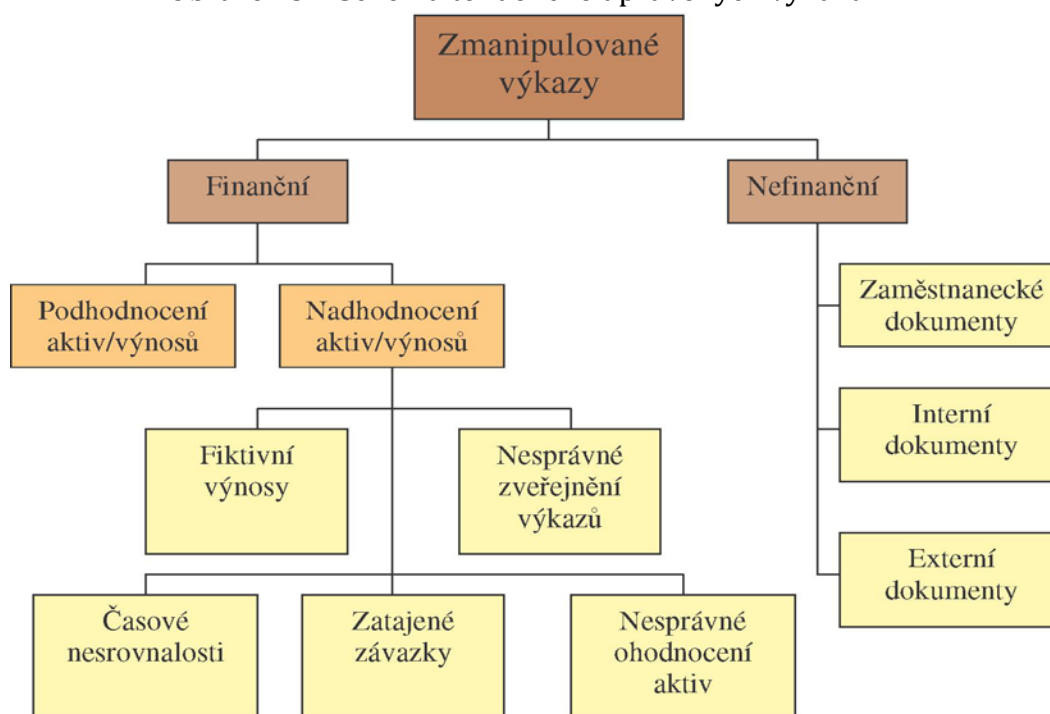
Další často využívanou oblastí jsou podvody týkající se náhrad zaměstnanců, např. situace, kdy si zaměstnanci nárokují finanční prostředky za fiktivní nebo navýšené obchodní cesty (diety).

Případy neoprávněného nakládání s aktivy bude podrobněji v další části práce analyzováno a doplněno dle zjištěných informací, které vyplynou z analýz a praxe daňového poradce.

- Zmanipulované výkazy

Do této kategorie vnitřních podvodných jednání spadá falšování finančních a nefinančních výkazů. Podstatou je především snížení zdanitelného základu organizace nebo dosažení jiných příznivých skutečností, které ovlivňují výši odměny managementu. Na druhé straně mohou být motivy manipulace směrem ke zvýšení výsledku hospodaření, hodnoty aktiv například pro schválení úvěru, přijetí dotace dané obchodní korporace.

Obrázek 5.2 Schéma tendenčně upravených výkazů



Zdroj: Čírková (2005)

Mezi další typ podvodných jednání, otázka velmi aktuální v poslední době, patří **korupce**.

Bud' může jít o střet osobních zájmů firmy, obyčejné úplatkářství a nelegální odměny, nebo ekonomické vydírání. V případě střetu zájmů jde o situace, kdy člen vrcholového vedení, liniového managementu, ale dokonce řadový zaměstnanec se ocitá v situaci, kdy svým jednáním chce získat prospěch na úkor organizace.

5.3.4 Vnější podvodná jednání

Podle společenské nebezpečnosti je možné vnější podvodné jednání rozdělit do tří kategorií:

1. **Hospodářská trestná činnost – v obchodním styku** – podvodný odběr zboží, podvody při směně nebo výměně bankovek, „směnárenská“ činnost nejen na ulici.
2. **Závažná hospodářská trestná činnost – finanční kriminalita** – různé typy finančních podvodů, „tunelování“ – zločinné spolčení apod.
3. **Opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti** – „praní špinavých peněz“ – zejména mezinárodní organizovaný zločin, financování terorismu apod.

Hospodářská trestná činnost je ve srovnání s ostatními dvěma oblastmi méně společensky nebezpečná. Je páchána bez značné přípravy a neobsahuje ani prvky organizované trestné činnosti. Další dvě oblasti mají mnoho společných znaků. V obou případech se pachatel snaží utajit svojí pravou totožnost a snaží se vytvořit popis bezrizikového obchodu. Je vytvářen časový nátlak, kdy obchod musí být proveden v co nejkratším časovém úseku a samozřejmě také všechny transakce musí být přísně utajeny. V případě praní špinavých peněz je cílem vytvořit zdání, že jsou peníze nabyté legálně.

Konkrétní příklady účetních podvodů v Evropě a USA, více viz (Drábková, 2011).



Otázky

1. Jaký je váš osobní názor na kreativní účetnictví ve smyslu jeho zákazu, akceptování z hlediska provozu a potřeb obchodních korporací? Jaká rizika v obou případech mohou nastat?
2. Do jaké míry má a musí auditor reflektovat náznaky možného podvodu v účetnictví obchodní korporace?
3. V čem spatřujete hlavní příčiny rozmáhajících se podvodů v účetnictví obchodních korporací?
4. Porušování zásad etiky je stále častějším úkazem jak v podnikové sféře, tak institucí. Jaký význam a pravomoc budou či by měli mít auditoři v posílení dodržování těchto zásad?
5. Z jakých indicií může získat auditor pochybnosti o dokládaném trvání účetní jednotky?

6 Vypovídací schopnost výkazů, kreativní účetnictví a hodnocení finančního zdraví



Cíle kapitoly

- seznámení s aspekty omezení finančních výkazů v podmínkách českých účetních předpisů ve smyslu ekonomického pohledu na firmu,
- uvedení rizikových položek rozvahy a vysvětlení příkladů problémů vypovídací schopnosti,
- uvedení problémů vypovídací schopnosti výkazu zisků a ztrát.

6.1 Vypovídací schopnost finančních výkazů v podmínkách ČÚP

ZÁKLADNÍ:

- (a) **Rozvaha** poskytuje informace o stavu a struktuře majetku, závazků a vlastním kapitálu společnosti. Model rozvahy uplatněný pro podnikatele v České republice člení aktiva (majetek) podle jejich funkce ve firmě. Vychází z aktiv stálých, která jsou v rozvaze nazvána dlouhodobým majetkem. Slouží dlouhodobě k podnikatelským účelům (dlouhodobý majetek hmotný, nehmotný a finanční). Položky rozvahy přecházejí k aktivům oběžným, která při uskutečňování podnikatelských aktivit obíhají, což znamená, že mění svoji podobu z peněz na zásoby, výrobky nebo pohledávky a zpět na peníze.

Členění pasiv vychází z vlastního kapitálu jako dlouhodobého vlastního zdroje podnikání, přechází k dlouhodobým a krátkodobým závazkům jako cizím zdrojům financování majetku účetní jednotky. Zvláštní položku mezi cizími zdroji financování představují rezervy, které lze s určitým zjednodušením považovat za poten-

ciální dluh, s jehož úhradou budou v budoucnosti spojeny určité výdaje (např. rezervy na záruční opravy).

Omezení, která vyplývají z výkazu Rozvaha, sestaveného dle legislativy ČÚ, představuje skutečnost, že **účetní data uvedená ve výkaze neodpovídají aktuálnímu ocenění**, resp. jsou vykazovány převážně v historických cenách.

Pokud jsou uvedena data v aktuální ceně, jde o situace, kdy je reálná cena nižší než historická cena a účetní jednotka by měla v rámci zásady opatrnosti vytvořit opravnou položku na snížení hodnoty nebo o cenné papíry určené k obchodování, finanční deriváty. Při tvorbě opravných položek záleží opět na záměrech účetní jednotky a důslednosti, se kterou naplňuje zásadu opatrnosti. Jako ilustraci můžeme uvést případ odpisů, resp. oprávek.

Příklady omezení jednotlivých položek rozvahy:

Odpisy nevyjadřují skutečné opotřebení aktiv, účetní jednotka zde má hranice, jakým způsobem stanoví odpisový plán aktiv, přitom daňové odpisy jsou určeny dle zákona o daních z příjmů odlišně.

Představme např. prosperující firmu, která investuje rozsáhlé zdroje do pořízení dlouhodobého majetku; stanoví si pro majetek, který je daňově odpisován zrychleně v druhé odpisové skupině, tj. 5 let. Účetní odpisy si stanoví dle odhadu doby použitelnosti na 10 let. Tento rozdíl se projeví v odložené dani, tj. firma ušetří na dani s tím, že odloženou daň státu vrátí, ale...?! Jak jsme již uvedli, firma prosperuje, tak po ukončení daňového odpisování pořizuje stroj nový. Leckoho asi napadne, kdy nastává u této firmy situace, kdy jí vzniká povinnost platit státu „víc“, resp. vrátit, co v minulosti ušetřila. Tato situace nastává, pokud se stane firma náhle ztrátovou – zaostává, prochází recesí a hrozí jí úpadek. V této situaci je otázkou s již předem danou odpovědí, zda v tento okamžik bude schopna vrátit ušetřené peněžní prostředky?!

Lze namítnout, že pokud firma podléhá v souladu s Českou účetní legislativou auditu, neměl by tento problém vůbec nastat. Vždyť cílem účetního auditu je ověření správnosti sestavení účetních výkazů a promítnutí všech úprav navržených na základě zjištění auditu tak, aby účetní závěrka jako celek podávala věrný a pozitivní obraz aktiv, závazků, vlastního kapitálu a finanční situace účetní jednotky a výsledku hospodaření. V tento okamžik ale vyvstávají profesní otázky auditora jako nezávislé osoby. Vždyť auditor je vybírán firmou, reprezentovanou vlastníky, akcionáři. Nemusíme hledat daleko pro uvedení příkladů, kdy byl auditor v průběhu provádění auditu vedením společnosti nahrazen.

Bez zajímavosti není, že v uvedených příkladech byly výsledkem auditu „bez výhrad“? Třeba i v situaci, kdy jsou v některých momentech podrobovány auditu jen předkládané podklady, se kterými se i záměrně spokojí a zjevné souvislosti unikají; ať už z jakéhokoliv důvodu.

Tento problém by mohl být vyloučen třeba jednoduchým řešením spočívajícím ve vykázání pravdivého a věrného obrazu daňové povinnosti účetní jednotky

namísto věrného a pravdivého obrazu jeho účetnictví; alespoň prozatím. Jenomže je zde institut účetnictví, který se oprávněně snaží oddělit od problematiky daňové, účelově řízené. Nelze zabránit zkreslování, spíše mimo nasazení morálně vyspělých jedinců stanovit rozumný kompromis mezi zájmy zúčastněných stran a vymezit způsob evidence v obchodní korporaci, odpovídající tomuto v co nejvyšší možné míře. Současně také např. se zvýšení reálné hodnoty v důsledku růstu cenové hladiny v účetních datech v souladu s účetní legislativou ČR nezachycuje, vyjma výše uvedených případů cenných papírů k obchodování, finančních derivátů.

Účetní výkazy **nezobrazují určité významné složky**, na kterých může být závislá do jisté míry úspěšnost obchodní korporace, např. kvalitu lidských zdrojů, kvalifikace pracovníků, politickou podporu, know-how a goodwill – kromě specifických operací obchodní korporace např. při prodeji obchodní korporace.

Omezení v českém účetnictví je např. způsobeno tím, že **finanční leasing aktiv není reálná hodnota aktiva vykazována v aktivech**, ale prostřednictvím časově rozlišených nákladů přímo směřuje do výsledku hospodaření obchodní korporace.

Rezervy, jejichž podstatou je zisk, tedy vlastní kapitál. Přitom jsou dle českého účetnictví vykazovány v nákladech, snižují hodnotu vlastního kapitálu, a současně v dlouhodobých závazcích, tedy v cizím kapitálu, kdy ekonomicky se jedná spíše o vnitřní dluh, jehož podstatou je tvorba zisku.

V případech, kdy obchodní korporace vykázala v minulých letech účetní ztrátu, nemá toto v Rozvaze vliv na výši základního kapitálu, resp. je vykazováno jako výsledek hospodaření minulých let.

Dalším problémem vzhledem k vypovídací schopnosti Rozvahy je skutečnost, kdy účetnictví **umožňuje obchodní korporaci vykazovat v rozvaze aktiva, která jsou nevyužívaná**, tj. nepřinášejí podniku žádný ekonomický užitek.

ZÁKLADNÍ:

- (b) **Výkaz zisku a ztráty** poskytuje údaje o struktuře výnosů a nákladů a z toho vyplývající tvorbě výsledku hospodaření společnosti. Výkaz zisku a ztráty je uspořádán stupňovým způsobem, při němž jsou předepsaným způsobem řazeny výnosy a k nim se vztahující náklady. Při členění nákladů se respektuje jejich druhové nebo účelové členění. Výkaz zisku a ztráty poskytuje také informaci o celkovém výsledku hospodaření obchodní korporace.

Příklady omezení jednotlivých položek výkazu zisků a ztrát:

Omezením Výkazů zisků a ztrát je skutečnost, že tento **výkaz nezobrazuje tok a přírůstek kapitálu** se takto *může vykazovat bez vazby na jeho formu*.

Výsledek hospodaření daného účetního období odráží pouze činnost v určitém období v souladu s aktuálním principem nákladů a výnosů. Navíc výsledek hospodaření i výsledek resp. výnosy, které nebyly generovány na tržním principu – jedná se o aktivaci vnitropodnikových služeb a změnu stavu zásob vlastní výroby. Daňově je poté řešeno v návaznosti na způsobu účtování resp. nastavení zakázky, zda se jedná o zálohy na celkovou dodávku nebo dílčí plnění samostatně fakturovaná.

Obsahem provozního výsledku hospodaření jsou činnosti, které zahrnují nejen provozní činnosti, např. **prodej aktiv, prodej materiálu**.

Veškerá výše uvedená omezení do jisté míry tedy zkreslují hodnocení finančního zdraví obchodní korporace. Při výpočtu jednotlivých poměrových ukazatelů, bonitních a bankrotních modelů vycházejících z finančních výkazů sestavených dle českých účetních předpisů, by měli zpracovatelé a zejména uživatelé toto vzít v úvahu.

ZÁKLADNÍ:

(c) Příloha k účetní závěrce obsahuje:

- datum vzniku a zahájení činnosti účetní jednotky, fyzické a právnické osoby, které mají ve společnosti podstatný vliv, popis změn a dodatků uskutečněných v uplynulém účetním období, popis organizační struktury a jména členů statutárních a dozorčích orgánů účetní jednotky;
- identifikaci a charakteristiky dceřiných společností, ve kterých má účetní jednotka podstatný vliv, dohody společníků o rozhodovacích právech a ovládací smlouvy;
- průměrný přepočtený stav zaměstnanců, počty členů řídicích orgánů, výši osobních nákladů a odměn členům statutárních orgánů;
- výši půjček, úvěrů a jejich úrokových sazeb a nepeněžních plnění, poskytnutých členům statutárních a dozorčích orgánů;
- informace o aplikaci účetních zásad a použitých účetních metodách a odchylkách od účetních metod;
- doplňující informace k rozvaze a výkazu zisků a ztrát, v nichž vysvětlí každou významnou položku, která je podstatná pro analýzu a hodnocení finanční a majetkové situace a výsledku hospodaření účetní jednotky;
- důležité informace, týkající se majetku a závazků (např. pohledávky a závazky po lhůtě splatnosti, pronájem majetku, zatížení majetku zástavním právem nebo věcným břemenem, drobný nehmotný a hmotný majetek, neuvedený v rozvaze) a každou významnou událost, která se stala mezi rozvahovým dnem a okamžikem sestavení účetní závěrky;

-
- informace o cenných papírech (akciích a dluhopisech), vydaných během účetního období;
 - informace o tržbách, členěných podle druhů činnosti a zeměpisného umístění.

(d) Výroční zpráva

Cílem výroční zprávy je uceleně, vyváženě a komplexně informovat o vývoji jejich výkonnosti, činnosti a stávajícím hospodářském postavení.

V § 21 zákona o účetnictví je řešen obsah výroční zprávy. Výroční zpráva musí kromě informací nezbytných pro naplnění účelu výroční zprávy dále obsahovat zejména:

- finanční a nefinanční informace,
- skutečnosti, které nastaly až po rozvahovém dni a jsou významné pro naplnění účelu výroční zprávy,
- informace o předpokládaném vývoji činnosti účetní jednotky,
- informace o aktivitách v oblasti výzkumu a vývoje,
- informace o aktivitách v oblasti ochrany životního prostředí a pracovních vztazích,
- zda účetní jednotka má organizační složku obchodní korporace v zahraničí,
- informace o cílech a metodách řízení rizik dané společnosti, včetně její politiky pro zajištění všech hlavních typů plánovaných transakcí, u kterých se použijí zajišťovací deriváty,
- Informace o cenových, úvěrových a likvidních rizicích a rizicích souvisejících s tokem hotovosti, kterým je účetní jednotka vystavena.

Výroční zpráva musí také obsahovat účetní závěrku a zprávu o auditu, případně další dokumenty a údaje podle zvláštního právního předpisu.



Otázky

1. Účetní výkazy nezobrazují určité významné složky. Do jaké míry je audit ochoten a schopen zachytit a absorbovat jejich vliv?
2. Jako problém vzhledem k vypovídací schopnosti rozvahy je skutečnost, kdy účetnictví umožňuje obchodní korporaci vykazovat v rozvaze aktiva, která jsou nevyužívaná, tj. nepřinášejí obchodní korporaci žádný ekonomický užitek. Jak by měla být tato situace ošetřena?

II. Vybrané aspekty mezinárodních auditorských standardů

7 Obecné cíle nezávislého auditora a provádění auditu v souladu s ISAS



Cíle kapitoly

- uvedení požadavků na audit účetní závěrky v souladu s obecnými cíli mezinárodních auditorských standardů,
- seznámení se s povinnosti auditovaných účetních jednotek,
- upozornění na důležitost profesního skepticizmu a odborného úsudku auditora v rámci procesu auditu.

7.1 Úvod do standardu ISA 200

ZÁKLADNÍ:

Tento standard řeší povinnosti nezávislého auditora při auditu účetní závěrky na obecné úrovni, a to v souladu s mezinárodními auditorskými standardy ISAS. Primárním cílem auditu je zvýšit důvěru uživatelů účetní závěrky, a to prostřednictvím výroku auditora. Výrok auditora se vyjadřuje k tomu, zda účetní závěrka ve všech významných (materiálních) ohledech je v souladu s příslušným národním účetním rámcem výkaznictví.

Aby mohl auditor vyjádřit ve zprávě svůj výrok, musí auditor získat přiměřenou jistotu, že předložená účetní závěrka nebude obsahovat významnou nesprávnost způsobenou chybou nebo podvodem. Audit je založen na získávání důkaz-

ních informací, které snižují auditorské riziko, že auditor vydá nesprávný výrok o významném zkreslení účetní závěrky.

Pokud auditor není schopen získat přiměřenou jistotu, vydá výrok s výhradou. Za situace, kdy není pro předpokládané uživatele účetní závěrky dostačující, má auditor možnost:

- odmítnout svůj výrok,
- odstoupit od zakázky.

Výrok auditora se vyjadřuje k tomu, zda účetní závěrka ve všech významných (materiálních) ohledech zobrazuje věrně skutečnost = účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz skutečnosti v souladu s daným účetním rámcem.

7.2 Obecné cíle auditora při provádění auditu

ZÁKLADNÍ:

Při provádění auditu auditor uplatňuje princip významnosti (materiality) při plánování auditu a při jeho provádění. V průběhu celého procesu auditu uplatňuje auditor svůj odborný úsudek na principu profesního skepticismu. Odborný úsudek auditor aplikuje jako souhrn jeho profesní přípravy a kontinuálního vzdělávání, dále jeho etických vlastností v kontextu dané auditní zakázky, dále zkušeností z předchozích auditů obdobných účetních jednotek (podobný předmět činnosti). Profesní skepticismus představuje kritický pohled auditora, kritické myšlení a kritické vyhodnocování důkazních informací, které by mohly přesvědčit auditora o riziku nesprávnosti (přístup „vše může být zkreslené“). Na auditora jsou kladené etické požadavky nezávislosti založené na profesionalitě, integritě, objektivitě, důvěrnosti a mlčenlivosti auditora („nezávislost myslí a konání“). Etickým kodexem pro auditory a znalce vydaným Radou pro mezinárodní etické standardy pro účetní a současně Etickým kodexem vydaným KA ČR.

V okamžiku, kdy auditor získá přiměřenou jistotu, že účetní závěrka ve významných (materiálních) ohledech neobsahuje nesprávnosti způsobené účetní chybou nebo účetním podvodem, může vydat svůj výrok ohledně jejího sestavení jako celku, a to v souladu s daným účetním rámcem. Přitom je prioritní věrné a poctivé zobrazení účetních transakcí ve výkazech. Ve výjimečných případech je tedy možné, aby se účetní jednotka odchýlila od zásad daného účetního rámce nebo zveřejnila údaje nad rámec požadavků daného účetního rámce s cílem dosažení věrného a poctivého obrazu účetnictví.

Upozornění: Auditor vzhledem k přirozeným omezením při auditu není schopen získat 100% (absolutní) jistotu o tom, že účetní závěrka není zkreslená.



Mezi přirozená omezení patří:

- charakter daného účetního výkaznictví: například přiměřenost účetních odhadů,
- možnosti auditora získat relevantní důkazní informace: například při zastírání účetních podvodů, zamlžování informací,
- časové možnosti a přiměřené náklady na provedení auditu.

Přiměřená jistota pro auditora představuje vysokou míru jistoty, že nevydá chybný výrok ohledně účetní závěrky. Musí tedy získat vhodné (kvalitní) a dostačující (co do kvantity) důkazní informace o tom, že účetní závěrka ve významných ohledech neobsahuje zkreslení s ohledem na zásady auditovaného účetního rámce. Posouzení významnosti nesprávnosti představuje situaci, kdy samostatně, nebo v kombinaci s ostatními nesprávnostmi může ovlivnit rozhodnutí uživatelů ohledně účetní závěrky (například rozhodnutí banky udělit úvěr, rozhodnutí potenciálního investora, potenciálního odběratele či dodavatele).

7.3 Povinnosti účetních jednotek při auditu



Při provádění auditu nese auditor riziko vydání nesprávného výroku ohledně zkreslení dané účetní závěrky.

Vedení a osoby pověřené správou a řízením společnosti (dále corporate governance) mají v průběhu auditu jasně specifikovanou odpovědnost a povinnosti, které pokud nesplní, mohou znemožnit auditorovi vydat výrok nebo auditor zohlední významnost porušení těchto povinností ve formě modifikovaného výroku.

Odpovědnost corporate governance při auditu:

- za sestavení účetní závěrky,
- za nastavení takové formy vnitřních kontrol, které zabrání významným nesprávnostem v účetní závěrce,
- za poskytnutí veškerých požadovaných informací auditorovi,

- za umožnění neomezeného přístupu auditora k osobám působícím v dané účetní jednotce a které mohou auditorovi poskytnout informace k výsledkům sestavení účetní závěrky.

7.4 Veřejný dohled nad auditem

ZÁKLADNÍ:

Na základě nového zákona o auditorech z. č. 93/2009 Sb., s účinností od 14. 4. 2009 byla upravena kontrola kvality auditorské činnosti. Zákon je takto harmonizován se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2006/43/ES ze dne 17. května 2006 o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek. Směrnice ukládá členským státům vytvořit systém kontroly kvality auditorů a auditorských společností s tím, že by kontrola měla být provedena nejméně jednou za 3 roky.

Cílem veřejného dohledu nad auditorskou činností je kontrola, zda auditoři postupují při auditu v souladu s mezinárodními auditorskými standardy a Etickým kodexem. Komora auditorů kontroluje kvalitu auditu v souladu s mezinárodním rámcem pro ověřovací zakázky, resp. s ISA's včetně standardu kvality auditu ISQC 1. Auditoři, kteří auditují subjekty veřejného zájmu, jsou dle zákona podrobeni jedenkrát za 3 roky kontrole dokumentace ze strany KDP ČR. Pokud jsou zjištěny nedostatky, je následně uloženo auditorům, aby je odstranili ve stanovené lhůtě.

ROZŠIŘUJÍCÍ:

Na základě požadavku evropské směrnice byla zřízena Rada pro veřejný dohled nad auditem, prvním prezidentem byl zvolen Jiří Rusnok. Rada neveřejně zasedá minimálně 1krát za 3 měsíce a obsahuje následující výbory:

- Výbor pro dodržování systému kontroly kvality a disciplinárního řízení.
- Výbor pro spolupráci a koordinaci v oblasti auditu.
- Výbor pro koordinaci vzdělávání a profesní zkoušky.
- Kontrolní výbor.

Harmonizace s evropskou komisí v oblasti zpřísněného dohledu nad činností auditu by mělo následně zvýšit důvěru veřejnosti v kvalitu činnosti auditorů.



Otázky

1. Je pro auditora důležité seznámit se s cíli obchodní korporace (nejen hospodářskými) a proč?
2. Auditor vzhledem k přirozeným omezením při auditu není schopen získat 100% (absolutní) jistotu o tom, že účetní závěrka není zkreslená. V předchozím textu byly zmíněny další rizikové momenty. Můžete si zpracovat jejich výčet?

8 Požadavky etiky na audit



Cíle kapitoly

- vymezení etiky v činnosti auditu jako reakcí na rizika,
- seznámení se s podstatou profesní etiky auditora (auditor v pozici objektu a subjektu),
- uvedení požadavků na etiku auditora,
- upozornění na hrozby nedodržení základních principů a zabezpečovacích prvků,
- objasnění pojmu Behaviorální účetnictví ve vazbě na emoční inteligenci a stav vykazovaných účetních dat.

8.1 Etika v činnosti auditu

Zkušenosti ze zahraničí: auditoři jsou poměrně obtížně pojišťováni. Důvodem jsou vyšší rizika vysokého plnění nežli u jiných profesí; dané nejen odborností, ale i dodržováním etických pravidel.

ZÁKLADNÍ:

Etika relativně samostatná vědní disciplína, která zkoumá morálku, mravně relevantní jednání, funguje jako hodnotící aspekt i v činnosti auditora, managementu, vlastníků.

- (a) etika pozitivní (zkoumá, co je)
- (b) etika normativní (co je a co má být)

Etika by měla vést k dobru; řeší dvě základní otázky:

- Co je dobré: vědomé jednání, které odpovídá mravním zákonům.
- Co je spravedlivé.

Mravně relevantní jednání zahrnuje odpovědnost i oprávněnost (mandát k jednání) v bezprostřední vazbě na svobodu volby. Popisuje zejména mravní rozhodnutí a hodnoty, jež zastává konkrétní společnost a zde vztažená na auditora a jeho prostředí. Stejně pak jsou zde zvýrazněny obecné aspekty etiky:

- Jsou zjišťovány faktory odpovědné za proměnu morálních hodnotových představ a základních předpokladů, ovlivňujících určité fáze jednání a chování.
- Etika povinnosti: kategorická povinnost, možnost volby.
- Etika užitku: princip užitečnosti pro všechny zúčastněné.
- Etika odpovědnosti specifikace následků různých způsobů jednání; sleduje, kdo komu je za co odpovědný a zároveň mu ale musí být známo kritérium odpovědnosti.

Více např.: http://www.ius-wiki.eu/tnh/pfuk/etika_v_podnikani/2

8.2 Etika jako klíčový atribut profese

ZÁKLADNÍ:

Etika považována za klíčový atribut každé profese, zejména u vybraných, společensky významných.

Aplikovaná etika profesně rozšiřuje otázky co je dobré a co je spravedlivé, resp. co je pravdivé, věrné a poctivé. To je záležitostí jak obchodních korporací, tak auditorů samých. Patří sem především etické kodexy, které přijímají jak jednotlivé profese, tak organizace nebo státní instituce, aby uživatelům zjištěných výsledků poskytly vodítka, jak se rozhodovat.

Auditor (i účetní znalec) mají současně dvě postavení, od kterých se odvíjí výsledek i míra rizika:

- (a) Auditor jako objekt, profesionální etika: jak managementu, vlastníků a zaměstnanců.
- (b) Auditor jako subjekt, profesní i profesionální etika v jeho vztahu k obchodní korporaci.

Ad a) etika managementu, auditor jako objekt

- Působení ze strany obchodní korporace na auditora je významnou stránkou věci, stejně jako zpětná vazba.

-
- V podnikatelské etice jde o reflexi etických principů do veškerých podnikatelských činností zahrnujících individuální a korporativní hodnoty; je veden neustálý boj mezi ekonomickým tlakem na vyčíslování, regulaci a mírou etiky.

Definice a charakteristiky etiky managementu tvoří samostatnou problematiku; např. dle Dytrta (2006) je etika nedílnou součástí podnikatelského prostředí a musí se stát součástí manažerského myšlení. Z kvalitativních vlastností je třeba uvést především dobré jméno obchodní korporace, které je hlavně reprezentováno jeho zaměstnanci. Oba pohledy na kvalitu obchodní korporace se vzájemně nevyklučují, ale doplňují se. Lze zde odvodit bezpečnost a důvěryhodnost pro auditora, přijetí zakázky.

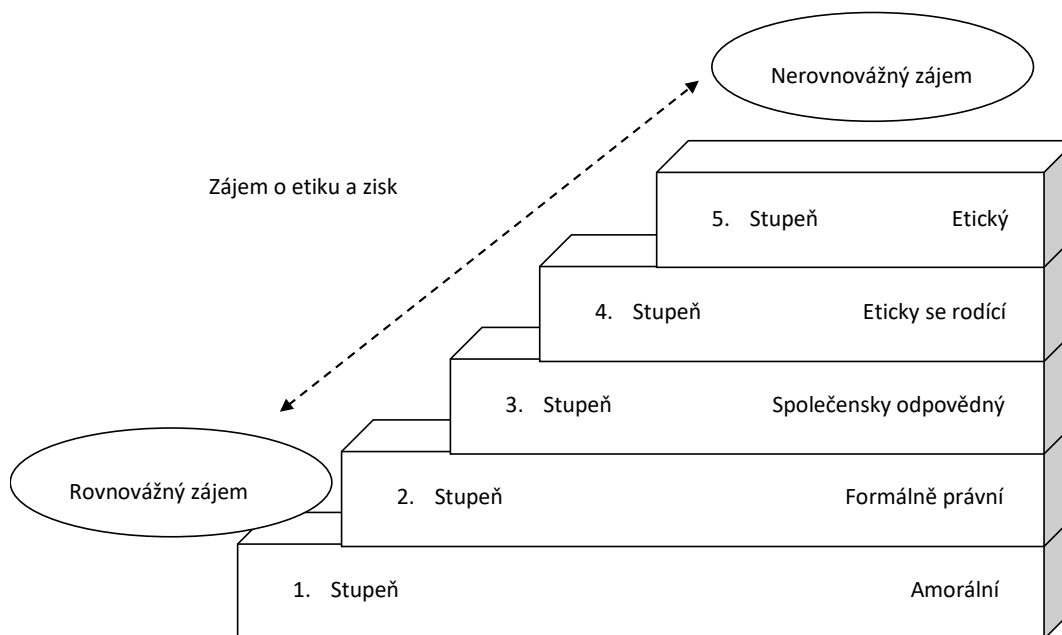


ROZŠIŘUJÍCÍ:

Ad a) Výchozí relativně „ideální model“, se kterým se může auditor setkat a k jehož vývoji může přispět.

Podle Reidenbachova a Robinova modelu (1991) prochází podnik ve svém etickém vývoji několika stupni. Nejdříve je **amorální**, přičemž se řídí zásadou, že jeho chování je etické, pokud nebudou odhaleny jeho prohřešky. Dalším stupněm je **formálně právní**, ve kterém se obchodní korporace pohybuje na půdě legality, i když maximálně využívá legislativních nedostatků ve svůj prospěch. Třetím stupněm je **společenská odpovědnost**. V obchodní korporaci se zvyšuje zájem o podnikatelskou etiku a přichází poznání, že být etické může přinést tržní výhodu. Na čtvrtém stupni se obchodní korporace **eticky rodí**. Etické hodnoty se začínají stávat součástí kultury obchodní korporace. Obchodní korporace dělá správnou věc a přihlíží k morálním dopadům jeho rozhodnutí. V pátém stupni je obchodní korporace již zcela **etická**. Etické chování je naplno součástí podnikatelských záměrů a strategických plánů. Přichází důraz na etické normy, které jsou obsaženy ve všech dokumentech a materiálech obchodní korporace.

Obrázek 8.1 Reidenbachův a Robinův model morálního rozvoje obchodních korporací



Zdroj: Rolný (1998)

Obecněji lze tyto stupně popsat těmito principy:

1. „Získej maximum a uteč.“
2. „Co není zákonem výslovně zakázáno, je dovoleno.“
3. „Etické chování je tržně výhodné.“
4. „Lze konat správnou věc.“

„Etika je nedílnou součástí firemní kultury“ (Putnová, Seknička, 2007).

Ad b) Dodržování etických principů managementem a vlastníky naopak vychází z faktu dodržování etických principů v počátcích rozvoje obchodní korporace, posléze pod vlivem okolností se dodržování etiky rozvolňuje. Tendence by měly být v obchodní korporaci zachyceny.

Příklad, ilustrace: výsledky průzkumu auditorské společnosti

Auditorská společnost Deloitte Corporate v loňském roce provedla průzkum a vydala Zprávu o stavu správy a řízení společností v roce 2012. Podle tohoto průzkumu společnosti se v roce 2012 snížil význam vnitřního kontrolního systému. V roce 2009 více jak 80 % společností uvedlo, že tento systém mají formálně zří-

zen. V roce 2012 už je to jen přibližně 66 % respondentů. Podobně jako v roce 2009 také v současnosti většina společností, které mají zřízený vnitřní kontrolní systém, sestavují zprávu vyhodnocující jeho efektivitu (76 %).

Společnosti, které mají zároveň zaveden interní audit, zprávu o vyhodnocení fungování vnitřního kontrolního systému zpracovávají téměř vždy (89 %). Nejčastěji je zpráva o efektivitě vnitřního kontrolního systému zpracovávána jednou ročně (Deloitte 2012).

Průzkum PwC dále uvádí, že v 60 % případů hospodářské kriminality hrály velkou roli nedostatky ve firemní kultuře (citují: nízká loajalita zaměstnanců, nejasná firemní etika, příliš anonymní prostředí). Je to jen logický důsledek totální absence efektivního managementu firemní kultury a etiky pracovního chování v českých firmách a organizacích. Která společnost má vytvořenu infrastrukturu podporující rozvoj etiky pracovního chování jako např. funkční systém "reportingu" využívající telefonní linky ochrany zájmů firmy a zaměstnanců? Která společnost systematicky sleduje a důsledně řeší etická selhání v pracovním chování a obchodním jednání na všech úrovních firemní hierarchie? Zajímavý článek zabývající se rolí etiky ve firemní kultuře lze nalézt na www.governance.cz.

Princip **bezúhonnosti** přitom ukládá profesním účetním otevřenost a čestnost v profesních a obchodních vztazích a pravdivost a poctivost v jednání. Profesní účetní by neměl být spojován s výkazy, zprávami či jinými informacemi pokud je si vědom, že obsahují významné nesprávnosti, nepodložené nebo zavádějící výroky nebo informace, anebo pokud informace zavádějícím způsobem opomíjejí nebo zamlžují. Pokud se tak stane, profesní účetní by měl vydat upravený výkaz nebo zprávu, která nesprávnosti, nepodložené nebo zavádějící výroky a informace nebo opominuté či zamlžené informace uvede na pravou míru.

Auditor jako objekt je konfrontován ze strany obchodní korporace, resp. versus etika manažerská, firemní, podnikatelská (narušení etiky z důvodu možné konkurence, krytí podvodů a jiných cílů, ochrany důvěrných dat, korupce, etika i etika jednání vlastníků, dále klimatu etiky ve státě a legislativě). Dále slabou stránkou je naddimenzovaná vlastní zainteresovanost, spřízněnost s vlivnou osobou, rodinou, potenciální důvody k vydíratelnosti.

ZÁKLADNÍ:

Ad b) Auditor jako subjekt

Auditor vydá výrok, jehož výklad může být v mnohém rizikový, zejména jeho reprodukci v očekávaném směru.

Požadavky na auditora vyplývají z deskriptivní etiky: Neříká tedy, zda je to či ono dobré, nebo špatné, pouze konstatuje, jaký je stav ve společnosti, jejího přežití. Ale zjišťuje faktory odpovědné za změnu morálních hodnotových představ?

Mylné názory: Auditor vydá výrok bez výhrad, brzy nato se auditovaná společnost octne v konkursu. Může za to auditor? Co posuzuje? Nikoliv způsob hospodaření atd., viz cíle auditu.

Auditor jako objekt i jako subjekt je vázán zejména Etickým kodexem a z něj vyplývajícími aspekty.

8.3 Etický kodex pro auditory a účetní znalce

ZÁKLADNÍ:

Na audit účetní závěrky se vztahuje Etický kodex pro auditory a účetní znalce vydaný Mezinárodní federací účetních IFAC (IFAC, 2012) a národní normy – Etický kodex vydaný KA ČR účinný od 1. 1. 2011. (KA ČR, 2010).

Auditor musí být nezávislý na účetní jednotce, ve které má provádět externí audit. Nezávislost v souladu s Kodexem IFAC je vyjádřena jako nezávislost „vnímanou“ a nezávislost „mysli“. Nezávislost budí vysokou důvěryhodnost, její dodržení je však velmi obtížné; je odvozena jak od morálních vlastností auditora, tak od ekonomického klimatu vč. podmínek v jeho okolí.

Nezávislost auditora je základním etickým požadavkem a do jisté míry se prolíná se všemi jeho činnostmi. Z tohoto důvodu je jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni věnována tématu značná pozornost. Přijetí odpovědnosti účetních znalců a auditorů je přijetí odpovědnosti jednat ve veřejném zájmu; nikoliv jen uspokojování potřeb individuálního klienta nebo zaměstnavatele. Etický kodex ukládá profesním účetním povinnost dodržovat pět základních etických principů, jimiž jsou:

Mezi základní principy etického chování jak auditora, tak i účetního znalce patří:

- *Integrita*, být upřímný a čestný ve všech odborných a obchodních vztazích. Integritu auditor dokazuje doložením výpisu z Rejstříku trestu při podání žádosti o zapsání do seznamu auditoru u Komory.
- *Objektivita*, při výkonu své činnosti se však může auditor dostat do situace, kdy na něj bude vyvíjen nátlak ze strany klienta (forma může být různá, např. úplatek, zastrašování apod.). Nelze akceptovat zaujatost, střet zájmů nebo nepřípustný vliv jiných stran, které by získaly převahu a převážily nad profesním a odborným uvažováním. Profesionální účetní se musí vystříhat situací a vztahů, které mohou jejich odborný úsudek nežádoucím způsobem ovlivnit.
- *Odborná způsobilost a řádná péče*, spojená s prováděním své služby s odborností a svědomitostí, povinnost neustále udržovat popřípadě zvyšovat

své odborné znalosti, poskytovat aktualizované kvalifikované služby v souladu s odbornými a profesními standardy vč. přizvání odborníků při specifických náročných zjišťování (např.: zbožíznalec, IT). Profesní účetní též musí sdělit klientovi (tudíž i auditorovi) či zaměstnavateli, omezení, která jsou s příslušnou zakázkou či službou spojena a v jejichž důsledku by mohlo dojít k nesprávné interpretaci výkazů či zpráv, jako výsledek zakázky nebo služby.

- *Důvěrný charakter informací*, zachovávat mlčenlivost o informacích získaných při poskytování služeb; zákaz sdělovat třetím osobám mimo zákonem vyjmenované důvody a předpisy, ale i zákaz jejich využití ve vlastní prospěch, k vlastnímu obohacení či k obohacení třetí strany. Povinnost mlčenlivosti trvá i po ukončení spolupráce mezi auditorem a klientem. Zbavit této povinnosti může auditora jen sama ÚJ jednotka, nebo nezávislý soud. Za porušení zásady mlčenlivosti se nepovažuje zobecnění informací a jejich použití v pedagogickém procesu, odborném tisku
- *Profesionální jednání*, dodržovat příslušné zákony a vyhlášky a vyhýbat se jakémukoliv jednání diskreditující tuto profesi (cenová zvýhodnění nabídky služeb); pouze vhodný způsob získávání klientů, propagace služeb bez vytváření představy o dobrém potencionálním výsledku či přebírání klientů.

8.4 Hrozby nedodržení základních principů a zabezpečovací prvky



Nalezneme-li v Etickém kodexu příklad, který odpovídá posuzovanému případu, lze podle něj postupovat. Pokud není nalezen odpovídající příklad, je nutno případ posuzovat podle koncepčního rámce (Unzeitig 2010).

Kategorizace hrozeb je zaměřena odlišně na skupinu auditorů a skupinu účetních znalců.

Značný rozptyl podmínek, okolností, přináší a variabilní situace. Vznikají tak i různá rizika, která je nutno ošetřit ad hoc. Při rozhodování je nutno použít úsudek, aby nebylo ohroženo dodržení základních principů, a na základě jejich posouzení auditor rozhodne, zda překračují rizika přijatelnou úroveň, zda jsou k dispozici dostupné, odpovídající zabezpečovací prvky, které je možné uplatnit a které povedou k eliminaci nebo snížení hrozeb na přijatelnou úroveň. Zabezpečovací prvky vytvořené profesními orgány, legislativou, regulatorními orgány zahrnují prvky vzdělání, profesní rozvoj, profesní standardy, externí kontrola vydaných zpráv a další.

Etický kodex tyto situace a okolnosti nazývá hrozbami a dělí je do zjednodušených skupin:

- vlastní zainteresovanost,
- prověrka po sobě samém,
- protekční vztah,
- spřízněnost,
- vydíratelnost.

Pokud hrozba není zjevně nevýznamná, je nutno přistoupit k opatření, které hrozbu eliminují na zjevně nevýznamnou úroveň. Hrozba vlastní zainteresovanosti bývá obavou ze ztráty zakázky či klienta. Zejména v případě auditu prováděném za úplatu od klienta, jehož výsledkem může být negativní výrok nebo odmítnutí výroku či alespoň úpravy finančních výkazů, které mohou být vedením společnosti vnímány negativně.

Poznámka

Stejně hrozbě však může být vystaven profesní účetní, který svému klientovi či zaměstnavateli navrhuje opatření, která jsou vedením společnosti vnímána negativně, a riskuje tím ztrátu zakázky, klienta, zaměstnání nebo přinejmenším nenárokové složky mzdy (oprava účetnictví snižující zisk společnosti, návrh nepopulárního opatření ke zvýšení efektivity, úpravy pracovních postupů či zlepšení bezpečnosti systémů). Opačným případem je vznik hrozby vlastní zainteresovanosti v důsledku z možnosti získat od klienta další zakázku nebo příplatek za úspěšné provedení zakázky.

Hrozba prověrky po sobě samém může vzniknout za situace, kdy člen týmu provádějícího audit je bývalým zaměstnancem auditované společnosti odpovědným nebo podílejícím se na účetnictví nebo zpracování účetních výkazů, nebo když analytik, který se podílel na implementaci informačního systému, přezkoumává jeho bezpečnost. K podobné situaci může dojít i v případech, kdy profesní účetní poskytuje klientovi služby například daňového či ekonomického poradenství a také je jejím auditorem. Tuto situaci lze přijatelně řešit, jen pokud lze dostatečně oddělit poskytování těchto služeb od provádění auditu. Pokud k hrozbě prověrky po sobě samém dojde uvnitř společnosti, například jestliže je účetní přeřazen do útvaru interního auditu a pověřen přezkumem účetních procesů, je nejlepší informovat vedení interního auditu, společnosti nebo výbor pro audit a předat přezkoumání kolegovi.

Hrozba protekčního vztahu nesouvisí se vztahem profesního účetního k jiným osobám. Vzniká tehdy, jestliže profesní účetní prosazuje názor či stanovisko do té míry, že může být zpochybněna jeho objektivita, například když auditor vyjádří svůj názor na hodnotu auditované společnosti či jejích akcí nebo po-

skytuje své stanovisko ve sporech auditované společnosti se třetími osobami. Za hrozbu protekčního vztahu nelze považovat prosazování legitimních zájmů klienta nebo zaměstnavatele, při němž nejsou použity nesprávné nebo zavádějící informace.

Hrozba spřízněnosti může vzniknout v důsledku rodinných či jinak blízkých vztahů mezi profesním účetním a členem vedení klienta či zaměstnavatele nebo osobou odpovědnou za účetnictví či jinou oblast, která je profesním účetním přezkoumávána, například řízení rizik, schvalování úvěrových obchodů nebo bezpečnost informačních systémů. Kromě blízkých vztahů může hrozba spřízněnosti vzniknout i v důsledku přátelského vztahu, pokud překročí rámec běžného obchodního vztahu. Týká se i přijetí darů atd., pocitu závaznosti Příkladem opatření účinně eliminujícího tuto hrozbu je rotace partnerů či jiných pracovníků odpovědných za zakázky pro příslušného klienta.

Hrozba vydíratelnosti se týká např. možnosti zastrašování klientem či zaměstnavatelem do té míry, že může nepříznivě ovlivnit objektivitu profesního účetního. Předmět této hrozby může být stejný jako u hrozby vlastní zainteresovanosti, tedy ztráta klienta, zakázky, zaměstnání nebo nenárokové složky mzdy. Tato hrozba však zahrnuje i jiné příčiny, například vyhrožování žalobou, tlakem na snížení odměny profesního účetního a tím i na snížení rozsahu jeho práce nebo neposkytnutí dostatku času k přípravě účetní závěrky. Důležitým příkladem je vyhrožování zveřejněním skutečností, které mohou ohrozit reputaci profesního účetního, protože je zřejmé, že ideální municí pro takovou hrozbu by bylo předchozí pochybení ve kterékoli z výše uvedených oblastí.

Příklady způsobů jak čelit hrozbám?

Etický kodex zahrnuje značný počet zabezpečovacích prvků, tedy opatření, která mohou snížit hrozby na zjevně nevýznamnou úroveň, a dělí je do dvou kategorií:

- *zabezpečovací prvky vyplývající z profesních organizací, legislativy nebo regulace*, Např.: kvalifikační požadavky na výkon profese, požadavek kontinuálního profesního vzdělávání, monitorování etického chování profesních účetních a disciplinární procedury, požadavky na nezávislost auditorů a auditorských společností na klientech, právní normy upravující povinné dozorčí orgány společností (dozorčí rada, interní audit) a jejich nezávislost, dohled ze strany regulátorů a také povinný audit;
- *zabezpečovací prvky vyplývající z pracovního prostředí*, jako součástí kontrolního prostředí společnosti. Auditor by při plánování auditu měl vycházet z identifikace rizik a zkoumat kontrolní prostředí jako prvek, který rizika snižuje. Příkladem zabezpečovacích prvků vyplývajících z pracovního prostředí jsou normy etického chování a příslušné disciplinární procedury, proces přijímání nových zaměstnanců kladoucí důraz na jejich kompetenci, systém

vnitřních kontrol, vnitřní komunikace se zaměstnanci umožňující včasnou identifikaci problémů ohledně etického chování, systém kontroly kvality a další. Nejdůležitějším zabezpečujícím prvkem vyplývajícím z pracovního prostředí je přístup vedení společnosti. Ve společnostech, jejichž vedení se snaží obcházet výše uvedené zabezpečovací prvky nebo je svojí autoritou potlačovat, nelze na jejich účinnost ohledně eliminace hrozeb spoléhat.

Konflikty v aplikaci základních principů mohou být řešeny neformálně (řešení samotným profesním účetním, konzultace s profesní organizací), nebo formálně (disciplinární řízení).

V každém případě je nutné vzít v úvahu:

- všechny dostupné skutečnosti,
- povahu etického problému, o němž se jedná,
- základní principy vztahující se k danému problému,
- stávající interní postupy, a
- alternativní možnosti řešení.

ZÁKLADNÍ:

Zákon rovněž zakazuje auditorům vykonávat činnosti, které by vedly ke střetu zájmů. Auditor proto nesmí poskytovat auditorské služby účetní jednotce, v níž je společníkem, statutárním orgánem, členem statutárního orgánu nebo dozorčího orgánu, nebo je-li těmto osobám osobou blízkou. Dále nesmí vést sám ani osoba blízká této účetní jednotce účetnictví a sestavovat účetní závěrku nebo daňové přiznání, protože v tomto případě by kontroloval vlastní práci či práci osoby blízké, což ohrožuje jeho objektivnost a nezávislost.

Nesmí být rovněž u této účetní jednotky správcem konkurzní podstaty, vyrovnávacím správcem, likvidátorem, nuceným správcem nebo správcem majetku.

Vztahy k ostatním auditorům jsou záležitostí velmi citlivou a měla by být v této souvislosti dodržována naprostá korektnost.

ROZŠIŘUJÍCÍ:

Úloha profesních organizací

Profesní organizace poskytují svým členům i rady a konzultace ohledně identifikace etických problémů a jejich řešení dříve, ještě než vůbec k disciplinárnímu řízení dojde. Mohou poskytovat i právní radu a pomoc zejména v případech, kdy etický konflikt hrozí vyústit ve ztrátu zakázky nebo zaměstnání. V neposlední řa-

dě profesní organizace stanoví kvalifikační požadavky členství, zpřístupňují svým členům etické a odborné informace a znalosti a zajišťují kontrolu celoživotního profesního vzdělávání. Profesní organizace zastávají úlohu garanta náležité etické a odborné úrovně profesních účetních, slouží veřejnému zájmu. Vymáhání etického jednání svých členů probíhá nejčastěji formou disciplinárního řízení na základě stížnosti klienta, zaměstnavatele či jiné osoby nebo na základě vlastního dohledu profesní organizace. Disciplinární řízení je upraveno směrnicemi a orgán, který je provádí (disciplinární komise), je jmenován Etickým výborem či Etickou komisí anebo volen nejvyšším orgánem profesní organizace, tedy valnou hromadou nebo sněmem. Etický výbor je vždy volen nejvyšším orgánem profesní organizace a jeho pravomoci zahrnují formulaci a vyhlášení etického kodexu profesní organizace a posuzování etických problémů a konfliktů.

Profesní organizace zavádějí společně se systémy monitorování etického chování svých členů a disciplinárního řízení systém postihů, který kromě pokut zahrnuje i dočasné nebo trvalé pozastavení členství nebo vyloučení z profesní organizace. Vzhledem k tomu, že tyto postihy představují de facto odebrání oprávnění k výkonu příslušné činnosti, je zřejmé, že profesní komory zřízené ze zákona (například Komora auditorů České republiky a Komora daňových poradců České republiky) mají účinný nástroj k vymáhání etického jednání svých členů. Profesní organizace, které sdružují profesní účetní na dobrovolné bázi, se tak nemohou opírat o legislativu a musí spoléhat na profesní hrdost svých členů a na svoji – mnohdy teprve postupně budovanou – dobrou pověst a reputaci garanta odborné a profesní úrovně svých členů.

8.5 Vliv behaviorálního účetnictví, emocionální inteligence na stav vykazování dat

ZÁKLADNÍ:

Účetnictví je samo o sobě kreativní proces (tzv. Wahid postoj dle autora čtených publikací Wahida Abdullah Khana). Vždy existují mezery a je tedy třeba s nimi počítat, a to již v manažerském účetnictví, ale i při posuzování obchodního partnera či interpretaci výsledků managementem, ale i z pohledu účetního znalce a auditora. V této souvislosti, viz např. Šoljaková (2009), zdůrazňuje oprávněně novou dimenzi manažerského účetnictví, implementaci strategických kalkulací na taktickou a operativní úroveň. Obdobně komentuje vliv behaviorálních zájmů, triků při sestavování rozpočtů, selhání kalkulačních systémů, např. Doyle (2002), účelnost a možné varianty přiřazování nákladů, charakteristiky kalkulací (Ogerová, Fibírová (1998).

Behaviorální účetnictví Behavioral Accounting, někdy v literatuře také nazývané mentální účetnictví, zkoumá vazbu mezi chováním člověka a finančními

transakcemi. Uplatnění jeho principů může ovlivnit volbu metod, interpretaci výsledků.

Lidský faktor sám intuitivně směřuje své jednání dle své potřeby a tak je třeba přesvědčení, znalostí, dodržování daných limitů chování, ale především odpovídajících charakterových vlastností a dlouhodobějšího cílení k dosažení objektivnosti.

Lidé úspěšní v zaměstnání se často nevyznačovali nijak mimořádně vysokým IQ (inteligenci kvocient), ale především výrazným EQ – emoční inteligencí.



Otázky

1. Zjistěte na internetových stránkách tuzemské a zejména zahraniční publikace, které jsou věnovány etice v účetnictví a zejména ve vazbě na audit. Jaký je váš názor na snahu teorie a praxi?
2. Etický kodex pro auditory a účetní znalce, který byl vytvořen Mezinárodní federací účetních (IFAC) a následně přijat Komorou auditorů České republiky, je považován za minimální standard profesní etiky auditora, ze kterého jednotlivé etické požadavky vychází. Jaké požadavky a předpoklady mohou tvořit nadstavbu nad tento minimální standard?
3. Zodpovědnost ekonomická, právní, etická a odpovědnost týkající se dobročinnosti. Mimo tyto obecné platnosti kodexu jsou uvedeny i způsoby, jak se mají auditoři zachovat v určitých situacích. Co byste zvážili v rámci nabídky přijímání darů nezanedbatelné hodnoty? Jak byste charakterizovali možnost použití reklamy sama sebe v rámci propagace?
4. Kromě výše zmíněných předpisů existuje ještě v souvislosti s etickými požadavky, pro veřejnost neznámý, mezinárodní standard pro řízení kvality ISQC1 – Řízení kvality u společností provádějících audit a prověrky účetních závěrek, ostatní ověřovací zakázky a související služby. Ve standardu je upraveno nastavení kvality uvnitř auditorské společnosti. Domníváte se, že je či není zde zakomponovaná povinnost mlčenlivosti?
5. Do jaké míry je třeba uvažovat s behavior účetnictvím? V návaznosti na ekonomiku, psychologii?

9 Profesní skepticismus auditora



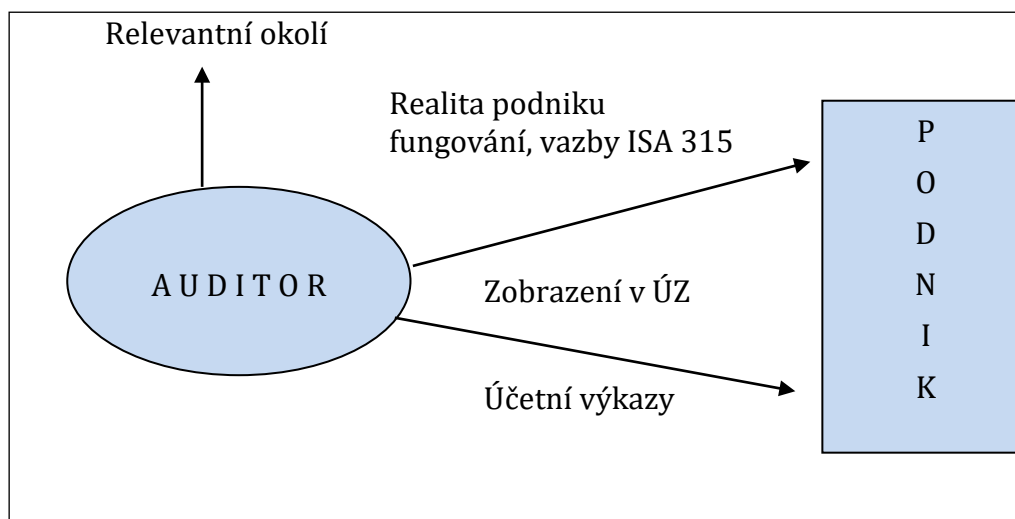
Cíle kapitoly

- vysvětlení přístupů profesního skepticismu auditora v procesu auditu,
- seznámení s úhly pohledu auditora na účetní jednotku,
- uvedení prvků etiky ve vazbě na profesní skepticismus.

Profesní skepticismus („Professional skepticism“) je definovaný Mezinárodní federací účetních (IFAC) následovně jako: „Přístup zahrnující kritické myšlení, všímavost vůči podmínkám, které by mohly svědčit o možné nesprávnosti způsobené chybou nebo podvodem, a kritické vyhodnocování důkazních informací.“

Na níže uvedeném obrázku 6 je možné vidět jednotlivé úhly kritického pohledu auditora na účetní jednotku, které bere v úvahu vzhledem k cíli auditu, resp. profesní skepticismus auditora.

Obrázek 9.1 Profesní skepticismus – pohled auditora na účetní jednotku



Zdroj: Vlastní zpracování

Obrázek 9.1 zobrazuje úhly pohledu auditora na danou účetní jednotku v rámci procesu auditu. Auditóři tímto způsobem zohledňují ucelenou kombinaci

okolností, které by mohly být významné pro věrné a poctivé zobrazení ve výkazech účetní závěrky.

Auditor tedy nahlíží do:

- **Relevantního okolí:** auditor zvažuje vliv okolností, které probíhají v relevantním okolí a týkají se dané účetní jednotky, například významné snížení nebo zvýšení cen na trhu produktu, který ovlivňuje předmět podnikání auditované účetní jednotky (prudkého pádu cen elektroniky, cen pohonných hmot, surovin), kdy se v konečném důsledku může jednat o porušení zásady trvání účetní jednotky – „going concern“.
- **Reality obchodní korporace:** auditor zvažuje vztahy uvnitř účetní jednotky, zejména efektivitu vnitřních kontrol, porozumění, jak probíhá komunikace v účetní jednotce, přenos odpovědnosti, kompetencí, snaží se porozumět vnitřním a vnějším aspektům, které ovlivňují podnik (více viz ISA 15).
- **Zobrazení v účetní závěrce:** na úrovni účetních výkazů, účetních knih, vnitřních dokladů, účetních dokladů a podpůrné dokumentace.

Všechny výše uvedené úhly pohledu auditora jsou realizovány v součinnosti s profesním skepticismem, tj. s principem: „vše může být v účetní jednotce nesprávné“ a auditor je povinen najít vhodné a dostačující důkazy o tom, že tomu tak není.

Aplikace profesního skepticismu auditora při vyhodnocování významných (materiálních) nesprávností včetně posuzování rizika podvodu dle ISA 240 je nedílnou součástí procesu auditu. Auditor by si měl neustále ověřovat, zda informace, které dostal od účetní jednotky, jsou pravé a relevantní, a to bez ohledu na předchozí pozitivní zkušenosti auditora s poctivostí a integritou osob pověřených správou a řízením.

Případová studie profesní skepticismus a etika

Výzkum zjistil, že auditoři, kteří se více zaměřují na profesní etiku, vykazují větší profesní skepticismus. Naopak, když auditoři vykazují zvýšenou profesní skepsi, jsou etičtější a tím více konzervativní a více rozhodnější, než když auditoři nevykazují zvýšený profesní skepticismus. Profesní skepticismus může vést auditora k ostražitější obraně pozice klienta v oblasti finančního výkaznictví ve sporech.



Otázky

1. Co je profesní skepticismus? Existují nějaká rizika z nadměrně dodržovaného, prosazovaného skepticismu?
2. Do jaké míry lze vysvětlit vazbu zásady opatrnosti a profesní skepticismus, má tento vztah nějaké extrémní hranice; na čem závisejí?
3. Jmenujte některé faktory (opatření, kritéria) směřující k vyšší a naopak nižší míře skepticismu?
4. Proto spíše než optimistou nebo *pesimistou* jsem jako *auditor* raději realistou... <https://cs.glosbe.com/sk/cs/pesimizmus>; máte k tomuto výroku nějaké vysvětlení?

10 Odborný úsudek auditora



Cíle kapitoly

- vysvětlení odborného úsudku auditora při plánování a provádění auditu,
- seznámení s nároky na auditora pro uplatnění odborného úsudku,
- uvedení základních předpokladů přiměřeného úsudku.

ZÁKLADNÍ:

Odborný úsudek („Professional judgment“) je základem a nedílnou součástí auditu účetní závěrky, auditor uplatňuje odborný úsudek při plánování a provádění auditu. Auditor na základě svých profesních znalostí a zkušeností hodnotí jednotlivá fakta a okolnosti. Odborný úsudek jde „ruku v ruce“ s profesním skepticismem, objektivním a poctivým jednáním auditora a neohroženou nezávislostí.

Ke zkvalitnění svého odborného úsudku byly vydány Mezinárodní federací účetních (IFAC) metodické pomůcky, zejména Příručka k uplatňování mezinárodních auditorských standardů při auditu malých a středních účetních jednotek (IFAC, 2010) a Mezinárodní předpisy v oblasti řízení kvality, auditu, prověrek, ostatních ověřovacích zakázek a souvisejících služeb (IFAC, 2012); uvedena definice:

„V kontextu daném auditorskými, účetními a etickými standardy jde o uplatňování relevantní odborné přípravy, znalostí a zkušeností pro informovaná rozhodnutí o dalším postupu, která budou vhodná s ohledem na okolnosti dané auditní zakázky“ (IFAC, 2012).

Od auditora uživatelé účetních závěrek tedy očekávají, že audit účetní závěrky bude prováděn kompetentní osobou, která získala svou kompetenci na podkladě zkušeností, odborného vzdělání a jeho relevantních znalostí.

Bez odborného úsudku není možné korektně provést audit účetní závěrky, protože se prostupuje do důležitých oblastí auditu, zejména při stanovení:

- hladiny významnosti (materiality),
- stanovení auditorského rizika,
- stanovení načasování a rozsahu auditorských postupů,

- formulování závěrů na základě dostatečného objemu podkladů důkazních informací získaných při auditu vč. přihlednutí k úsudku účetní jednotky k závěrce, posouzení přiměřenosti odhadů a dalším.

Kvalitu odborného úsudku můžeme lze posuzovat v závislosti na tom, jakým způsobem auditor uplatňuje auditorské a účetní principy a zda správně vyhodnotí podmínky a okolnosti, o kterých se během auditu dozví.

Dle mezinárodního auditorského standardu ISA 230 – „Dokumentace auditu“ – je auditor povinen detailně zdokumentovat svůj odborný úsudek, který uplatnil v rámci auditu dané účetní jednotky. Přitom platí, že auditor zdůvodňuje své rozhodnutí v rámci auditu pouze adekvátními důkazními informacemi.

ISA 220 – „Řízení kvality auditu účetní závěrky“ současně požaduje, aby si auditor utvořil kvalitní podklady pro informovaný a přiměřený úsudek v případě sporných nebo komplikovaných záležitostí mezi jednotlivými členy auditního týmu a mimo auditorskou společnost.

Příklady uplatňování odborného úsudku auditora vychází zpravidla z otázek:

- Zda je přítomné riziko podvodu?
- Zda je potřeba riziko podvodu vzít v úvahu při hodnocení nesprávností způsobených podvodem?
- Stanovení významnosti (materiality) ve vztahu k auditorskému riziku.
- Zda je určitá kontrola probíhající ve vnitřním kontrolním systému účetní jednotky relevantní sama o sobě či v kombinaci s ostatními relevantní při provádění auditu?
- Určení vhodnosti a dostatečnosti získaných důkazních informací.
- Plánování dalších auditorských postupů v reakci na zjištěná rizika významné (materiální) nesprávnosti – načasování, množství detailních testů, velikost vzorků. (IFAC, 2012).



Otázky

1. Z jakých důvodů je takto zřetelný význam připisován odbornému, ale i dobrému osobnímu úsudku auditora; domníváte se, že jej lze spíše získat praxí, zkušeností, důsledností, vzděláním?
2. V jakých profesích a při jakých konkrétních činnostech auditora je zejména kladen důraz na kvalitu a odborného posudku?

11 Auditorské riziko



Cíle kapitoly

- vysvětlení pojmu auditorského rizika,
- seznámení s jednotlivými složkami auditorského rizika,
- vysvětlení možností auditora, zda lze snížit u jednotlivých složek auditorské riziko.

ZÁKLADNÍ:

Riziko významné neboli materiální nesprávnosti zahrnuje také riziko zkreslení účetní závěrky již před zahájením auditu, tedy ještě před podpisem smlouvy o provedení auditu.

Auditor vyhodnocuje riziko auditní zakázky ještě před zahájením auditu. Přitom hodnotí, zda zakázka vyžaduje vyšší riziko, než je „obvyklé“

V případě zjištění, že zakázka vyžaduje vyšší riziko, může se auditor rozhodnout pro nepřijetí zakázky nebo přijetí zakázky v závislosti na zohlednění této skutečnosti při plánování a provádění auditu. Nezbytnou podmínkou přijetí zakázky je zajištění nezávislosti a písemné uznání práv a odpovědnosti účetní jednotky a auditora.

Jsou rozlišována auditorská rizika (AR):

- přirozené riziko (PR),
- zjišťovací riziko (ZR),
- kontrolní riziko (KR).

Přirozené riziko: představuje náchylnost nějakého tvrzení (transakcí, zůstatků účtu, údaje) k významné (materiální) nesprávnosti. Výši přirozeného rizika nemůže auditor ovlivnit svou činností ani výběrem vzorků.

Zjišťovací riziko: riziko, že auditor svými postupy neodhalí existující významnou (materiální) nesprávnost. Zde vzniká riziko z nespolehlivosti výběru vzorků, tj. riziko, že na základě testů na vzorku došel k jinému závěru, než kdyby

stejně testy prováděl na celém souboru a vliv dalších faktorů, které by mohly způsobit, že si auditor mohl vysvětlit chybně zjištěné výsledky nebo že zvolil chybné postupy.

Cílem auditora je prostřednictvím přípravy auditu, postupů při auditu, výběrem vzorků při testování snížit zjišťovací riziko na přijatelnou úroveň.

Kontrolní riziko: představuje takový typ rizika, že interní kontrolní systém účetní jednotky nezabrání významné (materiální) nesprávnosti. Výši kontrolního rizika by měl auditor poznat, nemůže jej ovlivnit svými postupy ani výběrem vzorků.

$$AR = PR \times \underline{ZR} \times KR$$

Auditorské riziko tedy závisí:

- na riziku významné (materiální) nesprávnosti,
- na zjišťovacím riziku.

Prostřednictvím auditorských postupů auditor shromažďuje důkazní informace k tomu, aby mohl provést jejich vyhodnocení ve formě svého auditorského výroku.

Rizika významných (materiálních) nesprávností lze rozlišit na 2 úrovních:

- účetní závěrky jako celku (v účetních výkazech),
- tvrzení na úrovni skupin transakcí, zůstatků účtů, zveřejňovaných údajů.

Auditor vyhodnocuje riziko významné nesprávnosti určením významnosti (materiality), se kterou pracuje při plánování a provádění auditu.

Podrobněji se tímto tématem zabývá ISA 320 – „Významnost (materialita) při plánování a provádění auditu“ – viz oddíl III. kapitola 15 skript.

Příklad vyhodnocení auditorského rizika ve spise auditora:

Tabulka 11.1 Vyhodnocení rizik na úrovni účetní závěrky jako celku

Popis pervazivního (rozsáhlého) rizika	Výše rizika významné nesprávnosti (Vysoká / Střední / Nízká)
Zásoby	Nízká
Pohledávky	Nízká
Tržby	Střední

Zdroj: Zpracováno na podkladě Příručky provádění auditu KA ČR

Tabulka 11.2 Vyhodnocení rizik na úrovni jednotlivých tvrzení

Položka (řádek výkazu nebo účet)	Zůstatek (hodnota v tis. Kč)	Významná? (ano/ne)*	Výše rizika významné nesprávnosti (Vysoká / Střední / Nízká / Žádná)				Komentář
			C	E	A	V	
Zásoby	100	Ne	nízká	nízká	nízká	nízká	plánovány testy provozní účinnosti kontrol
Pohledávky	5000	Ano	nízká	nízká	nízká	střední	fakturace mezi EU a mimo EU
Tržby	85000	Ano	střední	nízká	nízká	střední	Fakturace se spřízněnou osobou

Zdroj: Zpracováno na podkladě Příručky provádění auditu KA ČR.

Vysvětlivky: P = pervazivní (rozsáhlý). Týká se celé závěrky nebo jde napříč tvrzeními u konkrétního účtu. C = úplnost, A = správnost (a správné období), E = existence, V = ocenění.



Otázky

1. Může být auditorské riziko vyšší v konkrétních profesích? V důsledku jaké jeho složky?
2. Do jaké míry je možné uplatnit postupy analýzy a řízení rizik?
3. Jak byste postupovali ve zjišťování přirozených rizik v konkrétní obchodní korporaci vybrané profese?
4. Souvisí kvalita odborného úsudku s auditorským rizikem?
5. Co způsobí nízká hladina stanovení významnosti, vysoká hladina významnosti; může auditor vydat výrok neodpovídající skutečné situaci ÚJ, obchodní korporace?
6. Co rozumíte maticí přípustného zjišťovacího rizika (posouzení kontrolního rizika) ve vazbě na přirozené riziko; přípustná výše obecně 5 % (95% jistota správného výroku)?

12 Vyhodnocení rizika zakázky



Cíle kapitoly

- objasnění specifik vyhodnocení rizikovosti auditní zakázky,
- vysvětlení odlišností auditního přístupu k riziku první a pokračující auditní zakázky,
- prezentace konkrétních způsobů vyhodnocení rizika zakázky.

ZÁKLADNÍ:

Vyhodnocení rizika auditní zakázky zařazujeme jako samostatnou kapitolu, a to z důvodu její důležitosti v procesu auditu. Pokud tedy auditor přijme zakázku s vyšším rizikem, od takového rozhodnutí se poté odvíjí celý proces auditu, a to s aspekty nezávislosti auditora, jeho odborného úsudku s určením významnosti (materiality), testování až po vydání výroku auditora.

V praxi většinou auditoři přistupují na nedostatek všech adekvátních informací ohledně zhodnocení rizika zakázky s tím, že mohou v průběhu auditu zjištění vyššího rizika zakázky zohlednit, včetně možnosti odmítnutí výroku. Důvodem většinou bývá tlak času, kdy se účetní jednotka může rozhodnout o uzavření zakázky s jiným auditorem.

Přijetí první auditní zakázky představuje pro auditora větší náročnost, která vyžaduje pro posouzení rizika zakázky zvážení více informací.

Auditor je povinen navázat komunikaci s předchozím auditorem, který auditoval účetní závěrku minulého účetního období, pokud se nejedná o první audit v dané účetní jednotce, aby zjistil důvody ukončení spolupráce. Další relevantní důkazní informace získává komunikací s pracovníky Corporate Governance, dozorčí rady, doplněnými informacemi z veřejně dostupných prostředků jako televize, tisk, pojišťovací makléři atd. Auditor by si měl také sledovat, jakým způsobem funguje a komunikuje účetní jednotka na jednotlivých stupních finančního řízení, účtárna, informační systém. I zde auditor uplatňuje svůj odborný úsudek, své odborné a životní zkušenosti.

Mezinárodní auditorský standard ISA 510 se zabývá jednotlivými aspekty první auditní zakázky se zaměřením na kontrolu počátečních zůstatků účtů. Audi-

tor je povinen ověřit počáteční zůstatky buď na základě informací předcházejícího auditora, nebo přímo od účetní jednotky.

Auditor musí získat dostatečné a vhodné důkazní informace o tom, zda počáteční zůstatky běžného auditovaného období neobsahují nesprávnosti a dále, zda byly na počáteční zůstatky běžného období aplikovány stejné účetní postupy jako na auditovanou účetní závěrku. V případě nestálosti účetních metod zjištění, zda byly zveřejněny a prezentovány v souladu s účetním rámcem. Současně hodnotí také významnost počátečních zůstatků k účetní závěrce daného auditovaného účetního období.

Konkrétní příklad vyhodnocení rizika zakázky počátečních zůstatků:

Auditor má k dispozici Zprávu předcházejícího auditora k účetní závěrce minulého účetního období s modifikovaným výrokem (například výrok s výhradou). Zde by měl stávající auditor posoudit konkrétní dopad modifikovaného výroku do účetní závěrky běžného účetního období.

Auditor je povinen průběžně sledovat informace o klientovi, průběžně vyhodnocovat riziko zakázky.

V případě, že bude auditovat účetní závěrku stejného klienta i v dalším účetním období, tak jedním z důkazních prostředků, nikoli postačujícím, mohou být právě informace z účetní závěrky předchozího auditovaného období. Tyto však musí být pro aktuálnost podloženy dalšími relevantními důkazními informacemi.



ROZŠIŘUJÍCÍ:

Mezi konkrétní relevantní důkazní informace, na základě nichž auditor posuzuje riziko počátečních stavů, lze zahrnout:

- Pro počáteční stavy pohledávek a závazků: uznání práva a povinnosti podložené úhradami v průběhu účetního období.
- Pro počáteční stavy zásob: ověření ocenění zásob k počátku účetního období, účast na inventarizacích s odsouhlasením s počátečními stavy zásob (Komora auditorů ČR, 2012).

KA ČR vydala v rámci Příručky pro provádění auditu případový formulář, který obsahuje návrh otázek, které by si auditor měl zodpovědět před přijetím zakázky při vyhodnocení rizika zakázky. Výsledky vyhodnocení rizika zakázky jsou zdokumentovány auditorem ve Spise auditora.

Případová studie ze spisu auditora

Níže uvedená tabulka představuje konkrétní příklad formuláře ze spisu auditora pro posouzení rizika zakázky.

Tabulka 12.1 Příklad posouzení rizika zakázky

POSTUP	Komentář / Odkaz
1. Došlo u zakázky ke změně rozsahu požadovaných služeb nebo jiných podmínek?	NE
2. Byly dodrženy všechny požadavky pro přijetí nové zakázky či pokračování smluvního vztahu, které jsou uvedeny ve vnitřních pravidlech auditorské společnosti, které souvisí s kontrolou kvality v souladu s ISQC 1 a zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu?	ANO
3. Existují skutečnosti ohrožující nezávislost? Zvážit rodinné/osobní vztahy s klíčovými pracovníky účetní jednotky, poskytnuté služby jiné než auditorské, finanční propojenost a jiné obchodní vztahy.	NE
4. Existují okolnosti, které by mohly zpochybnit integritu vlastníků či vedení účetní jednotky? Zvážit případné regulační řízení, pokuty a sankce, podezření nebo usvědčení z nezákonné činnosti nebo podvodu, policejní vyšetřování nebo negativní publicitu.	NE
5. Máme dostatečnou časovou kapacitu a jiné zdroje a znalosti, které umožňují realizovat zakázku v souladu s odbornými a firemními standardy?	ANO
6. Vyžaduje audit určité specializované znalosti, jež mohou vyžadovat zapojení specialistů?	ANO-zvýšení rizika zakázky
7. Existují nějaké záležitosti zjištěné při předchozích auditech nebo jiných zakázkách realizovaných pro tuto účetní jednotku, které je třeba zvážit před přijetím zakázky?	NE
8. Vyskytly se nějaké zvláštní či nové okolnosti, které zvyšují riziko zakázky?	NE
9. Bude si účetní jednotka moci dovolit platit naši odměnu?	ANO

Závěr

Celkové vyhodnocení rizika zakázky:

Vyšší riziko zakázky je způsobeno specifickou činností klienta.

Navržené reakce auditora na zvýšené riziko zakázky:

Přizvání externích odborníků pracujících v oblasti IT, kteří nejsou v auditorské společnosti dostupní.

Zdroj: Zpracováno dle Příručky pro provádění auditu KA ČR.

Výše uvedená tabulka tedy obsahuje konkrétní formulář s otázkami auditora, na základě nichž auditor vyhodnocuje hladinu rizika zakázky auditorem před je-

jím přijetím a dále navrhuje reakce pro snížení auditorského rizika na přijatelnou úroveň.

ZÁKLADNÍ:

Další reakce auditora na zvýšené riziko zakázky mohou být:

- Sestavení auditního týmu specialistů na danou činnost účetní jednotky z řad zaměstnanců auditorské společnosti.
- Snížení materiality (hladiny významnosti).
- Rozšíření důkazních informací zapojením pracovníků účetní jednotky a členů auditního týmu (více kvalitních a dostatečných informací). S tímto souvisí skutečnost, že se při získávání důkazních informací auditor nebude příliš nespolehat na kontrolní systém účetní jednotky.

V Příloze č. 1 je uveden další podpůrný dokument pro vyhodnocení rizika zakázky. Auditor postupuje při vyplňování těchto dokumentů tak, že odpovídá na jednotlivé otázky ANO nebo NE a při kladných odpovědích musí zvážit, zda je riziko zakázky obvyklé.



Otázky

1. Domníváte se, že postup u Posouzení rizika zakázky v některých opodstatněných případech by mohl být individuálně doplněn o získávání informací v externím obchodním prostředí?
2. Jaké postupy navrhnete při zvýšeném riziku zakázky?

III. Činnosti auditora

13 Činnosti auditora před uzavřením zakázky



Cíle kapitoly

- uvedení základních náležitostí smlouvy o provedení auditu,
- seznámení s obecnými předpoklady uzavření smlouvy o provedení auditu,
- prezentace příkladu následné změny ve smlouvě s klientem,
- upozornění na vícepráce auditora u první auditní zakázky včetně úpravy předpisů, kterými se auditor řídí.

13.1 Sjednání podmínek zakázky

ZÁKLADNÍ:

Smlouva o provedení auditu (ve formě Smluvního dopisu nebo obdobné písemné dohody) musí mít jasně vymezené náležitosti tak, aby nevznikla mezi klientem a auditorem informační asymetrie v oblastech:

- podmínek zakázky (očekávání klienta ohledně výsledků auditu a vymezení služeb auditora),
- odpovědnosti účetní jednotky a odpovědnosti auditora (prohlášení vedení účetní jednotky k auditu),
- ceny provedení auditu,

- práva auditora během provedení auditu (právo vydat jiný než čistý výrok, právo na odpovídající podmínky při práci),
- nárok na případnou náhradu škody pro klienta a auditora (ISA 210, Sedláček, 2006).

Oblast sjednávání podmínek zakázky řeší mezinárodní auditorský standard ISA 210 – „Sjednávání podmínek auditních zakázek“ a standardem ISA 200 – „Obecné cíle nezávislého auditora a provádění auditu“, kontextu ISA 220 – „Řízení kvality auditu účetní závěrky“ a Mezinárodním standardem řízení kvality ISQC 1 – „Řízení kvality u společností provádějících auditu a prověrky účetních závěrek, ostatní ověřovací zakázky a související služby“.

Aby mohl auditor s klientem podepsat smlouvu, musí být splněny „předpoklady“ auditu“:

- účetní jednotka sestavuje účetní závěrku v souladu s přijatelným účetním rámcem, který bude auditován,
- účetní jednotka přijímá svou odpovědnost za sestavení účetní závěrky, za svůj kontrolní systém a povinnost předat auditorovi všechny požadované podklady, informace a přístup k osobám ve firmě (souhlas vedení), (ISA 200, ISA 210).

Pod přijatelným účetním rámcem si můžeme představit zodpovězení otázek, zejména:

- Pro jaké uživatele je účetní závěrka určena? Jde o běžné či specifické uživatele?
- Jde o kompletní účetní závěrku? Nebo pouze dílčí část?
- Je zvolený účetní rámec určený právními předpisy?
- Jaký je předmět podnikání účetní jednotky? Její právní forma?

Povinné náležitosti písemné dohody o provedení auditu:

- jasné vymezení předmětu a cíle auditní zakázky,
- vymezení účetního rámce, dle kterého je sestavena účetní závěrka, která je předmětem auditu,
- písemná dohoda formy výstupů auditora (jeho zpráv, prohlášení),
- vymezení povinností auditora a vedení účetní jednotky. (ISA 220).

Smlouva (dohoda) o provedení auditu (Engagement letter) musí dále obsahovat vymezení období, kterého se týká. Jakékoli následné změny auditní zakázky

(například předmětu zakázky, nižší míry jistoty zakázky, atd.) musí auditor posoudit její odůvodněnost. V případě, že nesouhlasí s následnými změnami, od auditní zakázky odstoupí.

Příklad následné změny zakázky:

Může nastat situace, kdy se změní audit na prověrku (limited review): vznikne v případě, kdy nejsou ve výsledku splněna kritéria pro povinný audit. Výsledkem je pak negativní ujištění auditora. Prověrka se vyznačuje nižší mírou jistoty. V tomto případě je nutné, aby si auditor s účetní jednotkou vyjednal nové podmínky, vyhodnotil, zda účetní jednotka tímto způsobem nereaguje na zjištěné nesprávnosti auditorem nebo identifikované zvýšené riziko.

Pokud auditor nesouhlasí se změnou smlouvy, kterou navrhuje účetní jednotka, odstupuje od zakázky a zvažuje, zda je jeho povinností informovat, zejména vlastníky nebo představenstvo dané účetní jednotky.

ROZŠIŘUJÍCÍ:

U pravidelně se opakujících auditů je v rámci mezinárodního auditorského standardu ISA 210 doporučeno uzavření nové smlouvy o provedení auditu, pokud je potřeba modifikovat podmínky provedení auditu, dále zejména při změně vedení účetní jednotky, změnách ve vlastnické struktuře, také pokud dojde ke změně rozsahu podnikání.

13.2 První auditní zakázka – ISA 510

ZÁKLADNÍ:

Případ, kdy auditor (auditorská společnost) audituje účetní jednotku v prvním období, může nastat:

- účetní jednotka splnila prvně kritéria ZoÚ pro zákonný audit,
- účetní jednotka změnila auditora,
- účetní jednotka se rozhodne ověřit výkazy ÚZ, i když není povinna přizvat auditora.

Auditor se při prvním auditu řídí vedle zákona o auditorech, Etického kodexy a všech dalších relevantních standardů ISA a ISQC 1, zejména standardy ISA 510, ISA 710 s aplikační doložkou, ISA 210, které jsou zaměřeny na audit prvního účetního období.

Audit u prvního účetního období je náročnější pro auditora i účetní jednotku. Na straně auditora představuje vyšší nejistotu, resp. vyšší auditorské riziko, že auditor vydá neadekvátní výrok k dané účetní závěrce při zajištění standardní kvality provedení auditu, který je na osobu auditora kladen zejména standardem ISQC 1. Tato nejistota auditora je spojena s výkazy minulých let. Auditor zde nemá jistotu, že se na výkazy minulého účetního období může spolehnout.

Vícepráce na prvním auditu se tedy vztahují k auditorským postupům, ke zjištění:

1. Zda počáteční stavy neobsahují významné nesprávnosti?
2. Zda jsou správně počáteční stavy přeneseny do rozvahy?
3. Zda existují nějaké profesní a etické překážky, pro které by neměl provádět audit u dané účetní jednotky resp. uzavřít zakázku?

V případech, kdy byla účetní jednotka v minulosti již auditována, je povinen nastupující auditor oslovit předcházejícího auditora a posoudit toto riziko a průběh auditu, případně v kontextu tohoto posoudit spis předcházejícího auditora (pokud mu je umožněno do něj nahlédnout). Předcházející auditor má povinnost nastupujícímu auditorovi poskytnout významné informace k dané účetní jednotce a tuto povinnost mu stanovuje zákon o auditorech.

4. Jaké účetní zásady účetní jednotka používá a zda je používá soustavně i pro minulé účetní období?

Zde i auditor zvažuje optimální stav, kdy náklady účetní jednotky budou efektivně vynaloženy na provedení auditních postupů s cílem získat přiměřenou jistotu pro vydání správného (adekvátního) výroku k účetní závěrce.

13.3 Smluvní dopis o provedení auditu

ZÁKLADNÍ:

Smluvní dopis o provedení auditu je důležitým dokumentem, který zasílá auditor osobám pověřeným správou a řízením klienta. Ve smluvním dopise auditor informuje účetní jednotku o připravovaném auditu a současně vymezuje povinnosti účetní jednotky a auditora včetně práva auditora v procesu auditu.

V Příloze č. 2 je uveden příklad Smluvního dopisu o provedení auditu pro situaci, kdy je sjednáván první audit dané účetní jednotky. Dopis je zpracován v souladu s ISA 220 Smluvní dopis.

Veškeré dokumenty a formuláře, které auditor vyhotoví při posouzení rizika zakázky současně se Smluvním dopisem (jinou písemnou dohodou) o provedení auditu, musí být řádně zdokumentovány ve Spise auditora. Toto řeší dozorčí ko-

mise KA ČR, kdy je při prověrce spisu kontrolováno, zda auditor vhodně vyhodnotil riziko zakázky, případně navrhl vhodné procedury v průběhu auditu.

Dokumentaci auditu řeší mezinárodní auditorský standard ISA 230 upravující povinnosti auditora při vypracování dokumentace auditu pro ověření účetní závěrky.

V souladu s tímto standardem musí auditor zpracovat dokumentaci auditu, která zahrnuje východiska zprávy auditora (dostatečné a přiměřené záznamy o skutečnostech, které tvoří návaznost mezi jednotlivými kroky) a důkazy o souladu auditu s ISA a příslušnými právními a regulačními předpisy.



Otázky

1. Smlouva o provedení auditu (ve formě Smluvního dopisu nebo obdobné písemné dohody) musí mít jasně vymezené náležitosti tak, aby nevznikla mezi klientem a auditorem informační asymetrie. Domníváte se, že je tomu tak bez výhrad?
2. Pokud auditor nesouhlasí se změnou smlouvy, kterou navrhuje účetní jednotka, odstupuje od zakázky a zvažuje, zda je jeho povinností informovat zejména vlastníky nebo představenstvo dané účetní jednotky. Přikláníte v případě zmíněného „zvažování“ spíše ke kladné odpovědi, či záporné odpovědi a proč? Je třeba i předpokládat iniciování změny vlastníkem?
3. Auditor má oslovit předcházejícího auditora a posoudit toto riziko a průběh auditu, případně v kontextu tohoto posoudit spis předcházejícího auditora (pokud mu je umožněno do něj nahlédnout). Pokud zjistí auditor nesprávné výsledky předchozího auditora, jaké možnosti má klient?

14 Plán auditu – identifikace rizik, znalost účetní jednotky, jejího prostředí



Cíle kapitoly

- objasnění základních činností auditora po uzavření zakázky,
- prezentace mezinárodních auditorských standardů, které se bezprostředně dotýkají plánu auditu,
- identifikace rizik v účetní jednotce,
- sestavení strategie auditu,
- sestavení plánu auditu.

14.1 Plánování auditu účetní závěrky

ZÁKLADNÍ:

Kapitola navazuje na vyhodnocení rizika před uzavřením smlouvy, resp. přijetím zakázky. Plán auditu účetní závěrky řeší mezinárodní auditorský standard ISA 300, a to v kontextu s Obecnými cíli nezávislého auditora při provádění auditu v souladu s ISA's a mezinárodními účetními standardy k řízení kvality auditu účetní závěrky ISA 220 a ISQC 1.

Celý audit by měl být naplánován s cílem efektivního provedení zakázky. Auditor zvolí celkovou strategii auditu, kde vymezení rozsah auditu, načasování jednotlivých auditorských činností a celkové zaměření auditu, resp. určí:

- Jakým způsobem se účetní jednotka bude auditovat.
- Vymezení základních rysů auditní zakázky.

- Plán vydávání zpráv a výkazů.
- Určení zaměření jednotlivých členů týmu vzhledem k významnosti jednotlivých faktorů.

Příklad dílčích kroků plánu auditu:

Auditor zpracovává do plánu auditu určení:

- Kolik členů bude součástí auditního týmu?
- Jaké budou termíny jednotlivých auditních prací?
- Jaký bude rozsah práce jednotlivých členů týmu?
- Kdo bude mít přístup k auditu?
- Kdo bude kontrolovat jednotlivé členy týmu?
- Jakým způsobem bude probíhat komunikace auditora se členy Corporate Governance?
(V souladu s mezinárodním auditorským standardem ISA 260 – Předávání informací osobám pověřeným správou a řízením účetní jednotky a ISA 65 – Předávání informací o nedostacích ve vnitřním kontrolním systému osobám pověřeným správou a řízením účetní jednotky a vedením.)
- Jakým způsobem a pokud bude probíhat komunikace s předchozím auditorem?

Plán auditu je rozpracovaný do jednotlivých dílčích kroků a měl by být schválený ještě před tím, než započne samotné testování. Plán auditu je zapotřebí aktualizovat v souladu s novými okolnostmi, které ovlivňují proces auditu.

14.2 Vyhodnocení rizik, znalost účetní jednotky ISA 315

ZÁKLADNÍ:

Mezinárodní auditorský standard ISA 315 upravuje povinnost auditora identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti v účetní závěrce na základě znalosti účetní jednotky a jejího prostředí, včetně jejího vnitřního kontrolního systému.

Cílem auditora je identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti na úrovni účetní závěrky nebo tvrzení, ať již z důvodu chyby nebo podvodu, na základě znalosti účetní jednotky a jejího prostředí, včetně jejího vnitřního kontrolního systému, což bude základem pro navržení a realizaci reakcí na vyhodnocená rizika významné (materiální) nesprávnosti.

ROZŠIŘUJÍCÍ:

Pro účely mezinárodních auditorských standardů mají níže uvedené pojmy následující význam:

- *tvrzení* – znamenají výslovná nebo jiná prohlášení účetní jednotky, která jsou obsažena v účetní závěrce a která auditor využívá ke zvážení různých druhů možných nesprávností, které mohou nastat,
- *podnikatelské riziko* – riziko plynoucí z významných podmínek, událostí, okolností, učiněných nebo neučiněných kroků, které mohou negativně ovlivnit schopnost účetní jednotky dosahovat svých cílů a strategií, nebo ze stanovení nevhodných cílů a strategií,
- *vnitřní kontrolní systém* – proces navržený, zavedený a vykonávaný osobami pověřenými správou a řízením účetní jednotky a jinými pracovníky za účelem poskytnutí přiměřeného ujištění o dosažení cílů účetní jednotky s ohledem na spolehlivost účetního výkaznictví, účelnost a hospodárnost operací a na soulad s příslušnými právními předpisy. Termín „kontroly“ se týká jakýchkoli aspektů jedné nebo více složek vnitřního kontrolního systému,
- *postupy vyhodnocení rizik* – auditorské postupy použité k porozumění účetní jednotce a jejímu prostředí, včetně vnitřního kontrolního systému, s cílem identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti, a to vzniklé podvodem nebo chybou, na úrovni účetní závěrky a na úrovni tvrzení,
- *významné riziko* – identifikované a vyhodnocené riziko významné (materiální) nesprávnosti, které dle úsudku auditora vyžaduje zvláštní pozornost.

14.2.1 Požadovaná znalost účetní jednotky a jejího prostředí včetně vnitřního kontrolního systému

ZÁKLADNÍ:

Auditor je povinen v souladu s auditorským standardem ISA 315 porozumět zejména následujícím oblastem, které se vztahují k dané účetní jednotce.

Oblasti, které je nutno analyzovat a porozumět jim na všech úrovních účetní závěrky:

1. porozumění podnikání účetní jednotky,
2. porozumění procesům (účetnímu systému),
3. porozumění vnitřním kontrolám.

Na základě výše uvedených oblastí auditor identifikuje rizika (druhy nesprávností). Identifikace rizika vede k identifikaci možných pochybení na úrovni tvrzení:

- buď auditor vyhodnotí jako významné pochybení,
- nebo pravděpodobné pochybení.

Při identifikaci rizik auditor pracuje s postupy vyhodnocení rizik na podkladě porozumění účetní jednotky jejího vnitřního kontrolního systému:

Auditor spolupracuje s členy auditorského týmu, konzultuje

- možnost výskytu významné nesprávnosti,
- hodnocení podnikatelských rizik.

Možnosti podvodu (ISA 240 „Postup auditorů při posuzování možných podvodů při auditu účetní závěrky“) – oblast rizika podvodu v rámci ISA 240 je řešena samostatně v kapitole 18.

14.2.2 Porozumění činnosti a oblasti podnikání klienta

Pro tuto oblast auditor sbírá důkazní informace, které mu umožní identifikovat rizika, která vyplývají z předmětu a oblasti podnikání účetní jednotky.

Získávání důkazních informací auditor provádí prostřednictvím auditorských technik. Auditorské techniky získávání důkazních informací:

- rozhovory s vedoucími pracovníky,
- rozhovory se zaměstnanci odpovědnými za účetnictví, finance,
- vlastní pozorování,
- analytické postupy (přepočítávání),
- inspekce (dokumentů, vnitřních směrnic).

Auditor zkoumá:

(a) vnější faktory:

- skutečnosti týkající se odvětví (technologie, konkurenci, dodavatelské zdroje, obchodní partneři, úrokové míry a daňové sazby v daném odvětví).
- obecné podnikatelské prostředí (úroková míra, daňové sazby, směnný kurz).

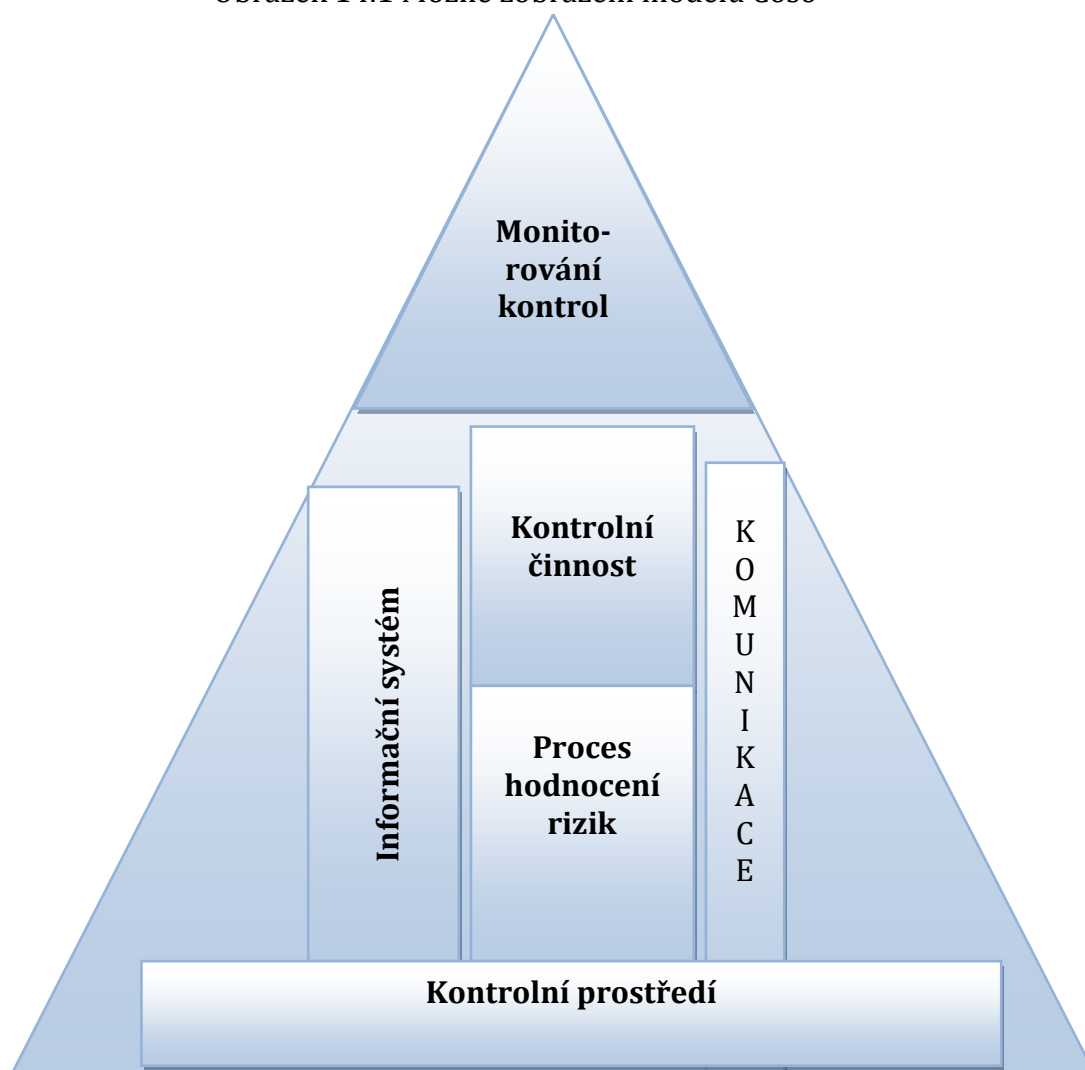
(b) vnitřní faktory:

- vlastnictví, struktura účetní jednotky, propojené osoby = rizika zakázky,
- obchodní cíle vedení společnosti, investiční činnost,
- oblast personální politiky – jak zvyšuje kvalifikaci zaměstnanců, jaká je hmotná zodpovědnost,
- používané účetní metody= porozumění zůstatků jednotlivých účtů,
- další skutečnosti – nevyřešené soudní spory, daňové záležitosti, platební neschopnost.

14.2.3 Porozumění vnitřním kontrolám

Oblasti vnitřní kontroly ukazuje níže uvedený obrázek, tzv. Model Coso.

Obrázek 14.1 Možné zobrazení modelu Coso



Zdroj: vlastní zpracování

V rámci vyhodnocování vnitřního kontrolního systému účetní jednotky, se auditor snaží porozumět následujícím procesům uvnitř účetní jednotky. Porozumění kontrolnímu prostředí, zejména se snaží získat informace týkající se:

- filosofie, bezúhonné chování, etika,
- stylu řízení, kvalifikace zaměstnanců,
- způsobu delegování pravomocí a odpovědnosti,
- personální politiky.

Příklady otázek, které si auditor pokládá při vyhodnocení fungování vnitřního kontrolního systému:

- Jak vedení kontroluje operace obchodní korporace?
- Jak kontroluje pravomoci delegované na pracovníky?
- Nedošlo k významným změnám podmínek oproti předchozímu auditu?

Důležitým zdroje informací pro auditora jsou v tomto směru při hledání odpovědí vnitřní směrnice účetní jednotky a jejich dodržování.

PROCES VYHODNOCENÍ RIZIK ÚČETNÍ JEDNOTKY

Příklady otázek, které si auditor pokládá:

- Co dělá firma sama, aby zjistila oblasti, kde jsou rizika?
- Jak jsou nastaveny kontroly na rizikové oblasti?

INFORMAČNÍ SYSTÉM

Příklady otázek, které si auditor pokládá:

- Jaký je informační systém kontrolní činnosti?
- Jak kvalitní data informační systém poskytuje?
- Je pravidelný report dat?

KONTROLNÍ ČINNOSTI

V oblasti kontrolních činností se auditor zabývá porozuměním kontrolních mechanismů v oblastech:

- kontroly inventarizace skladu,
- kontrola schválení příjemek, výdejek, inventarizace,
- odsouhlasení fa s objednávkou,
- kontrola správného ocenění zásob ze skladu (jednotná cena),
- standardních ceníků.

Příklad prověření kontrol účetní jednotky:

- Kontrola automatizovaných operací například postupy vystavení faktury:
 - auditor požaduje předložit směrnici, zabývá se tím, jak směrnice funguje,
 - auditor hovoří s tím, kdo má přístup k nastavení ceníků,
 - auditor prověřuje možnost účetní zasáhnout do ceny na faktuře.
- Základní kontroly u DHM:
 - základní kontroly: existence, zařazení nového majetku, vstupní cena, odpisování, ocenění.
- Auditorské techniky, které auditor při výše uvedených činnostech používá:
 - analytické postupy: auditor přepočítává, analyzuje předložená data,
 - pozorování: auditor pozoruje procesy a pozorováním ověřuje informace, důkazy,
 - dotazování: auditor se dotazuje pracovníků a dalších zainteresovaných osob,
 - inspekce: auditor studuje směrnice a ostatní dokumenty účetní jednotky.

ROZŠIŘUJÍCÍ:

Auditorské procedury lze posuzovat:

- **z pohledu designu (struktury)** – příkladem může být sledování procesu sledování vrátného.
- **z pohledu implementace (zavedení)** – příkladem může být předložení směrnice, auditor se ptá vrátného, jak funguje situace, pokud musí odejít z vrátnice.

Kontroly auditor provádí pouze v rizikových oblastech. Auditor vybírá pouze ty hlavní faktory proto, aby mohl identifikovat rizika. Pokud zjistí auditor rizika ve všech oblastech, zvyšuje se tímto riziko zakázky.

Auditor má možnost zapojit experta, aby mohl najít spolehlivé důkazní prostředky například při posuzování specifických oblastí činnosti klienta, například obchod s drahými kameny.

ZÁKLADNÍ:

Porozumění účetnímu systému

Auditor vychází z informačního systému účetní jednotky, účetní systém navazuje na vnitřní kontrolní systém (operativní evidenci, kalkulace, rozpočetnictví, vnitřní předpisy účetní jednotky).

Auditor se seznamuje s účetním systémem:

- S druhy transakcí.
- Postupy (manuálními a počítačovými) pro zaznamenání, zpracování a vykazování transakcí v účetní závěrce. Z toho důvodu, aby mohl auditor vyjádřit svůj názor, že informace v účetní závěrce jsou správné; musí mít jistotu, že je správný i celý proces, který sestavení účetní závěrky předchází.

Auditor se musí seznámit s cykly, které ve společnosti probíhají:

- objednávání, příjem, zpracovávání nákupů,
- zpracování závazků a úhrad,
- zpracování prodej, objednávek,
- zpracování expedice, fakturace,
- zpracování pohledávek,
- zpracování přijatých plateb,
- účtování dlouhodobého majetku,
- účtování zásob,
- účtování mzdové agendy,
- účtování nákladů a výnosů.

ROZŠIŘUJÍCÍ:

Při hodnocení efektivnosti vnitřního kontrolního systému nelze pominout omezení vypovídací schopnosti výsledků vnitřních kontrol, vliv využívání informačních technologií:

Je zřejmé, že správně navržené a provedené kontroly a úvahy poskytují auditorovi pouze přiměřenou jistotu.

Omezujícími faktory mohou být:

- Působení lidského faktoru, neúmyslné, úmyslné chyby, podvody.
- Tajná dohoda dvou nebo více subjektů, nejasně spřízněné osoby, neochota managementu přijmout návrhy na změny,
- Náklady spojené s kontrolou, outsourcing,
- V případě manuálních kontrol obtížněji identifikovatelné chyby, dohledatelné reakce na změny podmínek,
- Vysoká míra závislosti na IT, nevhodné systémy zpracování, přenosu, vyhodnocování a interpretace dat.

Příklad ze spisu auditora:

Tabulka 14.1 Celková strategie auditu

	Komentář / Odkaz
1. Rámec účetního výkaznictví	
2. Druh zakázky a její výstupy	
3. Spoléhání na jiné osoby (jiní auditoři, servisní organizace, interní auditoři)	
4. Termíny (fáze) provádění auditu	
5. Termíny vydání zpráv	
6. Komunikace s osobami pověřenými správou a řízením a komunikace s jinými osobami	
7. Významné či nové interní či externí faktory	
8. Základna pro stanovení hladiny významnosti (materiality)	
9. Předběžné stanovení oblastí, v nichž existuje zvýšené riziko výskytu významné nesprávnosti, včetně rizika podvodu	
10. Oblasti potřebného porozumění vnitřním kontrolám (kontrolním činnostem)	
11. Zvážení, zdali se auditor na tyto kontroly může a chce spoléhat	
12. Plán testů vnitřních kontrol a testů věcné správnosti	
13. Zapojení specialistů	
14. Auditorský tým a rozpočet zakázky	
15. Jiné významné skutečnosti	

Zdroj: www.kacr.cz

V Příloze č. 3 je možné nahlédnout na další možný dokument, který shrnuje celkový plán auditu.



Otázky

1. Porozumění kontrolnímu prostředí, zejména prostřednictvím informací týkajících se loajálnosti zaměstnanců, může být náročné. Jaké způsoby byste navrhli na snížení rizika vyplývajícího z této skutečnosti?
2. Vyhledejte na internetu Model 231 např. z roku 2012; jaký je obsah zjištěného materiálu?

15 Plán auditu – Vyhodnocení rizik, významnost (materialita)



Cíle kapitoly

- seznámení s postupy vyhodnocení zjištěného rizika,
- objasnění pojmu významnost (materialita) při auditu,
- metody zjištění plánovací hladiny významnosti a prováděcí významnosti,
- objasnit způsob vyhodnocení zjištěných nesprávností při rozhodování auditora.

15.1 Významnost (materialita)

ZÁKLADNÍ:

Mezinárodní auditorský standard ISA 320 řeší povinnosti auditora při posouzení významnosti (materiality) při plánování a provádění auditu účetní závěrky.

Cílem auditora je tento koncept materiality vhodně použít při plánování a provádění auditu.

Cílem auditu je vyjádření názoru auditora o tom, zda byla účetní závěrka ve všech významných ohledech vyhotovena v souladu s daným účetním rámcem. Přitom je možné, aby účetní závěrka účetní jednotky podávala věrný a poctivý obraz i za situace, kdy účetní jednotka ne vždy respektuje všechny účetní předpisy.

Auditor posuzuje významnost ve vztahu k auditorskému riziku, kdy auditor může vydat neodpovídající výrok o účetní závěrce, která obsahuje významnou nesprávnost. Přitom určení významnosti (materiality) závisí na odborném úsudku auditora.

15.1.1 Definice významnosti

ZÁKLADNÍ:

Definice významnosti dle ISA 320 je uvedena v rámci účetního výkaznictví, kdy v podstatě shrnují vysvětlení, jaká účetní informace je významná jako:

- nesprávnosti,
- opomenutí,
- zkreslení informace, pokud je možné přiměřeně očekávat, že jednotlivě nebo v součtu ovlivní ekonomická rozhodnutí uživatelů ÚZ.

Významnosti závisí na:

- velikosti posuzované položky,
- velikosti chyby, jde přitom vždy o jakousi prahovou (zlomovou hodnotu) hodnotu.

Koncept významnosti je posuzován na úrovni:

- účetní závěrky,
- účetních tříd,
- účetních zůstatků,
- zveřejněných informací.

Auditor při plánování auditu určí plánovací významnost na základě zjištěného rizika v rámci posouzení vnitřního kontrolního systému, účetního systému a oblasti podnikání účetní jednotky.

Standard také uvádí povinnost auditora stanovit tzv. **prováděcí významnost (materialitu) „performance materiality“** – zda je informace významná, je posuzována na podkladě součtu nesprávností ve smyslu „jedna nebo více částek“, tak aby byly posouzeny odhalené neopravené nesprávnosti v součtu ve vztahu k účetní závěrce jako celku. Tato je nižší než plánovací významnost.

ROZŠIŘUJÍCÍ:

Prováděcí materialitu auditor stanovuje na nižší úrovni než plánovací z důvodu zjištění více nesprávností při testování tak, aby získal větší jistotu ohledně účetní závěrky, resp. snížil své auditorské riziko, že vydá neadekvátní výrok ohledně dané účetní závěrky. Prováděcí materialita činí určité procento z celkové

materiality a má vazbu na riziko. Představuje tzv. „polštářek“ pro auditora v rámci testování a získání přiměřené jistoty ohledně účetní závěrky. Standardně se prováděcí významnost pohybuje mezi 60 % – 90 % stanovené hladiny významnosti.

Prováděcí materialitu auditor používá zejména:

- pro testování,
- pro určování velikosti vzorků.

15.1.2 Stanovení hladiny významnosti

ZÁKLADNÍ:

Materialita závisí na velikosti aktiv, obratu, zisku nebo kombinaci vybraných kritérií. Auditor volí kritéria pro výpočet materiality dle svého uvážení v závislosti na předmětu činnosti dané účetní jednotky a identifikovaném riziku.

Způsob výběru daného kritéria případně kritérií musí být auditorem řádně zdokumentováno ve spise auditora.

Auditor stanoví základnu, poté procentní sazbu náležející k této základně a následně vypočte hodnotu.

Příklad stanovení „standardních“ hladin významnosti:

- 0,05 % – 1,5 % z hodnoty a aktiv,
- 5 % – 10 % zisku.

Například při nízkém riziku lze stanovit hladinu významnosti na 10 % ze zisku či 1,5 % z hodnoty aktiv.

Mezi stanovenou hladinou významnosti a auditorským rizikem je záporný vztah: čím je stanovena nižší hodnota hladiny významnosti, tím je vyšší auditorské riziko. Resp. čím auditor identifikuje vyšší riziko, tím stanovuje nižší hladinu významnosti.

Vztah auditorského rizika a stanovené hladiny významnosti je důležitý pro stanovení:

- povahy auditorských postupů,
- časového rozvrhu auditorských postupů,
- rozsahu auditorských postupů.

Příklad chování auditora při vyhledávání nesprávností:

Auditor:

- Hledá ve výkazech nesprávnosti – škrtná a zaznamenává rozdíly zjištěných hodnot do rozvahy a výkazu zisků a ztrát.
- Komunikuje s účetní jednotkou, pokud zjistí rozdíly, vyzve účetní jednotku k opravě.
- V případě, že účetní jednotka chyby opraví, auditor nezapočítává tyto zjištěné nesprávnosti do hodnoty nesprávností, které by potenciálně vedly k modifikaci výroku auditora.

15.1.3 Přehodnocení významnosti

ZÁKLADNÍ:

Pokud se auditor dozví informaci, která by zapříčinila původní, jinak stanovené hodnoty významnosti, musí významnosti přehodnotit a to na úrovni:

- účetní závěrky jako celku,
- úrovni skupin transakcí,
- úrovni zůstatků účtů,
- úrovni zveřejňovaných informací.

Pokud auditor usoudí během auditu, že by měla být stanovena nižší významnost na některé z úrovní než ta, kterou původně stanovil, musí zvážit, zda je nutné pozměnit prováděcí významnost a přehodnotit vhodnost povahy, načasování a rozsah dalších auditorských postupů.

Auditorská dokumentace obsahuje informace o částkách a vlivech pro:

- Stanovení významnosti (materiality) účetní závěrky jako celku.
- Stanovení úrovně (materiality) pro určité skupiny transakcí, zůstatky účtů a zveřejňované údaje.
- Stanovení prováděcí významnosti (materialitu).
- Přehodnocení významnosti (materiality).

Případová studie: stanovení významnosti (materiality) z dokumentace auditora

Na níže uvedeném dokumentu, který je součástí spisu auditora, je přehledně a srozumitelně prezentováno, jakým způsobem auditor stanovil materialitu, kritéria pro stanovení, postup stanovení, důvody pro stanovení.

Dále auditor do svého spisu zaznamená postup a důvod pro stanovení prováděcí materiality a dále hodnotu zjištěných nesprávností. Zvolená významnost (určit pomocí odborného úsudku, zvolená kritéria jsou pouze pomůckou).

Tabulka 15.1 Zvolená významnost

Možné kritérium	Možné procento	Hodnota základny (tis. Kč)	Použité procento	Významnost (materialita) (tis. Kč)
HV před zdaněním	3–7 %			
Výnosy, tržby	1–3 %	100.000	1 %	1.000
Celková aktiva	1–3 %			
Vlastní kapitál	3–5 %			

Významnost (materialita)

1.000

Důvody pro výběr kritéria (např. obor podnikání účetní jednotky) a zvolené celkové hladiny významnosti

Hlavním předmětem činnosti klienta je obchodní velkoobchodní činnost, výnosy jsou určeny z pohledu významnosti vzhledem k ostatním položkám (populacím účetní závěrky). Hladina významnosti byla stanovena na nižší úrovni vzhledem ke zvýšenému auditorskému riziku.

Poznámka:

Zvolená prováděcí významnost – materialita (obvykle 60–90 % významnosti, ale může být vyžadována i nižší úroveň, zejména pokud očekáváme, že na konci auditu zůstanou v účetní závěrce zjištěné a neopravené nesprávnosti).

- Stanovení prováděcí významnosti (materiality): 50 % = 500 tis. Kč
- Důvody a stanovení prováděcí významnosti (materiality):

Prováděcí materialita byla stanovena na nižší než obvyklé úrovni z důvodu zvýšeného auditorského rizika. Současně jde o první audit u daného klienta.

Poznámka:

Ke stanovení jednoznačně nepodstatných nesprávností: Hodnoty, do kterých budou nesprávnosti považovány za jednoznačně nepodstatné (obvykle 1–5 % významnosti), a tudíž nebudou shromažďovány v přehledu nesprávností (formulář uvedený v Příloze č. 5) ani dále vyhodnocovány.

- Stanovení hranice jednoznačně nepodstatných nesprávností:

0,05 % = 500 Kč

- Důvody a stanovení hranice jednoznačně nepodstatných nesprávností:

Hladina nesprávností k zaznamenání byla stanovena nižším procentem z hladiny významnosti vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o první audit a vyhodnocená rizika významných nesprávností dle ISA 315.

- Stanovení specifické významnosti (materiality):

Poznámka:

Specifická významnost (materialita) je auditorem stanovena pro případy, kdy je relevantní z hlediska specifického dopadu na ekonomická rozhodnutí uživatelů účetní závěrky i v nižších hladinách nesprávností. Nastavení hranic specifické významnosti – materiality (nižší, než je celková úroveň významnosti) pro konkrétní skupiny transakcí, zůstatky účtů nebo zveřejněné údaje, u nichž lze reálně předpokládat, že i menší nesprávnost (nižší, než je celková úroveň významnosti) by mohla ovlivnit ekonomická rozhodnutí uživatelů.

V případě, kdy auditor považuje za relevantní stanovit specifickou významnost, následně zdokumentuje ve spisu auditora specifickou oblast účetní závěrky, specifickou významnost včetně stanovení specifické prováděcí významnosti pro zvolenou oblast:

Oblast účetní závěrky	Specifická významnost (materialita) (tis. Kč)	Specifická prováděcí významnost (materialita) (tis. Kč)

- Důvody a způsob stanovení specifické úrovně významnosti pro určité oblasti účetní závěrky:

Rizikovou oblastí jsou u auditovaného klienta také transakce se spřízněnými osobami. Nestanovujeme však specifickou významnost vzhledem k tomu, že byla stanovena nejnižší hranice jednoznačně nepodstatných nesprávností ve výši 50 tis. Kč 0,05 % výnosů resp. 10 % prováděcí významnosti.

Zdroj: Příručky k provádění auditu KA ČR (2012), vlastní zpracování



Otázky

1. Vysvětlete pojem významnosti (materiality).
2. Jak se stanovuje materialita?
3. Jak ovlivňuje výši materiality auditorské riziko?
4. Pro jaké případy je stanovena specifická a prováděcí materialita?

16 Provádění auditu – testování, vyhodnocení testů



Cíle kapitoly

- druhy testů a jejich specifika,
- seznámení se se způsobem provádění auditorských testů,
- vyhodnocení testů spolehlivosti a následné reakce auditora,
- vyhodnocení testů věcné správnosti a následné reakce auditora,
- objasnit vyhodnocení dopadů zjištěných nesprávností auditorem,
- na případové studii plánu auditu nákladů vysvětlení cíle auditu, potenciálních chyb významných nesprávností a provedení jednotlivých auditorských testů.

16.1 Druhy testů

ZÁKLADNÍ:

Auditor provádí testování jednotlivých položek účetní závěrky pomocí skupiny testů:

- **Testy spolehlivosti neboli testy provozních kontrol.**
- **Testy věcné správnosti zahrnující analytické testy a detailní testy.**

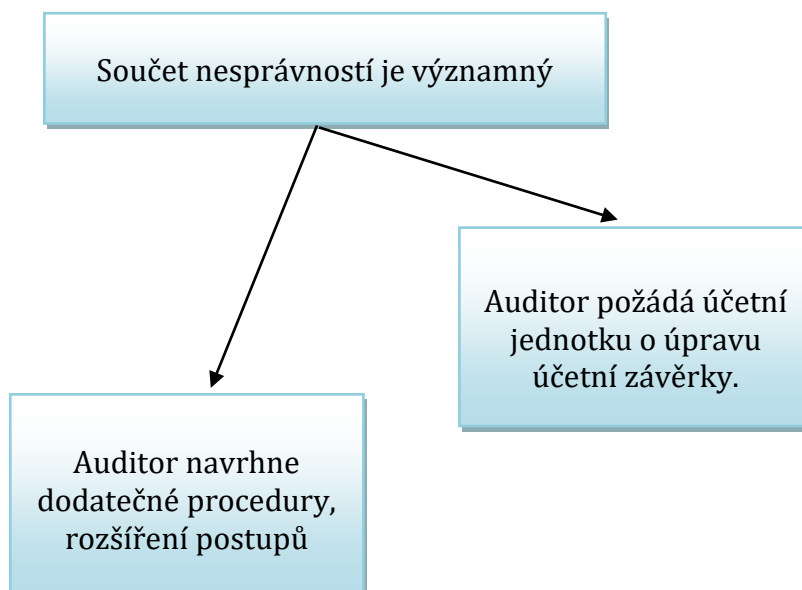
Podrobněji se jednotlivým testům věnuje kapitola 17.2.3 Auditorské postupy k získání důkazních informací a konkrétním testováním zpracované případové studie v kapitole 22 Testování rozvahy a kapitole 23 Testování Výkazu zisků a ztrát.

16.2 Vyhodnocení dopadu zjištěných nesprávností

ZÁKLADNÍ:

Auditor při vyhodnocení dopadu zjištěných nesprávností posuzuje, zda ve významných ohledech je účetní závěrka v souladu s příslušným účetním rámcem.

Obrázek 16.1 Reakce auditora na zjištěné nesprávnosti



Zdroj: vlastní zpracování

Výše uvedený obrázek naznačuje reakci auditora na zjištěné významné nesprávnosti. V případě, že dodatečné postupy nevedou ke snížení významnosti nesprávností, nebo účetní jednotka odmítne upravit účetní závěrky – auditor musí zvážit modifikaci zprávy auditora. Zda budou mít zjištěné nesprávnosti dopad do modifikace výroku auditora, závisí na skutečnosti, zda zjištěné nesprávnosti, které auditor předá účetní jednotce, budou účetní jednotkou fakticky opravené.

V případě, že dodatečné postupy nevedou ke snížení významnosti nesprávností, nebo účetní jednotka odmítne upravit účetní závěrky, auditor musí zvážit modifikaci zprávy auditora.

Auditor posuzuje, zda ve významných ohledech je účetní závěrka v souladu s příslušným účetním rámcem.

Auditor posuzuje, zda součet neopravených nesprávností je významný:

- Jsou významné dopady neopravených nesprávností?
- Jaké jsou další dopady těchto neopravených nesprávností? Auditor odhaduje z pohledu projekce dopadů.
- Dále posuzuje, zda údaje uvedené v účetní závěrce mají dostatečnou auditorskou dokumentaci, že jsou uvedeny v souhrnném přehledu nesprávností, zda úpravy jsou zobrazeny v konečné rozvaze a neproúčtované úpravy jsou jasně označeny.

V případě, že dodatečné postupy nevedou ke snížení významnosti nesprávností, nebo účetní jednotka odmítne upravit účetní závěrky – auditor musí zvážit modifikaci zprávy auditora – výroky auditora viz kapitola č. 20.

Příklad vyhodnocení významných nesprávností auditorem:

Pro praktické vyhodnocení položek zjištěných nesprávností, které budou auditora „zajímat“ s ohledem na případnou modifikaci výroku věrného a poctivého obrazu účetnictví, si auditor stanoví pro svou potřebu tzv. hladinu k zaznamenání „H SUD“.

Například: hladina k zaznamenání stanovena na 5 % z hladiny významnosti a činí v našem případě 100 000,- Kč.

Pak hodnotíme nalezené nesprávnosti, a pokud překročí částku 100 000,- Kč, vyhodnotíme v součtu tyto částky vzhledem k materialitě a poté budu ve své roli auditora po účetní jednotce požadovat, aby nesprávnosti opravila.

Pokud účetní jednotka neopraví, auditor zvažuje jednotlivé možnosti modifikace svého výroku k účetní závěrce.



Otázky

1. Jaké znáte druhy auditorských testů?
2. Ve kterých situacích auditor provádí detailní testy?
3. Jaký je přístup auditora k nalezeným nesprávnostem, které jsou samostatně v nevýznamných částkách?

17 Důkazní informace ve vztahu k auditorskému riziku



Cíle kapitoly

- seznámení se s důkazními informacemi jako prostředku omezení auditorského rizika,
- vysvětlení charakteristik důkazních informací,
- objasnění požadavků na důkazní informace,
- prezentace zdrojů důkazních informací pro auditora,
- vysvětlení pojmu spolehlivosti důkazních informací.

17.1 Důkazní informace jako omezení rizik

ZÁKLADNÍ:

Získat přeměřenou jistotu (uznávající existenci rizik a současně ubezpečující, že účetní závěrka jako celek neobsahuje významné nesprávnosti), ať už z důvodu podvodu nebo chyby, by mělo být zájmem i účetní jednotky samé. Obě strany musí uvážit rizika jak při vydání výroku, tak řízení obchodní korporace.

Důkazní informace hrají důležitou roli při rozhodování auditora, má-li zvýšit účinnost své činnosti. Na podporu úsudku a závěrů auditora o kontrolované organizaci, programu, činnosti nebo funkci musí být získány náležité, relevantní a přiměřené důkazy o výběru předmětů a oblastí kontroly, povaze, harmonogramu a rozsahu kontrolních testů a postupů.

Samostatnou související oblastí je řízení rizik, počínaje zpracováním systematického přístupu k identifikaci, měření, zvládnutí, monitorování a vykazování všech významných rizik za účinné IT podpory tak, aby tato rizika byla minimalizována a včas předvídána.

Cílem je vytvoření seznamu identifikovaných potenciálních rizik, tzv. katalogu rizik, rizik základních a rozšiřujících.

17.2 Mezinárodní auditorský standard ISA 500 – Důkazní informace

ZÁKLADNÍ:

Tento mezinárodní auditorský standard vysvětluje, co tvoří při auditu účetní závěrky důkazní informace, a dále stanovuje odpovědnost auditora navrhnout a provést auditorské postupy takovým způsobem, aby získal dostatečné a vhodné důkazní informace, které mu umožní dospět k přiměřeným závěrům, na nichž bude založen výrok auditora.

Tento standard se vztahuje na všechny důkazní informace získané během auditu. Ostatní mezinárodní auditorské standardy se zabývají konkrétními aspekty auditu (např. ISA 3151), důkazními informacemi, které mají být získány v souvislosti s určitou oblastí (např. ISA 5702), konkrétními postupy pro získání důkazních informací (např. ISA 5203) a posouzením toho, zda byly získány dostatečné a vhodné důkazní informace (ve vztahu k ISA 200 a ISA 330).

17.2.1 Požadavky na důkazní informace – dostatečné a vhodné důkazní informace

Důkazní informace mají souhrnnou povahu a primárně jsou výsledkem auditorských postupů provedených během auditu.

Mohou však zahrnovat i informace získané z jiných zdrojů, jako jsou:

- výsledky a podmínky auditu stávajícího klienta,
- předchozí audit (pokud auditor stanovil, zda od předchozího auditu nedošlo ke změnám, které mohou ovlivnit relevanci těchto informací pro daný audit) nebo postupy společnosti pro řízení kvality,
- důvodem odstoupení předchozího auditora,
- v souvislosti s přijetím nového klienta,
- interní a externí zdroje a jejich kombinace, vč. expertů na IT či obor zkoumání.
- Důkazní informace obsahují:
 - jak informace, které podporují a dokládají tvrzení vedení,
 - tak informace, které těmto tvrzením odporují,

-
- využití i absence informací (například pokud vedení odmítne poskytnout požadované prohlášení).
 - dotazování může být zdrojem důležitých důkazních informací, a to dokonce i o významné nesprávnosti, samo o sobě obvykle neposkytuje dostatečné důkazní informace o neexistenci významné (materiální) nesprávnosti na úrovni tvrzení ani o provozní účinnosti kontrol,
 - inspekci, pozorování, konfirmaci, přepoččet, opakované provedení a analytické postupy, často ve vzájemné kombinaci.
Dostatečnost a vhodnost důkazních informací spolu vzájemně souvisí.

Dostatečnost je měřítkem množství důkazních informací. Množství potřebných důkazních informací je ovlivněno auditorovým vyhodnocením rizik nesprávnosti, čím jsou hodnocená rizika vyšší, tím více důkazních informací bude pravděpodobně potřeba) a také kvalitou takových důkazních informací (čím je jejich kvalita vyšší, tím méně jich je třeba). Pouhé získání velkého množství důkazních informací nenahradí jejich nízkou kvalitu (více viz ISA 315, ISA 200, ISA 500).

Vhodnost je měřítkem kvality důkazních informací, tedy toho, zda jsou tyto informace relevantní, spolehlivé, poplatné konkrétní dané situaci natolik, aby podpořily závěry, na nichž je výrok auditora založen.



ROZŠIŘUJÍCÍ:

ISA 200 obsahuje podrobnější popis skutečností, jako jsou povaha auditorských postupů, včasnost účetního výkaznictví a poměr mezi ekonomickým užitkem a náklady, jež jsou relevantními faktory v případě, kdy auditor používá k posouzení toho, zda byly získány dostatečné a vhodné důkazní informace, odborný úsudek.

17.2.2 Zdroje důkazních informací

Prostřednictvím auditorských postupů určených k testování účetních záznamů, např. pomocí analýzy a posouzení, opakovaného provedení postupů v rámci procesu účetního výkaznictví a sesouhlasením souvisejících druhů informací či aplikací stejných informací. Provedením takovýchto auditorských postupů může auditor určit, zda jsou účetní záznamy vnitřně konzistentní (hodnotnější informačně než počty zdrojů, nebo odlišné povahy než při individuálním posuzování jednotlivých důkazních informací).

Auditor obvykle získá větší jistotu, pokud získá konzistentní důkazní informace z různých zdrojů. Potvrzující informace získané ze zdroje nezávislého na účetní jednotce mohou zvýšit jistotu, kterou auditor získal na základě důkazních infor-

mací generovaných interně, jako jsou informace obsažené v účetních záznamech, zápisech z jednání nebo prohlášení vedení, konfirmace třetích stran, zprávy analytiků a srovnatelné údaje o konkurenci (tzv. benchmarkingové údaje).

17.2.3 Auditorské postupy k získání důkazních informací

Jak požadují a dále vysvětlují ISA 315 a ISA 330, dále ve vazbě na mezinárodní auditorský standard ISA 500, důkazní informace umožňující učinit auditorovi přiměřené závěry, na nichž bude založen výrok auditora, se získávají pomocí následujících postupů:

- postupy vyhodnocení rizik a
- další auditorské postupy, k nimž patří:
- testy kontrol, pokud je vyžadují mezinárodní auditorské standardy nebo pokud se auditor rozhodl pro jejich provedení, a
- testy věcné správnosti, zahrnující testy detailních údajů a analytické.

Způsoby získávání a význam důkazních informací v průběhu auditu

- Testy kontrol:

Testy kontrol mají hodnotit provozní účinnost kontrol při předcházení významným (materiálním) nesprávnostem na úrovni tvrzení nebo při jejich odhalování a opravě. Návrh testů kontrol za účelem získání relevantních důkazních informací zahrnuje určení podmínek (charakteristik nebo vlastností), které naznačují, že kontrola je prováděna, a odlišných podmínek, které naznačují odchylku od přiměřeného provádění kontrol. Auditor pak může testovat přítomnost či nepřítomnost takovýchto podmínek – upraveno standardem ISA 580 a ISA 500.

- Testy věcné správnosti:

Testy věcné správnosti mají odhalit významné (materiální) nesprávnosti na úrovni tvrzení. Patří k nim testy detailních údajů a analytické testy věcné správnosti. Návrh testů věcné správnosti zahrnuje určení podmínek relevantních pro účel testu, které představují nesprávnost v relevantním tvrzení.

Povaha a načasování auditorských postupů, které je třeba použít, mohou být ovlivněny skutečností, že některé účetní údaje a další informace mohou být dostupné pouze elektronicky nebo pouze v určitých dnech nebo obdobích.

Například zdrojové dokumenty, jako jsou nákupní objednávky a faktury, mohou existovat pouze v elektronické podobě, pokud účetní jednotka uskutečňuje transakce elektronickou cestou, nebo mohou být po oskenování vyřazeny, pokud účetní jednotka používá systémy elektronického zpracování dat, které usnadňují jejich archivaci a pozdější použití.

Některé elektronické informace nelze po určité době znovu získat, například pokud dojde ke změně souborů a záložní soubory neexistují. S ohledem na postupy uchovávání dat určité účetní jednotky může auditor považovat za nutné požádat o zachování některých informací pro potřeby auditorova posouzení nebo provést auditorské postupy v době, kdy jsou dané informace k dispozici.

Určitý soubor auditorských postupů může poskytnout důkazní informace, které jsou relevantní pro určitá tvrzení, ale pro jiná nikoli. Například inspekce dokumentů souvisejících s inkasem pohledávek po skončení období může poskytnout důkazní informace o existenci a ocenění, ale nikoli nutně o zaúčtování do správného účetního období. Podobně získání důkazních informací ohledně určitého tvrzení, např. o existenci zásob, nenahradí důkazní informace ohledně jiného tvrzení, např. ocenění těchto zásob. Na druhou stranu však důkazní informace z různých zdrojů nebo různé povahy mohou být často relevantní pro stejné tvrzení.

- Inspekce:

Inspekce zahrnuje prozkoumání záznamů nebo dokladů, interních i externích, uchovávaných v papírové nebo elektronické podobě nebo na jiných médiích, nebo fyzické prozkoumání určitého majetku. Inspekce záznamů nebo dokladů poskytuje důkazní informace různého stupně spolehlivosti v závislosti na jejich povaze a zdroji a v případě interních záznamů a dokladů také v závislosti na účinnosti kontrol při jejich pořízení.

Příkladem inspekce, která je používána jako test kontrol, je ověření, zda záznamy nebo doklady obsahují důkaz o schválení příslušnou osobou.

Některé doklady představují přímé důkazní informace o existenci majetku, např. dokument, který představuje finanční nástroj jako akcie nebo dluhopis. Inspekce takových dokladů nemusí poskytnout důkazní informace o vlastnictví nebo hodnotě. Vedle toho inspekce uzavřené smlouvy může poskytnout důkazní informace o použití účetních pravidel, jako je uznání výnosu, danou účetní jednotkou.

Inspekce dlouhodobého hmotného majetku může být zdrojem spolehlivých důkazních informací, pokud jde o jeho existenci, ale nikoli pokud jde o vlastnická práva účetní jednotky nebo závazky nebo ocenění daného majetku. Inspekce jednotlivých položek zásob může doplnit pozorování fyzické inventury těchto zásob.

- Pozorování

Pozorování fyzické inventury zásob prováděné pracovníky účetní jednotky nebo výkonu kontrolních činností. Pozorování je omezeno na okamžik, kdy pozorování probíhá, a také skutečností, že vlastní pozorování může ovlivnit způsob, jakým je proces nebo postup vykonáván. Viz ISA 50110, který obsahuje další pokyny k pozorování fyzické inventury zásob.

- Externí confirmace

Externí confirmace představuje důkazní informace získané auditorem jako přímá písemná odpověď auditorovi od třetí strany (potvrzující strany) v papírové nebo elektronické podobě nebo na jiném médiu.

Postupy získávání externích confirmací jsou často relevantní ve vztahu k tvrzením týkajícím se určitých zůstatků účtů a jejich složek. Externí confirmace se však nemusejí omezovat pouze na zůstatky účtů. Auditor může požadovat např. confirmaci podmínek smluv nebo transakcí účetní jednotky se třetími stranami. Žádost o confirmaci může být formulována jako otázka, zda došlo k nějaké úpravě smlouvy, a pokud ano, k jaké. Externí confirmace se rovněž používají k získání důkazních informací o absenci určitých podmínek, např. „vedlejších ujednání“, která by mohla ovlivnit uznání výnosů, více viz ISA 505.

- Přepočít

Přepočít představuje kontrolu matematické správnosti záznamů nebo dokladů. Přepočít se provádí ručně nebo elektronicky, může být proveden opakovaně vč. využití interního auditu.

- Analytické postupy

Analytické postupy představují vyhodnocení finančních informací na základě analýzy možných vztahů mezi finančními a nefinančními údaji. Analytické postupy rovněž zahrnují, pokud je to nutné, šetření zjištěných výkyvů a vztahů, které nejsou konzistentní s jinými relevantními informacemi nebo se významně odlišují od předpokládaných částek. Viz ISA 520, který obsahuje další pokyny.

- Dotazování

Dotazování představuje získávání finančních i nefinančních informací od dobře informovaných osob v rámci účetní jednotky i mimo ni. Dotazování je auditorský postup, který je během auditu velmi často využíván společně s dalšími auditorskými postupy. Dotazování může být v rozmezí od formálních písemných dotazů až po neformální ústní dotazy. Nedílnou součástí procesu dotazování je vyhodnocení odpovědí na dotazy.

Ty mohou být i zdrojem informací, které se významně liší od ostatních informací, které auditor získal, např. informace o možnosti, že vedení obchází kontrolní mechanismy.

V některých případech jsou odpovědi na dotazy důvodem pro to, aby auditor upravil nebo provedl doplňující auditorské postupy, více viz ISA 501, ISA 505, ISA 500.

17.3 Požadavky na důkazní informace – relevantnost, spolehlivost

Pokud byly informace, které mají být použity jako důkazní informace, vypracovány s využitím práce experta vedení, je auditor povinen v nezbytné míře a s ohledem na význam práce tohoto experta pro auditorovy účely zhodnotit způsobilost, schopnosti a objektivitu tohoto experta, seznámit se s prací tohoto experta a posoudit vhodnost práce tohoto experta jakožto důkazních informací pro příslušná tvrzení. Stejně tak i použití informací generovaných uvnitř účetní jednotky je auditor povinen zhodnotit, zda jsou tyto informace pro auditorovy účely dostatečně spolehlivé, dostatečně přesné a podrobné.

- Relevantnost:

Relevantnost se týká logického vztahu nebo souvislosti s účelem auditorských postupů, popřípadě s posuzovaným tvrzením. Relevantnost informací, které mají být použity jako důkazní informace, může být ovlivněna směrem testování.

Příklad relevantních postupů u závazků
--

Například je-li účelem auditorských postupů testování nadhodnocení v oblasti existence nebo ocenění závazků, může být relevantním auditorským postupem testování zaúčtovaných závazků. Naopak při testování podhodnocení v oblasti existence nebo ocenění závazků nebude relevantní testování zaúčtovaných závazků, ale relevantním bude například testování informací, jako jsou následné výdaje, nezaplacené faktury, prohlášení dodavatelů a nesouhlasící záznamy o převzetí.

- Spolehlivost:

Důkazní informace jsou spolehlivější, pokud jsou získány z nezávislých zdrojů mimo účetní jednotku, účinně fungují příslušné kontroly používané účetní jednotkou, včetně kontrol vypracování a správy důkazních informací. Důkazní informace získané přímo auditorem (např. pozorování kontroly v okamžiku jejího provádění) jsou spolehlivější než důkazní informace získané nepřímo nebo na základě předpokladů, zejména při dotazování ohledně provádění pokud existují ve formě dokumentu, ať už v papírové nebo elektronické podobě nebo na jiném médiu než důkazní informace získané pouze ústně. Např. souběžně sepsaný zápis z jednání je spolehlivější než následné ústní prohlášení týkající se projednávaných záležitostí, informace získané z původních dokumentů jsou spolehlivější než důkazní informace získané z fotokopií nebo faxových kopií nebo z dokumentů, které byly zaznamenány na film, digitalizovány nebo jinak převedeny do elektronické podoby. Jejich spolehlivost může záviset na kontrolách při jejich vypracování a správě.


ROZŠIŘUJÍCÍ:

ISA 520 obsahuje další pokyny ohledně spolehlivosti údajů používaných pro účely navrhování analytických postupů sloužících jako testy věcné správnosti. ISA 240 se zabývá okolnostmi, za kterých má auditor důvod se domnívat, že dokument není původní nebo že mohl být upraven bez vědomí auditora, viz ISA 520, ISA 500 ve vazbě na reakce na rizika podvodu dle ISA 240.

Pokud byly informace, které mají být použity jako důkazní informace, vypracovány s využitím práce experta vedení, platí požadavky.

Například osoba nebo organizace může mít znalosti a zkušenosti z oblasti aplikace modelů při odhadu reálné hodnoty cenných papírů, pro něž neexistuje zjiřitelný trh. Pokud tato osoba nebo organizace tyto znalosti a zkušenosti použije k odhadu, který účetní jednotka využije při sestavování účetní závěrky, daná osoba nebo organizace je expertem vedení. Avšak na druhou stranu, pokud osoba nebo organizace pouze poskytne cenové údaje ohledně soukromých transakcí, které jinak účetní jednotce nejsou dostupné a které pak účetní jednotka používá ve vlastních metodách odhadu, řídí se tyto informace, pokud jsou použity jako důkazní informace, odstavcem 7 tohoto standardu, ale nepředstavují využití práce experta vedení účetní jednotkou.

Povaha, načasování a rozsah auditorských postupů ve vztahu k požadavku mohou být ovlivněny například následujícími skutečnostmi:

- (a) povahou a složitostí záležitosti, k níž se vztahuje práce experta vedení,
- (b) riziky významné (materiální) nesprávnosti v dané záležitosti,
- (c) dostupností alternativních zdrojů důkazních informací,
- (d) povahou, rozsahem a cíli práce experta vedení,
- (e) tím, zda je expert vedení zaměstnán účetní jednotkou nebo zda si jej účetní jednotka najímá na konkrétní služby,
- (f) tím, do jaké míry může vedení provádět kontrolu práce experta vedení nebo ji ovlivňovat,
- (g) tím, zda se na experta vedení vztahují určitá pravidla pro výkon jeho činnosti nebo jiné odborné či oborové požadavky,
- (h) povahou a rozsahem všech případných kontrol vztahujících se na práci experta vedení v rámci účetní jednotky,
- (i) znalostmi auditora a zkušenostmi experta vedení v daném oboru,
- (j) předchozími zkušenostmi auditora s prací daného experta.

Způsobilost, schopnosti a objektivita experta vedení

Způsobilost, schopnosti a objektivita experta vedení se vztahuje k povaze a úrovni odbornosti experta vedení. Schopnosti se rozumí dovednost experta vedení uplatnit svou způsobilost za daných okolností. Faktory, které schopnost ovlivňují, mohou například zahrnovat geografické umístění, dostatek času a dostupnost zdrojů. Objektivita se vztahuje k účinkům, které může mít předpojatost, střet zájmů nebo vliv jiných osob na odborný nebo obchodní úsudek experta vedení. Způsobilost, schopnosti a objektivita experta vedení a všechny kontroly vztahující se na práci experta v rámci účetní jednotky jsou důležitými faktory ve vztahu ke spolehlivosti všech informací generovaných expertem vedení.

Informace o způsobilosti, schopnostech a objektivitě experta vedení mohou pocházet z různých zdrojů, jako jsou např.:

- (a) osobností zkušenosti s předchozí prací tohoto experta,
- (b) jednání s tímto expertem,
- (c) jednání s dalšími osobami, které znají práci tohoto experta,
- (d) znalost kvalifikačních předpokladů tohoto experta, jeho členství v profesních orgánech nebo oborových sdruženích, jeho licence k provádění činnosti nebo jiné formy externích osvědčení,
- (e) zveřejněné dokumenty nebo knihy, jejichž autorem je tento expert,
- (f) případný auditorův expert, který auditorovi asistuje při získávání dostatečných a vhodných důkazních informací s ohledem na informace generované expertem vedení.

Mezi záležitostmi, které se týkají hodnocení způsobilosti, schopností a objektivit experta vedení, patří to, zda práce tohoto experta podléhá určitým pravidlům pro výkon jeho činnosti nebo jiným odborným či oborovým nařízením, například etickým normám a jiným profesním nebo odborným požadavkům, akreditačním pravidlům orgánu udělujícího licenci nebo požadavkům danými právními předpisy.

Relevantnost způsobilosti experta vedení ve vztahu k záležitosti, u níž bude práce experta využita včetně všech oblastí specializace v rámci expertova oboru, např. konkrétní pojistný matematik se může specializovat na majetkové a úrazové pojištění, ale může mít omezené zkušenosti s výpočty důchodů, znalost předpokladů a metod včetně modelů;

- nečekané události, změny podmínek nebo důkazní informace získané z výsledků auditorských postupů mohou naznačit, že je nutné přehodnotit původní posouzení způsobilosti, schopností a objektivit experta vedení v průběhu auditu.

Objektivitu experta může ohrozit celá řada okolností. Riziko představují např. jeho soukromé zájmy, nátlakové skupiny, důvěrné vztahy, kontrola vlastní práce nebo zastrašování experta. Tato rizika mohou být snížena zabezpečovacími prvky vytvořenými externími strukturami (např. profesí experta vedení, právními předpisy) nebo pracovním prostředím experta vedení (např. pravidly a postupy řízení kvality). Například hrozba zastrašování může mít menší význam pro experta najatého účetní jednotkou než pro experta zaměstnaného účetní jednotkou a účinnost zabezpečovacích prvků, jako jsou pravidla a postupy řízení kvality, může být vyšší. Protože ohrožení objektivitu v případě osoby zaměstnané účetní jednotkou je přítomno vždy, nelze zpravidla na experta zaměstnaného účetní jednotkou pohlížet jako na pravděpodobně objektivnější osobu, než jakými jsou ostatní zaměstnanci účetní jednotky.

Při hodnocení objektivitu experta najatého účetní jednotkou může být vhodné projednat s vedením nebo s tímto expertem všechny zájmy a vztahy, které mohou ohrozit jeho objektivitu, a všechny použitelné zabezpečovací prvky, včetně odborných požadavků vztahujících se na daného experta, a posoudit, zda jsou zabezpečovací prvky adekvátní. Zájmy a vztahy, které mohou znamenat hrozbu, zahrnují:

- (a) finanční zájmy,
- (b) obchodní a osobní vztahy,
- (c) poskytování dalších služeb.

17.4 Informace generované účetní jednotkou a použité pro auditorovy účely

Důkazní informace, musí být informace generované účetní jednotkou, které jsou použity při provádění auditorových postupů, dostatečně úplné a přesné.

Například účinnost auditu výnosů pomocí aplikace standardních cen na záznamy objemu prodeje je ovlivněna přesností informací o cenách a úplností a přesností údajů o objemu prodeje. Podobně pokud má auditor v úmyslu testovat určitý soubor (například platby) na určitou charakteristiku (například schválení), budou výsledky testu méně spolehlivé, není-li soubor, ze kterého je vybírán vzorek, úplný.

Získávání důkazních informací o přesnosti a úplnosti takových informací lze provádět současně s auditorovým postupem uplatňovaným u těchto informací, je-li získávání důkazních informací nedílnou součástí samotného auditorského postupu. V ostatních situacích může auditor získat důkazní informace o přesnosti a úplnosti takových informací testováním kontrol vypracování a správy informací. V některých situacích však auditor může považovat za nutné provést další auditorové postupy.

Např.: V některých případech může auditor použít informace generované účetní jednotkou pro jiné auditní účely. Auditor se například může rozhodnout využít měřítko výkonnosti účetní jednotky pro účely analytických postupů nebo využít informace účetní jednotky generované pro monitorovací činnosti, jako jsou např. zprávy interního auditora. V těchto případech je vhodnost získaných důkazních informací ovlivněna tím, zda jsou informace dostatečně přesné nebo podrobné pro auditorovy účely. Například měřítko výkonnosti používaná vedením nemusí být dostatečně přesná k odhalení významných (materiálních) nesprávností.

17.5 Výběr položek pro testování s cílem získat důkazní informace

Účinný test poskytuje vhodné důkazní informace takového rozsahu, který bude spolu s dalšími důkazními informacemi, jež byly nebo budou získány, dostatečný pro auditorovy účely. Při výběru položek k testování musí auditor posoudit relevantnost a spolehlivost informací, které mají být použity jako důkazní informace. Další aspekt účinnosti (dostatečnost) je důležitý při výběru položek k testování. Auditor může vybírat položky k testování následujícími způsoby:

- výběr všech položek (stoprocentní test),
- výběr specifických položek,
- výběr vzorků pro účely auditu.

Použití kteréhokoli z uvedených způsobů nebo jejich kombinace mohou být vhodné v závislosti na konkrétních podmínkách, např. rizika významné (materiální) nesprávnosti související s testovaným tvrzením, a na proveditelnosti a efektivitě různých způsobů výběru.

Zdroje účetních dat pro testování – konkrétní příklady:

1. Příklad výběru všech položek

Auditor se může rozhodnout, že nejvhodnější bude zkoumat celý soubor položek, které tvoří skupinu transakcí nebo zůstatek účtu (nebo vrstvu v tomto souboru).

Stoprocentní test není pravděpodobný v případě testů kontrol, ale je běžnější pro testy detailních údajů. Stoprocentní testování může být vhodné např. v následujících případech:

- (a) soubor představuje malé množství položek s vysokou hodnotou,
- (b) existuje významné riziko a ostatní způsoby neposkytnou dostatečné a vhodné důkazní informace nebo
- (c) opakující se povaha kalkulace nebo jiný proces prováděný automaticky,
- (d) informačním systémem činí ze stoprocentního testování postup s nejlepším poměrem přínosu vzhledem k nákladům.

2. Příklad výběru specifických položek

Auditor se může rozhodnout, že si ze souboru vybere specifické položky. Při tomto rozhodování patří mezi relevantní faktory auditorova znalost účetní jednotky, posouzená rizika významné (materiální) nesprávnosti a charakteristiky testovaného souboru. Posuzovaný výběr specifických položek podléhá jinému než výběrovému riziku. Vybrané specifické položky mohou zahrnovat:

- (a) *položky s vysokou hodnotou nebo klíčové položky* – auditor se může rozhodnout, že si ze souboru vybere specifické položky, protože mají vysokou hodnotu nebo vykazují jinou vlastnost, například jsou podezřelé, neobvyklé, zvláště náchylné k riziku nebo jsou historicky chybové,
- (b) *všechny položky nad určitou hodnotu* – auditor se může rozhodnout testovat položky, jejichž vykázaná hodnota převyšuje určitou částku, aby ověřil velkou část celkové hodnoty určité skupiny transakcí nebo zůstatku účtu,
- (c) *položky k získání informací* – auditor může testovat položky za účelem získání informací o takových záležitostech, jako je povaha účetní jednotky nebo transakcí.

Selektivní testování specifických položek ze skupiny transakcí nebo zůstatku účtu je sice často efektivním způsobem získávání důkazních informací, ale nepředstavuje výběr vzorků pro účely auditu. Výsledky auditorských postupů uplatněných ve vztahu k položkám vybraným tímto způsobem nemohou být vztaženy na celý soubor položek. Selektivní testování specifických položek tudíž neposkytuje důkazní informace pro zbývající část souboru položek.

3. Výběr vzorků pro účely auditu

Výběr vzorků pro účely auditu má umožnit činit na základě testování souboru položek závěry o celém souboru položek. Výběr vzorků pro účely auditu je popsán v ISA 530.



ROZŠIŘUJÍCÍ:

Nesoulad důkazních informací nebo pochybnosti o jejich spolehlivosti

Pokud:

- (a) nejsou důkazní informace získané z jednoho zdroje v souladu s informacemi získanými z jiného zdroje nebo
- (b) má auditor pochybnosti o spolehlivosti informací, které mají být použity jako důkazní informace, je auditor povinen určit, jaké úpravy nebo doplnění auditorských postupů jsou nezbytné pro řešení vzniklého stavu, a je povinen zvážit případný vliv vzniklého stavu na další aspekty auditu.

Získání důkazních informací z různých zdrojů nebo různé povahy může naznačit, že položka důkazních informací není spolehlivá, například když důkazní informace získané z jednoho zdroje nesouhlasí s důkazními informacemi získanými z jiného zdroje. Tento případ může nastat, např. pokud nejsou v souladu odpovědi vedení, interního auditu a dalších osob na vznesené dotazy nebo pokud odpovědi na dotazy osob pověřených správou a řízením učiněné za účelem potvrzení odpovědí na dotazy získané od vedení nejsou v souladu s těmito odpověďmi vedení. ISA 230 obsahuje požadavek na specifickou dokumentaci, pokud auditor získá informace, které nejsou konzistentní s jeho konečným závěrem ohledně významné skutečnosti, více viz ISA 530 a ISA 30.



ZÁKLADNÍ:

Záznam o získaných důkazních informacích jsou součástí spisu auditora, dokumentují postup, fáze auditu.

Auditorský spis mimo jiné obsahuje údaje o:

- Auditorských postupech během auditu, které mu umožní identifikovat veškeré soudní spory a nároky, jež se dané účetní jednotky týkají a v jejichž důsledku by údaje v účetní závěrce mohly být významně zkresleny.
- Pokud dlouhodobé finanční investice představují významnou položku účetní závěrky, auditor musí získat dostatečné a vhodné důkazní informace o jejich ocenění a zveřejnění.
- Informace z jiných zdrojů (například dřívější audity), účetních záznamů.
- Informace od externích expertů, expertů v zaměstnaneckém poměru.

- V případě, že zásoby představují významnou položku účetní závěrky, auditor musí, pokud je to možné, získat prostřednictvím své účasti při jejich fyzické inventuře dostatečné a vhodné důkazní informace o jejich existenci a stavu. Tyto mu umožní identifikovat veškeré soudní spory a nároky, jež se dané účetní jednotky týkají a v jejichž důsledku by údaje v účetní závěrce mohly být významně zkresleny.
- Informace od předchozího auditora (pokud byl statutární audit již prováděn), vedoucích pracovníků společnosti.

Důkazní informace by měly splňovat 2 základní charakteristiky:

- **dostatečnost:** z pohledu kvantity důkazních informací. Zde auditor posuzuje množství důkazních informací v závislosti na výši vyhodnoceného rizika. Je logické, že čím vyšší budou vyhodnocená rizika, tím bude zapotřebí zajistit více důkazních informací. Pokud dlouhodobé finanční investice představují významnou položku účetní závěrky, auditor musí získat dostatečné a vhodné důkazní informace o jejich ocenění a zveřejnění.
- **vhodnost:** neboli měřítko kvality důkazních informací resp. relevantnost a spolehlivost získaných důkazních informací tak, aby byl auditor schopen získanými důkazy svůj závěr (auditorský výrok).

Elektronické **důkazní informace** a jejich specifické požadavky při auditu:

- Auditor posoudí jejich spolehlivost a zabezpečení elektronických dokladů.
- Ověří v čase, zda existují, nebo požádat o jejich zachování do doby auditu.
- Auditor zváží, zda bude nutné využít při auditu experta (například specialistu na oceňování vybraného aktiva).
- Auditor se rozhoduje o použití CAATT's, metoda při které se analyzuje velký objem účetních dat ve srovnání s tradičními auditními metodami GaAs pracující se vzorky dat a výsledky jejich testování projektuje na zbývající část netestovaného souboru.
- CAATT's využívá například Excel, databáze např. Access, statistická analýza (např. SAS), nebo inteligentní software, například Crystal Reports a Business Objects.



Otázky

1. Vyjmenujte auditorské techniky a vysvětlete jejich použití.
2. Jakou roli mají důkazní informace v procesu auditu?
3. Jaké jsou požadavky na důkazní informace?
4. Vysvětlete spolehlivost a dostatečnosti důkazních informací.

18 Odpovědnost za nesprávnost, vyhodnocení rizik podvodu a legalizace příjmů z trestné činnosti



Cíle kapitoly

- uvedení relevantních auditorských standardů pro riziko podvodu při auditu ISA 240, ISA 315, ISA 330,
- objasnění hlavních překážek nezávislosti při auditu,
- upozornění na právní, etickou a morální odpovědnost auditora,
- vysvětlení vyhodnocení rizik podvodu a trojúhelníku podvodu,
- objasnění rizikových faktorů a signálů podvodu a reakce auditora na zjištěné riziko,
- uvedení souvisejícího zákona proti legalizaci příjmů z trestné činnosti resp. „praní špinavých peněz“, možnosti zamezení podvodů,
- prezentace výzkumné studie hospodářské kriminality auditorské společnosti PWC v roce 2014.

18.1 Riziko podvodu v mezinárodních auditorských standardech

ZÁKLADNÍ:

ISA 240 rozlišuje dva typy podvodu, tj. nesprávnosti plynoucí ze zpronevěry majetku, a popisuje příslušnou odpovědnost osob pověřených řízením, popisuje přirozená omezení auditu v kontextu podvodu a stanoví odpovědnost auditora za odhalování významných nesprávností z důvodu podvodu, které měl auditor rozlišovat; zda případná významná nesprávnost v účetní závěrce vznikla v důsledku

chyby, nebo v důsledku podvodu. Rozlišujícím faktorem je tedy v tomto případě otázka úmyslu či neúmyslnosti, která k významné nesprávnosti vede.

ISA 315 se zabývá prostředím ÚJ, jejího vnitřního kontrolního systému. Významná rizika se dotýkají významných, neobvyklých, nerutinních transakcí.

ISA 330 uvádí auditorské postupy, které by měl auditor provádět v reakci na riziko významné nesprávnosti. Auditor je povinen navrhnout a provést auditorské postupy reagující na vyhodnocení rizika.

Dne 22. prosince 2011 tak vyšel ve Sbírce zákonů zákon č. 418/2011 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2012, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále též jen „zákon o trestní odpovědnosti, Český finanční a účetní časopis, 2012, roč. 7, č. 4, s. 43–59).

18.1.1 Kontrola kvality práce auditora jako dalšího faktoru ve dle etiky patří mezi základní prostředky samoregulace činnosti auditora

Dle Králíčka (1997) je auditorská profese samosprávnou profesí, která využívá kontroly kvality jako prostředku samoregulace. Kontrolu kvality lze chápat ve dvojitým pojetí, jednak jako kontrolu kvality auditorského procesu uvnitř auditorské firmy, jednak jako kontrolu kvality uvnitř profese (externí kontrola kvality ve vztahu ke konkrétní auditorské firmě).

První druh kontroly se pak odehrává opět ve dvou liniích. Jedna z nich vede po příjme partner (společník) – auditor manažer – asistent "senior" – asistent "junior" (či obdobně dle užívané hierarchie ve firmě). Druhá z nich je subsystémem vlastní interní kontroly auditorské firmy zaměřená na kvalitu auditního procesu.

Dvě roviny základních etických požadavků na auditora při provádění auditu:

- Auditor je při provádění auditorské činnosti vázán právními předpisy, je povinen dodržovat auditorské standardy, etický kodex a ostatní vnitřní předpisy Komory A, Zákon č. 93/2009 Sb., zákon o auditorech
- Auditor musí být při provádění auditorské činnosti nezávislý na auditované osobě a nesmí se podílet na jejím rozhodování,
- Nesmí provádět povinný audit, existuje-li přímý nebo nepřímý finanční, obchodní, pracovněprávní nebo jiný vztah mezi auditorem a auditovanou účetní jednotkou (vč. poskytování neauditorských služeb). Auditorskou činnost nesmí dále provádět, pokud je dlouhodobě závislý na příjmech ze služeb poskytnutých dané ÚJ. Společníci nebo vedoucí zaměstnanci auditorské společnosti nesmějí zasahovat do provádění auditorské činnosti statutárního auditora způsobem, který by ohrožoval jeho nezávislost a nestrannost. Ve spisu auditora – auditor uvádí všechna významná ohrožení své nezávislosti + přijatá opatření.

18.2 Právní, etická a morální odpovědnost auditora

Obvyklé členění celkové odpovědnosti auditora na základní části:

- právní odpovědnost,
- etickou odpovědnost,
- morální odpovědnost,
- hmotná odpovědnost,
- trestní; trestní součinnost může být dělena na hmotně právní a procesní (Molín, 2011),
- s tím, že se vzájemně prolínají; některá vystupuje zpravidla jako prioritní.

Zejména hmotná odpovědnost bývá kryta např. pojištěním profesní odpovědnosti za škodu.

Poznámka:

Pojištění se sjednává pro případ profesní odpovědnosti osoby zapsané v seznamu auditorů či daňových poradců nebo podnikající na základě zápisu v obchodním rejstříku, živnostenského oprávnění či jiného oprávnění, za finanční škodu vzniklou jinému v souvislosti s odbornou činností pojištěného. Auditor je povinen se pro výkon své profese pojistit (§ 17 ZoA).

Dle Králíčka (1997) Věřme, že situace v České republice nebude kopírovat vývoj v USA (viz Ricchiute 1994). Zde v souvislosti s výší náhrad extrémně rostlo pojistné (200 až 400 % ročně), což ve svém důsledku vedlo i ke zdražení auditorských služeb i k snížení ziskovosti. Navíc mnohé pojišťovny zcela odmítají pojišťovat velké národní firmy. Udává se, že počet pojišťoven ochotných pojistit auditorské firmy (mezinárodní a národní) poklesl v USA na pouhých 5 pojišťoven (Skripta99).

18.3 Rizikové faktory podvodu

Trojúhelník podvodu

Obrázek 18.1 Trojúhelník podvodu „Fraud triangle“



Zdroj: Lormel Dennis, 2012

Ke spáchání podvodu musí existovat tři podmínky, a to motiv, příležitost a schopnost odůvodnit (racionalizovat) si své vlastní kroky.

Motiv bývá nejčastějším faktorem doprovázejícím podvodné jednání. Vzniká v situaci, kdy je vedení pod tlakem pocházejícím ze zdrojů mimo účetní jednotku nebo uvnitř účetní jednotky. Motivace neboli pobídka, může zahrnovat snahu dosáhnout dobrých finančních výsledků, funkčního zařazení, podlehnutí nátlaku.

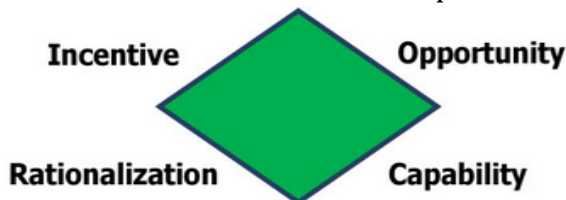
Racionalizace jako přesvědčení osoby o nutnosti, identifikace osoby s obvyklými normami chování, přesvědčení o správnosti počínání, kompenzace pocitu nedostatečného hodnocení (kompenzace), řešení dočasné záležitosti atd.

Příležitost vycházející z disponibilního přístupu k majetku, informacím, či je nedostatečným vnitřní kontrolní systém.

• Modifikace trojúhelníku podvodu

Uvedený je rozšířen o splněnou okolnost, a to schopnost být na správném místě ve správný čas a disponovat potřebnými dovednostmi pro spáchání podvodu. Lze dodat i osobními dispozicemi k absenci etiky.

Obrázek 18.2 Riziko neodhalení podvodu



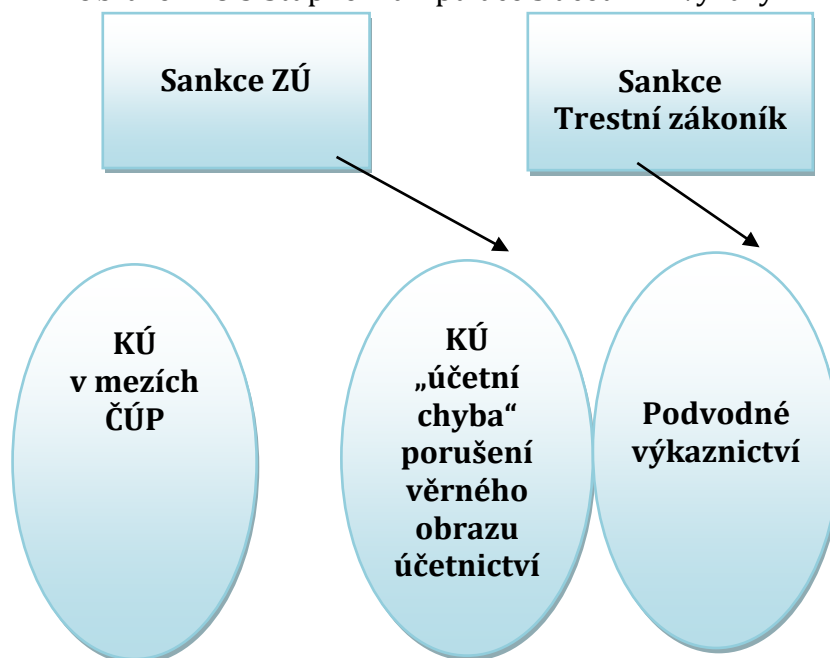
Zdroj: Lormel Dennis, 2012

18.4 Vyhodnocení rizik podvodu

Jako hlavní oblasti rizik lze v kontextu uvedených čtyř podmínek podvodu uvést:

- vliv lidského faktoru v obchodní korporaci,
- společenský úzus a zvyklosti,
- veřejné povědomí,
- vývoj teorie a praxe,
- nedostatečná propojenost účetních rizik s předměty finančního řízení obchodní korporace, propojenost vnitřních a vnějších podvodů.

Obrázek 18.3 Stupně manipulace s účetními výkazy



Zdroj: Drábková (2011)

Od kreativního účetnictví (umožněného stávajícími pravidly) k podvodům

V ÚJ či jejím okolí jsou patrné:

- určité **rizikové faktory**, činitelé, zprostředkovatelé,
- **varovné signály**, vysílané údaje o stavu a o uspořádání objektu, jejichž výsledkem mohou být podvody nebo manipulace s účty. Varovnými signály mohou být agresivní účetní postupy, například:

18 ODPOVĚDNOST ZA NESPRÁVNOST, VYHODNOCENÍ RIZIK PODVODU A LEGALIZACE PŘÍJMŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI

- předčasné vykázání tržeb, nebo naopak odložení nákladů, ale i nejasné smlouvy,
- tlak na organizační články vč. plánů, neadekvátní struktura managementu, jeho ovládání jednou osobou nebo malou skupinou osob bez dohledu dozorčího orgánu,
- management nerespektuje interní kontroly,
- je vysoká fluktuace poradců a zaměstnanců vrcholového managementu a dominantního vrcholového managementu s rozhazovačným stylem;
- zaměstnanci, odběratelé ani dodavatelé nejsou prověřováni, například na základě referencí,
- bankovní účty, dceřiné společnosti či pobočky jsou neodůvodněně zřizovány v daňových rájích.

Seznam rizikových faktorů i signálů zpravidla patří mezi znalostní výbavu auditora a jsou vzájemně provázané.

Reakce auditora

Auditor je vázán mlčenlivostí dle § 15 odst. 1 zákona č. 93 o auditorech vč. období po skončení jeho výkonu, pokud není zproštěn mlčenlivosti či nemá povinnost mlčenlivosti, aniž by jí byl zproštěn;

- důvod: ochrana důvěrných informací obchodní korporace,
- v určitých případech může auditora mlčenlivosti zprostit komora auditorů, rovněž pak ÚJ, musí být toto striktně vymezeno.

Situace, které nejsou považovány za porušení mlčenlivosti, jsou vyjmenovány v zákoně o auditorech.

Jedná se o poskytnutí informací: ČNB ve vyjmenovaných oblastech, novému auditorovi, auditorovi skupiny v případě konsolidované ÚJ, příslušným orgánům v trestním řízení o skutečnostech svědčících o možném spáchání trestných činů úplatkářství, nebo poskytnutí informací soudu nebo poskytnutí informací orgánům činným v trestním řízení, týká-li se trestní řízení statutárního auditora. Poskytnutí dokumentů pro veřejný dohled nad auditem.

Cena za provedení povinného auditu nesmí být

- (a) ovlivněna poskytováním doplňkových služeb auditované osobě ani stanovena na jejich základě, nebo
- (b) podmíněna dalšími skutečnostmi, které ohrožují nezávislost, nestrannost nebo kvalitu provedení povinného auditu. Poněkud odlišný pohled je na zproštění mlčenlivosti daňového poradce, v případě účetní-

ho pracovníka se jedná o mlčenlivost zákonnou a smluvní a reaguje na situaci ad kapitola o rizicích, postupech.

Protiprávní jednání auditora

Dle Králíčka (1997)

Potencionálním žalobcem auditora může být:

- klient,
- třetí strany bezprostředně zainteresované (akcionáři),
- třetí strany, u nichž se předpokládá zainteresovanost (především věřitelé),
- třetí strany (obtížněji) předvídatelné (např. potencionální investor).

Klient může vést spor proti auditorovi pro porušení smlouvy nebo pro protiprávní čin¹.

V americkém zvykovém právu se auditorova odpovědnost člení i tak, zda se jedná o:

- běžné zanedbání,
- hrubé zanedbání,
- podvod.

Třetí osoba může vést spor proti auditorovi, pokud se domnívá, že jako uživatel informací auditorem poskytovaných se rozhodla na základě těchto informací a v důsledku tohoto rozhodnutí utrpěla škodu².

Hmotná odpovědnost, resp. odpovědnost za škodu způsobenou klientovi či třetí osobě, je přes zdánlivou (mnohdy pochopitelně i faktickou) složitost nepříliš komplikovaným problémem ve srovnání s trestní odpovědností auditora. Je tomu tak proto, že v epoše globalizace ekonomik narůstá vliv mezinárodního organizovaného zločinu, značný objem finančních prostředků prochází přes "prádelny peněz", technická zařízení umožňují poměrně snadný a rychlý transfer peněžních prostředků, ale i obchodovatelných cenných papírů a jejich derivátů. Řada obchodních korporací se pokouší o minimalizaci daňového zatížení, ať již cestou

¹ V prvním případě je možné si představit žalobu, kterou se velká akciová společnost domáhá náhrady škody, která jí vznikla tím, že auditor z důvodů nemajících vztah k auditované jednotce neodvedl včas auditorskou zprávu a konání valné hromady musí být odsunuto. V druhém případě se jako příklad nabízí jednání auditora, který zveřejní údaje (informace) důvěrného charakteru, např. o zamýšlené fúzi dvou společností.

² Příkladem může být investiční fond, pokud nakoupí akcie podniku, který je předlužen a nedlouho po nákupu akcií je vyhlášen konkurs. Investiční fond se přitom při svém rozhodnutí opírá o údaje zveřejněné patřičným způsobem (v Obchodním věstníku) doplněné výrokem auditora "bez výhrad"

využití daňových rájů, fiktivní fakturací či jinými způsoby. Existuje řada možností, kdy se auditor může poměrně snadno dostat do role pachatele či možná ještě častěji spolupachatele.

Velmi složitá je i otázka vztahu auditora k "orgánům činným v trestním řízení", obecně k osobám či institucím, které jsou v jednotlivých zemích zodpovědné za odhalování (zpravidla majetkové) trestné činnosti. V podmínkách České republiky je tento vztah upraven především § 16 zákona č. 524/92 Sb. "Auditor je povinen zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem své činnosti. Zprostit auditora povinnosti zachovat mlčenlivost může komora nebo statutární orgán účetní jednotky, jejíž účetní závěrku ověřoval."

Na základě Molín (2011) s. 42, 130–140
Kárná opatření v § 25 z. o auditorech:

- napomenutí,
- veřejné napomenutí,
- pokuta do výše až 1 či 2 mil. Kč (u auditu subjektu veřejného zájmu),
- dočasný zákaz auditorské výkonu činnosti.

Dočasný a trvalý zákaz výkonu auditorské činnosti

Zákon zavádí dočasný nebo trvalý zákaz výkonu auditorské činnosti jak pro fyzické, tak pro právnické osoby. Nahrazuje to původní ustanovení o pozastavení výkonu auditorské činnosti, o které žádal auditor v případě, že byl například v pracovním poměru jinde než u auditorské společnosti, což dřívější zákon zakazoval. Dočasný i trvalý zákaz výkonu auditorské činnosti má statutární auditor v případě zákonem vyjmenovaných skutečností (uložení kárného opatření, pravomocné odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, zahájení trestního stíhání, zbavení způsobilosti či prodlení se zaplacením příspěvků na činnost Komory delší než jeden rok). Podrobně vyjmenované skutečnosti pro důvod dočasného nebo trvalého zákazu výkonu auditorské činnosti uvádí zákon také pro auditorské společnosti. Jak pro dočasný, tak pro trvalý zákaz výkonu auditorské činnosti může statutární auditor i auditorská společnost také písemně požádat z vlastní vůle. Informaci o dočasném či trvalém zákazu činnosti auditorovi nebo auditorské společnosti zaznamená Komora bezodkladně do seznamu auditorů, který je přístupný veřejnosti na webových stránkách Komory. Pominou-li skutečnosti, které byly důvodem k zákazu výkonu auditorské činnosti, může statutární auditor nebo auditorská společnost **opětovně požádat o vydání auditorského oprávnění**. V případě, že zákaz výkonu auditorské činnosti trval déle než pět po sobě jdoucích let a auditor se neúčastnil programů průběžného vzdělávání, je podmínkou ukončení zákazu auditorské činnosti úspěšné absolvování písemného přezkoušení znalostí v rozsahu stanoveném ve zkušebním řádu.

Za závažné nebo opětovné porušení povinností podle zákona je možné auditora nebo asistenta auditora vyškrtnout ze seznamu, vedeném Komorou auditorů České republiky.

Sankční opatření lze uložit i na základě právních předpisů o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, etickým kodexem, vnitřními předpisy, auditorskými standardy.

Spolupracující obviněný je novým institutem trestního práva, může se jednat o vzájemné vazby A na ÚJ.

Nezákonné akty klientů a zodpovědnost auditora za zjišťování nezákonných aktů

Králíček (1997) Dalším aspektem, který se velmi často diskutuje, je zodpovědnost auditora za nezákonné akty klientů. Problém lze rozdělit do tří částí:

- (a) jaká je zodpovědnost auditora za zjišťování nezákonných aktů klientů,
- (b) jaké procedury by měl auditor použít při jejich odhalování (připomeňme si, že odhalování těchto aktů v žádném případě není hlavní funkcí auditu),
- (c) jak má auditor reagovat na zjištěné nezákonné akce.

Nezbytností je správně určit, kdy se jedná o protiprávní jednání; rizikem je v případě špatné kvalifikace hrozba žaloby, porušení mlčenlivosti.

Auditoři zpravidla mají i velmi dobré znalosti především obchodního, finančního a daňového práva, nejsou však specialisty na trestní právo. Určení nezákonnosti je tedy primárně zapotřebí ponechat na právnících, specialistech, působících v daném oboru.

Auditor je důkladně seznámen s ekonomickým, obchodním (výrobním) i sociálním prostředím, ve kterém se uskutečňují transakce a události auditované jednotky. Má teoreticky neomezený přístup ke všem informacím uvnitř i v jejím okolí. Má tedy vytvořeny veškeré předpoklady k tomu, aby při správném vyhodnocení informací případně získal indicie o nezákonných aktech klienta. Pravděpodobnost zjištění těchto aktů pak závisí na vztahu konkrétního případu s evidovanými hospodářskými operacemi (transakcemi). Čím je nezákonný čin vzdálenější od transakcí, které jsou zobrazeny v účetnictví a v účetních (finančních) výkazech, tím je menší pravděpodobnost, že auditor tento čin zjistí. Mnohem snáze tak auditor odhalí porušení daňových zákonů než například porušení předpisů z oblasti hygieny či bezpečnosti práce. Specifickým případem, velmi aktuálním v současné době, je také porušení předpisů na ochranu životního prostředí.

Zamezení podvodům

ad fáze odhalování nezákonných aktů

Dle Králíčka (1997) s ohledem na jeho primární cíl, zpravidla neobsahuje postupy, určené speciálně ke zjištění nezákonných činů³. Přesto, jak již bylo naznačeno, mohou některé auditorské metody přinést indicie či dokonce důkaz o možném porušení zákonů či dalších právních norem. Jednou z metod je i metoda dotazování, kdy auditor u managementu zjišťuje, zda existují:

- prvky obsažené ve vnitřním kontrolním systému, vedoucí k prevenci nezákonných činů,
- znalosti managementu o páchání trestných (nezákonných) činů podřízenými pracovníky.

Získá-li auditor informaci o možném nezákonném aktu, měl by se pokusit porozumět, za jakých okolností k němu došlo a především, jaký je jeho vliv na účetní (finanční) výkazy. Velmi důležité jsou v tomto případě i vztahy auditora s právním poradcem účetní jednotky. Ten jako specialista ve svém oboru by měl ke vzniklé situaci zaujmout stanovisko a navrhnout kroky, které je nezbytně nutné podniknout (například podání žaloby na vedoucího finančního oddělení, který ve spolupráci s programátorem nelegálně, v rozporu se zájmy vlastníků, pravidelně transferuje peněžní částky vzniklé při zaokrouhlování faktur na speciálně vytvořený bankovní účet).

Reakce auditora na nezákonné akty

Podle Králíčka (1997) je zřejmé, že pokud došlo nebo s velkou pravděpodobností dojde k nezákonnému činu, měl by auditor zhodnotit, jaký je jeho vliv nejen na účetní (finanční) výkazy, ale i na auditorskou zprávu.

To znamená, že musí ocenit závažnost činu ve vztahu k výkazům⁴.

Nezákonné činy, jejichž dopad na účetní (finanční) výkazy posoudí auditor jako nikoli bezvýznamné, by měly být uvedeny ve zprávě auditora. Informace se tak dostává do rukou těm, kterým je zpráva auditora určena, tedy vlastníkům.

³ Zde je však na místě připomenout, že nezákonné činy s nejdramatičtějšími důsledky pro společnost jsou páčány nejčastěji vrcholovým managementem. Rovněž je třeba odlišit nezákonné činy managementu od nezákonných činů vlastníků (akcionářů, společníků). V případě nezákonných aktů vlastníků či přesněji řečeno některých vlastníků je dle mého názoru postavení auditora nejobtížnější a končí zpravidla odstoupením auditora od smlouvy či odmítnutím výroku (viz kap. 5).

⁴ Systematické rozkrádání náradí na dílně pracovníky, kteří jej následně použijí pro svoji vedlejší výdělečnou činnost, či práci na chatě či chalupě je příkladem, kdy pravděpodobně (s ohledem na výši úbytku majetku) auditor usoudí, že rozvaha a výkaz zisků a ztrát nejsou ovlivněny významným způsobem a vydá (za předpokladu, že neexistují jiné důvody pro vyjádření jeho názoru) výrok bez výhrad. V dopise vedení účetní jednotky (viz kap. 5) pak zjištěné skutečnosti sdělí vrcholovému vedení společnosti a případně navrhne postupy, jak zjištěné chování eliminovat.

V praxi je problém mnohem složitější, a to zejména proto, že:

- *zpráva se dostává do rukou "reprezentantů vlastníků", zpravidla do rukou představenstva akciové společnosti či do rukou jednatele ve společnosti s ručením omezeným,*
- *zpráva se dostává i do rukou vrcholového vedení i pracovníků účetních (finančních) oddělení; je tomu tak proto, že auditor je povinen zprávu projednat s vedením účetní jednotky a zainteresovanými pracovníky.*

Je tedy nezbytně nutné volit (s ohledem na presumpci neviny platnou v trestním právu) takové formulace, které dostatečně vypovídají o zjištěných skutečnostech a přitom nejsou s presumpcí neviny v rozporu. Situace je o to složitější, připomeneme-li si výše uvedenou a statisticky doloženou skutečnost, že nejzávažnější majetkové trestné činy jsou z dílny vrcholového managementu.

Auditor by měl při posuzování činnosti klienta i jiných subjektů v ekonomickém prostředí mít vždy na paměti ustanovení § 167, § 168 trestního zákona (v úplném znění 65/94 Sb.). Trestné činy nepřekážení trestného činu a neoznámení trestného činu se sice vztahují jen na taxativně vyjmenované trestné činy jiných osob, ale s některými z nich, např. porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem (§ 124 tr. z.), padělání a pozměňování peněz (§ 140 tr. z.) a zpronevěry (§ 248 tr. z.) se může auditor s velkou pravděpodobností při své práci setkat.

Od 1. 1. 2010 platí nový trestní zákon, který vložением nepřekážení trestného činu skutková podstata trest činu krácení daně, poplatku apod. se škodou alespoň 5 mil. Kč, prolomení mlčenlivosti.

Praní špinavých peněz

Auditor se při své činnosti může setkat i s firmou, která je využívána k "legalizaci" peněz pocházejících z trestné činnosti (obchodu s drogami, prostituce, hazardních her, nelegálního obchodu se zbraněmi, uměleckými předměty, automobily atp.). Celosvětově se řeší problém, jak zabránit organizovaným zločineckým spolením ve snaze o nakládání s peněžními prostředky pocházejícími z trestné činnosti jako s legálními. Cílem těchto spolení je "špinavé peníze" uvést do legálního oběhu, tedy "vyprat" tak, aby mohly být vydávány za zcela legální příjem. Státy sdružené v Radě Evropy již v roce 1990 podepsaly Konvenci o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinů. Na tuto konvenci pak navazuje direktiva EU z 10. 6. 1991 o předcházení použití finančního systému za účelem praní špinavých peněz. Tato direktiva požaduje, aby národní právní předpisy obsahovaly zejména:

- povinnou identifikaci zákazníků úvěrových a finančních ústavů (a dalších obchodních korporací, pokud jsou podle poznatků příslušného státu zneužívány k praní špinavých peněz),
- povinnost uchovávat zjištěné údaje po stanovenou dobu,

- aby nebyla provedena transakce v případě podezření, že je spojená s praním špinavých peněz,
- povinnost zachovávat mlčenlivost o podniknutých opatřeních,
- aby zejména v úvěrových a finančních ústavech byly vytvořeny účinné systémy k odhalování případů praní špinavých peněz.

Právním předpisem, který v podstatě respektuje ustanovení výše zmíněné direktivy EU, je zákon č. 61/1996 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, který nabyl účinnosti dnem 1. 7. 1996.

Zákon především definuje pojmy, které dosud v právním systému České republiky nebyly používány (legalizace výnosů, identifikace, neobvyklý obchod ap.).

Povinnost identifikace se dotýká finančních institucí, kterými se rozumí banky, investiční společnosti a investiční fondy, penzijní fondy, obchodník a organizátor trhu s cennými papíry, pojišťovny, středisko cenných papírů a jiné právnické nebo fyzické osoby provozující herny, kasina, sázkové kanceláře, dražby mimo exekuci, obchody s nemovitostmi, finanční pronájem nebo finanční činnosti. Povinnost identifikovat účastníky obchodu pak vzniká tehdy, pokud obchod přesahuje částku 500 000,- Kč. Údaje se uchovávají po dobu 10 let od ukončení obchodu, což jistě může činit určité obtíže při archivaci.

Kromě obecné povinnosti identifikace má však finanční instituce povinnost oznámit Ministerstvu financí ČR každý neobvyklý obchod, a to bez zbytečného odkladu (nejpozději do 5 dnů). Zejména v počátečním stadiu aplikace zákona č. 61/96 Sb. mohou mít finanční instituce potíže s výkladem definice neobvyklého obchodu, jako takového obchodu, který svou povahou, obsahem nebo výjimečností zjevně vybočuje z běžného rozsahu nebo charakteru obchodů určitého druhu nebo určité osoby. Je třeba zdůraznit, že se nepředpokládá existence konkrétního podezření, stačí předpoklad "neobvyklosti". Zákon navíc pro oznamovací povinnost "neobvyklého obchodu" na rozdíl od povinnosti identifikace nestanovil žádnou hranici finanční částky.

Vzhledem k tomu, že "zákon" ve svém § 12 stanovuje poměrně vysoké pokuty za porušení zákona (až do výše 2 mil. Kč a při opakovaném porušení až do výše 10 mil. Kč) se domnívám, že je povinností auditora, aby u klienta – finanční instituce ověřil, jaká systémová opatření přijal pro aplikaci tohoto zákona a jak jsou tato opatření dodržována.

Dle Králíčka (1997):

Zavinění úmyslné:

- (a) úmysl přímý, pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem,
- (b) úmysl nepřímý, pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit.

Zavinění z nedbalosti:

- (c) nedbalost vědomá, kdy pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, ale bez přiměřených důvodů se spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí,
- (d) nedbalost nevědomá, kdy pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení či ohrožení způsobit, ačkoli o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

Většina trestných činů, které mohou přicházet v úvahu v podnikatelské činnosti (viz příloha č. 4) jsou trestné činy úmyslné. Pokusme se naznačit příklady trestných činů tak, jak byly výše obecně klasifikovány.

Tabulka 18.1 Klasifikace trestných činů v podnikatelské činnosti

Úmysl přímý	V době uzavření smlouvy pachatel pouze předstírá, že pohledávku ze smlouvy v budoucnu uhradí, ale toto nemá v úmyslu; jedná se o trestný čin podvodu.
Úmysl nepřímý	Jednatel překročí své pravomoci dané statutem společnosti, uskuteční nákup investice (např. cenných papírů) s cílem jejího vysokého zhodnocení, ale ve skutečnosti akcionářům resp. majitelům způsobí škodu značného rozsahu; jedná se patrně o trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku.
Vědomá nedbalost	Ředitel stavební obchodní korporace si je vědom skutečnosti, že všichni jemu podřízení pracovníci musí být proškoleni z předpisů o bezpečnosti práce. Žádný z jeřábníků pracujících na stavbě komplexu obytných budov však proškolen není a při manipulaci se stavebním materiálem dojde k usmrcení dělníka. Jedná se patrně o trestný čin obecného ohrožení.
Nevědomá nedbalost	Pracovník české firmy pořídí na služební cestě v zahraničí předmět, který podléhá proclení, on se však domnívá, že s ohledem na jeho cenu proclen být nemusí. Může se jednat o trestný čin porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou.

Zdroj: Králíček (1997)

Trestné činy se vyvíjejí i v čase. Bez nároku na detailní vysvětlení je za určitých okolností trestná i příprava k trestnému činu (pachatel shání nezbytné společníky, opatřuje si prostředky nezbytné k uskutečnění trestného činu) a pochopitelně i pokus trestného činu (čin nebyl dokonán například proto, že pachatel byl při pokusu zadržen).

Přes zdánlivou jednoduchost pojmu pachatel je vhodné se v souvislosti s hospodářskými a majetkovými trestnými činy u této kategorie přeci jen na chvíli zastavit. Mnohdy dochází k mýlce v tom směru, že za pachatele je považována

například investiční společnost, která „upravila“ svoje portfolio tak, že její klienti splakali nad výdělkem. To je však zásadní omyl při posuzování pojmu pachatel z hlediska trestního zákona. Platí totiž, že pachatelem trestného činu může být jedině fyzická osoba (ta musí navíc dosáhnout potřebného věku a být příčetná).

Velmi často se setkáváme i s pojmy spolupachatelství a účastenství. Zde je třeba zdůraznit, že v hospodářské oblasti jsou obvyklé jak trestné činy spáchané jednotlivcem, tak především trestné činy spáchané dobře sešraným kolektivem. Obdobou spolupachatelství je i organizátorství, návod či pomoc při páchaní trestného činu. Je třeba si uvědomit, že na pachatele ve všech těchto formách součinnosti je pohlíženo jako na pachatele samého, odpovědnost za celý výsledek se přičítá každému z účastníků. Jako příklad si můžeme uvést situaci, kdy jednatel společnosti se domluví s účetní na zfalšování podkladů pro daňové přiznání. Daň je výsledkem této činnosti zkrácena, jak jednatel, tak účetní odpovídají za tento trestný čin v tom rozsahu, jako by jej spáchali sami. (V praxi je velmi obvyklé, že účetní pracovník v situaci, kdy se domnívá, že jednatel či majitel společnosti po něm vyžadují účetní zachycení nesprávného či zfalšovaného dokladu, vyžaduje písemný příkaz k zaúčtování. Je otázkou do diskuse, jak tento postup hodnotit z pohledu trestní odpovědnosti.)

Již v předchozích částech této kapitoly byl použit v jiných souvislostech pojem „zločinné spolčení“. Tento pojem zná náš trestní zákoník teprve od roku 1995, kdy § 89 odst. 20 definuje zločinné spolčení jako „společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbu činností, které je zaměřeno na dosahování zisku soustavným páchaním úmyslné trestné činnosti“. V této souvislosti se pak objevuje v právním předpisu i § 163a, který umožňuje potrestat účast na zločinném spolčení ještě před započítáním trestné činnosti, v průběhu páchaní trestné činnosti i jako podpora této činnosti. Je pravděpodobné, že auditor se může ve své praxi setkat se všemi jevy skutkové podstaty zločinného spolčení, nejčastěji však se zdánlivě nevinným zakrytím stop trestné činnosti (fingované faktury, držba cenných papírů „bílým koněm“ atp.).

U jednotlivých trestných činů uvedených v zákoně vždy nalezneme výši trestu, resp. rozpětí, ve kterém se výše trestu může pohybovat. Obecně je třeba k trestu připomenout, že trest je třeba považovat až za krajní prostředek státního donucení tam, kde mírnější formy donucení nepostačují (viz např. zákon 200/90 Sb. o přestupcích ve znění pozdějších předpisů). Podstatou trestu je újma způsobená pachateli, přičemž tato újma musí odpovídat povaze a nebezpečnosti činu, (prvek odplaty), možnosti nápravy pachatele (prvek výchovný, individuální prevence) a varování pro ostatní (generální prevence).

Je zajímavé, že ve své práci Teryngel uvádí, že zvyšování trestů obecně, ale v případě trestů za majetkové a hospodářské trestné činy zvláště, může být kontraproduktivní. Je tomu tak v současné době i v naší zemi, kdy je obecná úroveň narušení společenských vztahů poměrně vysoká, existuje tedy i vysoká skrytá trestná činnost, která není odhalena, nebo například horní sazba trestného činu zkrácení daně 12 let odnětí svobody (patrně nejvyšší v porovnání s Evropou) pak

působí ve srovnání se sazbami za násilné trestné činy jako nadsazená a společností negativně vnímaná.

Výše trestů závisí jednak na skutkové podstatě, pod kterou je čin pachatele subsumován, ale u hospodářských a majetkových deliktů i na výši škody, která byla trestným činem způsobena. Při stanovení výše škody se vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li výši škody takto zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo podobné věci nebo uvedení v předešlý stav. Pro účely trestního zákona se pak používají následující výše škody:

- škoda nikoli nepatrná 2 000,- Kč
- škoda nikoli malá 12 000,- Kč
- větší škoda 40 000,- Kč
- značná škoda 200 000,- Kč
- škoda velkého rozsahu 1 000 000,- Kč.

18.5 Riziko při poskytování auditorských služeb

Riziko je atributem jakéhokoli podnikání, a tudíž i poskytování auditorských služeb. Auditor proto podstupuje téměř při každé zakázce riziko soudního sporu. Měl by si být této skutečnosti vědom a měl by proto systematicky přijímat opatření, jimiž se snaží minimalizovat riziko potencionálního obvinění. Tato opatření se v praxi České republiky koncentrují do:

- (a) smluv s klienty
- (b) auditorských směrnic (standardů)
- (c) kontroly kvality
- (d) pojištění auditorů

18.6 Formy podvodných jednání

- krádež,
- zpronevěra,
- podvod.

18.6.1 Krádež

Ve smyslu trestního zákona se pachatel dopustí krádeže tak, že si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní. Znamená to, že odejme bez oprávnění majiteli movitou věc či produkt duševního vlastnictví, licenci, SW, atd., která mu byla k dispozici. V účetnictví může i nemusí zanechat stopy (odcizený majetek může být v den inventury na svém místě).

18.6.2 Zpronevěra

V případě zpronevěry se pachatelem stává osoba, která s věcí disponuje se souhlasem majitele. Může se jednat např. o zaměstnance, který si podvodným jednáním přisvojí část tržby, kterou by jinak musel předat majiteli – např. utajená provize, využívání softwaru pro výdělečné účely, mzdy či pojištění. V účetnictví může i nemusí zanechat stopy. Obvykle v delším časovém termínu bývá tato událost identifikována; v krátkých časových intervalech sporadicky.

18.6.3 Podvod

Pro podvod je charakteristické to, že pachatel lstivým jednáním uvede jinou osobu v omyl nebo jejího omylu zneužije a způsobí jí tím majetkovou újmu. Za podvod se také považuje, jestliže pachatel úmyslně zamlčí podstatné skutečnosti, s jejichž znalostmi by se osoba rozhodla jinak a v příčinné souvislosti s omylem jiné osoby si zajistí majetkový převod. Tímto jednáním způsobí na cizím majetku škodu nejméně 5 000 Kč, anebo si tímto převodem pro sebe či pro jiného zajistí neoprávněný majetkový prospěch.

Trestného činu se mohou zúčastnit osoby s různým postavením, a to jsou: pachatel, osoba jednající v omylu (tzn. z neznalosti), poškozená osoba a osoba, která obdrží neoprávněný majetkový prospěch. Problém zůstává při prokazování i dokazování; zvláště prolíná-li se v momentu podvodu osobní záležitost a užití výpočetní techniky.

Celosvětový průzkum hospodářské kriminality 2014 byl vypracován společností PwC:

Jedná se o největší průzkum svého druhu na světě, kterého se zúčastnilo 5 128 respondentů z 99 zemí. Cílem průzkumu byla nejen analýza současného stavu hospodářské kriminality, ale také identifikace trendů a změn ve vnímání budoucích rizik.

„Celkem 48 % společností v České republice se v uplynulých dvou letech stalo obětí hospodářské kriminality. Ukázal to aktuální Celosvětový průzkum hospodářské kriminality, který každé dva roky provádí poradenská společnost PwC. V roce 2011 bylo mezi českými společnostmi „jen“

29 % obětí ekonomické kriminality. Stejně jako jinde ve světě i na české firmy útočí pachatelé stále častěji prostřednictvím internetu. Za poslední dva roky se v Česku stalo obětí kybernetické kriminality dvakrát více firem.“

Nejčastějším typem hospodářské kriminality v České republice zůstává krádež či zpronevěra majetku firmy jejími zaměstnanci (80 %). Zde jsme dokonce nad celosvětovým průměrem (69 %).

Reálný pachatel z virtuálního světa

Sílicím trendem se stává počítačová kriminalita, která v České republice zaujímá druhé místo (31 %), ještě před dvěma lety byla na čtvrté příčce (13 %). Její význam roste v celosvětovém (z 18 % na 22 %) i středoevropském (z 23 % na 24 %) měřítku, ale ne tak dramaticky jako u nás.

Důvodem pro masivní nárůst počítačové kriminality je stále intenzivnější využívání potenciálu moderních technologií. Téměř každá firma používá webové aplikace, má vzdálený přístup do svých informačních systémů a stále více společností používá cloud. Ne všude však jde rychlost technologického pokroku ruku v ruce s odpovídajícím zabezpečením. Více než polovina českých firem přitom uvedla, že za poslední dva roky začala počítačovou kriminalitu více vnímat.

Pozor při nákupech

Třetím nejčastějším typem hospodářské kriminality jsou podvody v nákupním procesu (29 %), které se stávají novým středem zájmu nejen českých pachatelů. Jde o novou kategorii v průzkumu a Česká republika se zde umístila na úrovni celosvětového průměru (29 %). V regionu střední a východní Evropy představují podvody při firemních nákupech ještě větší problém (36 %).

„Existuje řada způsobů, jimiž může být tento typ podvodu spáchán a je často složité ho odhalit a vyšetřit. Nejrizikovější fází nákupního procesu je výběr dodavatele, proto je tak důležité znát své obchodní partnery,“ uvedl Michal Kohoutek.

Nejčastější pachatel – člověk z venku

Oproti situaci před dvěma lety se podíl nejčastějších pachatelů v Česku přehoupnul ze zaměstnanců, kteří nyní tvoří 49 % (předloni 67 %), na stranu osob mimo firmu (51 %). Typickým podvodníkem z řad zaměstnanců je muž ve věku mezi 31 a 40 lety, který pracuje ve společnosti tři až pět let.

V případech externích pachatelů je podíl obchodních zástupců či zprostředkovatelů (22 %) vyšší než zákazníků (17 %) nebo dodavatelů (9 %).

„České firmy vůči podvodníkům během posledních dvou let přitvrdily. Více než 90 % z nich ukončí s přistiženým zaměstnancem pracovní poměr. Ještě v roce 2009 to bylo jen 67 % společností. V případě externího pachatele s ním sedm

z deseti poškozených přeruší obchodní vztahy. Je povzbuzující, že poměrně často, ve více než 80 % případů, dojde i k podání trestního oznámení, celosvětový průměr je přitom okolo 60 %," dodává Michal Kohoutek.

O průzkumu

Sedmý *Celosvětový průzkum hospodářské kriminality* PwC byl proveden v období od srpna do října 2013. Formou on-line dotazníku se jej zúčastnilo 5 128 respondentů z 99 zemí. Polovinu respondentů tvořili vedoucí pracovníci firem, 35 % dotázaných zastupovalo veřejně obchodované společnosti a 54 % respondentů bylo ze společností s více než 1 000 zaměstnanci. **Jedná se o nejrozsáhlejší studii svého druhu na světě.**

Praní špinavých peněz (též **money laundering**), jiným výrazem česky **legalizace výnosů z trestné činnosti**, je jednání sledující zastření nezákonného původu peněz s cílem vzbudit dojem, že se jedná o peníze nabyté legálně.

Legislativně je tato věc ošetřena zákonem č. 253/2008 Sb (Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu).

Legalizací výnosů se rozumí jednání sledující zakrytí nezákonného původu výnosu s cílem vzbudit zdání, že se jedná o příjem nabytý v souladu se zákonem. Uvedené jednání spočívá zejména:

1. v přeměně nebo v převodu majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti, za účelem utajení nebo zastření nezákonného původu majetku nebo za účelem napomáhání osobě, která se účastní páchání takové činnosti, proto, aby unikla právním důsledkům svého jednání,
2. v utajení nebo zastření skutečné povahy, zdroje, umístění, nakládání a pohybu majetku nebo změny práv vztahujících se k majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti,
3. v nabytí, držbě, použití majetku nebo nakládání s ním s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti,
4. ve sdružování osob za účelem spáchání činu uvedených výše.

Identifikace účastníků obchodu: Jestliže finanční instituce uzavírá obchod v hodnotě přesahující částku 15 000 EUR, je povinna identifikovat účastníky obchodu. Není-li v době uzavření obchodu nebo v kterémkoliv pozdějším okamžiku přesná výše celého plnění známa, vzniká uvedená povinnost v době, kdy je zřejmé, že stanovené hranice bude dosaženo; je-li obchod uskutečněn formou opakujícího se plnění, je rozhodující součet dílčích plnění za dvanáct po sobě jdoucích měsíců.

Příklady obecných znaků podezřelých obchodů: Objevují se problémy při identifikaci zákazníka:

- Ze strany zákazníka jsou poptávány a nabízeny neobvyklé podmínky.
- Transakce je pro daného zákazníka netypická.
- Zákazník je z neznámých důvodů nervózní při osobním kontaktu.
- Zákazník je doprovázen a sledován (zejména při nakládání s hotovostí).
- Zákazník jedná jako prostředník.
- Není zřejmý ekonomický, věcný nebo zákonný důvod pro danou transakci nebo její rozeznatelný vztah k běžným obchodním aktivitám zákazníka.
- Neobvyklé způsoby převodu větších finančních hotovostí.
- Snaha o minimální kontakt s finanční institucí a pověřování jiných osob tímto kontaktem na základě plných mocí.
- Zákazníkem je subjekt z tzv. rizikových teritorií nebo daňových rájů.
- Transakce, která je neprůhledná z hlediska jejího ekonomického cíle nebo působí nelogicky a její konstrukce může signalizovat protiprávní jednání.
- Transakce, při nichž jsou finanční prostředky krátce po složení u finanční instituce opět vyzvednuty, pokud z obchodních aktivit zákazníka není pro takové jednání žádný logický důvod.
- Transakce směřující mimo běžnou obchodní činnost nebo běžný okruh zákazníků a obchodních aktivit určité finanční instituce a není zřejmé vysvětlení po skutečnost, proč předmětem transakce je právě konkrétní finanční instituce.
- Transakce vedoucí k tomu, že doposud dlouhodobě pasivní účty a zákazníci vykazují bez zřetelného důvodu značnou aktivitu.
- Zákazník sdělí finanční instituci nepravdivé nebo zavádějící údaje, nebo odmítne bezdůvodně sdělit či poskytnout finanční instituci běžné informace a podklady k obchodu, nebo sdělí finanční instituci takové údaje, které může finanční instituce jen obtížně ověřit nebo které jsou nedůvěryhodné.

Příklady znaků podezřelých obchodů v případě hotovostních operací na účtu

- Opakované vklady na účet v částkách těsně pod hranicí 15 000 EUR (tzv. „strukturování“).
- Vklady v hotovosti většího počtu osob na jeden účet.
- Pravidelně se opakující vklady, často i několikrát za den, jejichž součet dosahuje značné výše, prováděné třetími subjekty (ne majitelem účtu).
- Opakované ukládání peněžních prostředků v bankovkách nižších denominací, které jsou následně vybírány v bankovkách vyšších denominací.
- Ukládání vysokých peněžních částek v bankovkách, jejichž denominace je pro zákazníka neobvyklá.
- Ukládání vysokých peněžních částek zákazníkem v hotovosti, která není dopředu spočítána.
- Transakce převyšující částku 15 000 EUR, při které jsou finanční prostředky vkládány na účet nebo vybírány z účtu, který byl dlouhodobě bez výraznějších pohybů.
- Ukládání vysokých peněžních částek v hotovosti s následným bezhotovostním převodem na jiný účet nebo do zahraničí.
- Veliký počet hotovostních transakcí.
- Velký počet malých hotovostních vkladů a malý počet velkých hotovostních výběrů.
- Neobvyklé vklady a na ně navazující výběry, pokud se vymykají běžným aktivitám zákazníka a není pro ně odpovídající vysvětlení, resp. zákazník ho odmítne poskytnout.

Příklady znaků podezřelých obchodů u bezhotovostních operací na účtu

Příkaz k převodu velké částky do zahraničí podává jiná osoba než je obvyklé.

- Bezhotovostní převod do nebo ze zahraničí (zejména do rizikových zemí a do „daňových rájů“).
- Neobvyklé bezhotovostní úhrady došlé ze zahraničí nebo platby do zahraničí, pokud se vymykají běžným aktivitám zákazníka a není pro ně odpovídající vysvětlení, nebo zákazník odmítá objasnění transakce či sdělení jejího důvodu a odmítá předložit doklady o dané transakci.

-
- Neobvykle vysoký počet bezhotovostních transakcí u daného zákazníka.
 - Účet zákazníka je založen a využit pro jedinou transakci, zákazník za krátké období zruší účet.

Identifikace podezřelého obchodu

Podezřelé obchody mohou být identifikovány např. pomocí:

- průběžného monitorování transakcí přepážkovým pracovníkem nebo jiným zaměstnancem finanční instituce s důrazem na četnost a rozsah vybočení z běžného režimu,
- sledování operací v informačním systému finanční instituce, průběžných kontaktů se zákazníkem a informovanosti pracovníka finanční instituce o prostředí zákazníka (osobní setkání, návštěvy zahraničních zemí atd.),
- informací třetí strany (tisk, internet, ekonomický software např. Ariadna atd.).

Protože je úspěšná identifikace podezřelého obchodu primárně závislá na znalosti zákazníka, ovlivňují ji další faktory, např. individuální zkušenosti přepážkového pracovníka, privátního pracovníka finanční instituce jednajícího přímo se zákazníkem, kvalita informačního systému finanční instituce, dostupnost informací o zákazníkovi a možnost jejich ověření.

Pro zamezení praní špinavých peněz byla v 90. letech vypracována direktiva EU 91/308/EHS (o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz). Ta zakládá následující principy:

- identifikace klientů bank při provádění bankovních obchodů a uchování těchto údajů po stanovenou dobu,
- neprovedení neobvyklého obchodu a jeho oznámení příslušné instituci,
- zachování mlčenlivosti o podniknutých opatřeních,
- vytváření účinných kontrolních systémů (zejména v bankách) umožňujících odhalování případů praní špinavých peněz.

19 Dokumentace auditu – ISA 230



Cíle kapitoly

ZÁKLADNÍ:

Dokumentaci auditu řeší mezinárodní auditorský standard ISA 230, upravuje povinnosti auditora při vypracování dokumentace auditu pro ověření účetní závěrky.

V souladu s tímto standardem musí auditor zpracovat dokumentaci auditu, která zahrnuje **východiska** zprávy auditora (dostatečné a přiměřené záznamy o skutečnostech, které tvoří návaznost mezi jednotlivými kroky) a **důkazy o souladu auditu s ISA a příslušnými právními a regulačními předpisy**.

Dokumentaci auditora představuje SPIS AUDITORA. Spis auditora by měl obsahovat informace, které jsou pochopitelné a zřejmé pro **zkušeného auditora**.

Dokumentace auditu musí být zpracována na takové úrovni, aby z ní byl schop zkušený auditor pochopit:

- povahu, časový rámec, rozsah postupů,
- výsledky postupů auditora a získané důkazní informace,
- závěry auditora a zjištěné významné záležitosti.

Významné záležitosti:

Významné záležitosti představují takové záležitosti, které:

- představují okolnosti, které auditorovi významné problémy při uplatnění nezbytných postupů (př. ISA mě nutí k něčemu, co nemohu u klienta provést),
- záležitosti, ze kterých vyplývá významné riziko,
- představují výsledky auditorských postupů, jejichž výsledkem je riziko zkreslených informací nebo potřeba přehodnotit hodnocení rizik,
- okolnosti, které mohou vést k modifikaci zprávy auditora.

Auditor musí dokumentovat odchylky od základních principů:

- Jakým způsobem zvolené alternativní metody plní cíl??
- Jaké měl auditor důvody k odchýlení??

Forma dokumentace auditu:

- písemně,
- elektronicky,....

Zdroje pro dokumentaci auditu:

- účetní jednotka,
- auditor,
- třetí strany (zejména prostřednictvím konfirmací),
- veřejné zdroje (internet, noviny...).

Dokumentace auditu dále obsahuje:

- identifikaci osob, které zkontrolovaly a prováděly dokumentaci,
- uvedení osoby, která prováděla auditorské práce včetně data jejich ukončení,
- uvedení osoby, která zkontrolovala provedené práce vč. data a rozsahu provedených prací.

Po vydání *zprávy auditora* je auditor povinen dokončit v „rozumném časovém horizontu“ **kompletační finální složku dokumentace auditu**.

Za rozumný časový horizont se považuje v souladu s ISQC 1 max. 60 dní po vydání zprávy auditora.

Auditor zkompletuje finální složku auditu, tuto bude archivovat a nesmí z ní nic vymazat ani vyřadit, a to po celou dobu, po kterou musí být dokumentace archivována.

Změny dokumentace auditu mohou být provedeny po vydání zprávy auditora, a to ve výjimečných případech = případy, které vyžadují dodatečné postupy okolností, které nastaly.

V takových případech je nutné uvést:

- mimořádné okolnosti,
- nové auditorské postupy,

-
- identifikaci osoby, která provedla výsledné změny dokumentace,
 - konkrétní důvody těchto změn,
 - jaký byl dopad na případnou změnu závěru auditora.

Požadavky na dokumentaci auditu:

- ISA 210 Podmínky audit. zakázek,
- ISA 220 Řízení kvality,
- ISA 240 Odpovědnost auditorů při podvodech,
- ISA 250 Přihlížení k zákonům, nařízením,
- ISA 260 Předání informací o záležitostech auditu,
- ISA 300 Plánování auditu,
- ISA 315 Znalost účetní jednotky,
- ISA 330 Postupy auditorů v reakci na vyhodnocená rizika,
- ISA 505 Externí confirmace,
- ISA 580 Prohlášení vedení auditu,
- ISA 600 Využití práce jiného auditora.

ISQC 1 – Standard řízení kvality

Podle tohoto standardu musí společnost zavést:

- takové postupy a politiku, která upravuje uložení dokumentace auditu po dobu nutnou ke splnění potřeb společnosti nebo požadavků příslušných zákonů a nařízeních,
- takové postupy, které zajistí důvěrnost, celistvost, bezpečné uložení, přístupnost a možnost vyvolání dokumentace auditu.

Příklad z modelového spisu auditora

Obrázek 19.1 Příklad z modelového spisu auditora

Účetní jednotka: ABC, s.r.o.	Období: 31/12/2011	Připravil: JV	Odkaz B-52 Datum: DDMMRR
Dlouhodobý hmotný majetek		Kontroloval: JA	Datum: DDMMRR

TEST EXISTENCE MAJETKU**Provedená práce:**

Vybrali jsme vzorek 25 položek z Registru majetku k 31.12.2010 (počáteční stav majetku pro rok 2011) a provedli jsme následující postupy:

- provedli jsme fyzickou inventuru existence majetku a skutečného fyzického stavu majetku,
- zkontrolovali jsme správné zařazení v Registru dlouhodobého hmotného majetku pro daňové a účetní účely.

Velikost vzorku vypočtena v <B52.1>. Výběr položek proveden pomocí metody výběru peněžní jednotkou v <B52.2>.

Výsledky:

Testované položky označeny v Registru dlouhodobého majetku <B-50> (položky označené PE).

Byla provedena fyzická inventura všech vybraných položek kromě tří následujících:

- Položka 7018 je právě v opravě. Pro tuto položku jsme zkontrolovali zprávu pro opravárenský podnik datovanou 29. listopadu 2011, která obsahuje její popis.
- Položky „vysokozdvíhací vozík - čelní 5t“ (identifikační číslo 7023) a „nakladač kulatiny VOLVO“ (id. číslo 7024) vybrané z evidence k 1.1.2011 nebyly při naší fyzické inventuře nalezeny. Zkontrolovali jsme, že tyto položky jsou zahrnuty v seznamu vyřazeného majetku (majetek prodán v průběhu roku 2011).

Během ověření fyzické existence jsme zjistili, že majetek se jeví být v dobrém fyzickém (technickém) stavu.

Závěr:

Ujistili jsme se, že dlouhodobý hmotný majetek opravdu existuje a je v dobrém technickém stavu.



Otázky

1. Co je „memorandum o ukončení auditu?“
2. Jaké důvody má zpracování dokumentace včas? Auditor je povinen vypracovat dokumentaci auditu včas, aby bylo zajištěno, že:
3. Jaké jsou další účely využití dokumentace auditu ze strany týmu a managementu obchodní korporace?

20 Závěr auditu a zpráva auditora



Cíle kapitoly

- objasnění vlivu zjištěných nesprávností na výrok auditora,
- objasnění významu písemného Prohlášení účetní jednotky v závěru auditu,
- formulace výroku auditora, uvedení náležitostí Zprávy auditora,
- vyhodnocení událostí po datu účetní závěrky,
- vyhodnocení zásady předpokladu nepřetržitého trvání účetní jednotky „Going Concern“.

20.1 Dopad zjištěných nesprávností na výrok auditora

ZÁKLADNÍ:

V případech, kdy účetní jednotka zjištěnou nesprávnost opraví, auditor tuto nesprávnost nebude zahrnovat do hodnocení dopadů na svůj výrok.

Pouze v případech, kdy auditor nalézá nové další nesprávnosti, přestože je účetní jednotka ochotna zjištěné nesprávnosti opravit, musí auditor posoudit, zda na základě této skutečnosti je schopen vydat výrok auditora.

Nesprávnosti mohou prakticky nabývat dvou forem:

- Účetní chyba (neúmyslná),
- Úmyslná chyba (podvod).

V dalším členění zjištěných nesprávností lze rozlišit mezi nesprávnostmi:

- *Oblast odhadů, úsudků* – například: chybně odhadnutá amortizace v účetním odpisovém plánu dlouhodobých aktiv nebo chybný odhad dočasného snížení hodnoty aktiv (opravné položky), zjištěné při provádění detailních testů.

- *Zjištění faktických nesprávností* – například: chybně zaúčtovaná částka dle dokladu, zaúčtování do chybného účetních období. Tento typ nesprávností lze zjistit při provádění detailních testů.
- *Projekce zjištěných nesprávností na celý soubor* – zahrnuje projekci zjištěných nesprávností z testovaného vzorku na oblast netestované části základního souboru.

Příkladem může být utvořený vzorek 25 %, při jejichž testování auditor zjistí nesprávnosti, které projektuje na zbytek 75 % položek základního souboru.

Při projektování chyb do zbývající části netestovaného vzorku auditor zvažuje, zda jsou projektované chyby nepodstatné resp., že v součtu se zjištěnými nesprávnostmi v průběhu auditu se neblíží materialitě – významnosti, která byla stanovena v souladu s mezinárodním auditorským standardem ISA 320. V takovém případě je auditor povinen přehodnotit strategii auditu a plánu auditu, například rozšíří testovaný vzorek, provede dodatečné auditorské procedury.

Celkově auditor potřebuje získat ujištění ohledně správnosti testovaného souboru cca 95%, tj. požadavek auditora bude při projekci zjištěných chyb na zbytek souboru na zjištění chybovosti celkového souboru (metoda lineární extrapolace) „hluboko“ pod hladinou významnosti. Pokud tomu tak není, bude mít ohledně testovaného souboru pochybnosti.

Současně je auditor v takovém případě povinen zhodnotit, zda je významnost stanovena stále na přijatelné úrovni, a to vzhledem k nesprávnostem zjištěným, resp. faktickým a projektovaným. S rostoucím vzorkem toto riziko klesá a naopak čím menší testovaný vzorek, tím vyšší riziko, že i relativně malá chyba bude mít vážnější důsledky vzhledem k celkovému souboru účetních položek.

20.2 Prohlášení vedení

ZÁKLADNÍ:

Auditor je povinen informovat osoby pověřené správou a řízením, pokud je zřízena, také dozorčí radu a představenstvo o všech neopravených nesprávnostech a o dopadu, které mohou mít na výrok auditora, včetně požadavku na opravu zjištěných nesprávností.

Před vydáním Zprávy auditora klient podepisuje písemné prohlášení o neopravených nesprávnostech, tzv. Prohlášení vedení. K tomuto dokumentu se přikládá soupis nesprávností, včetně potvrzení vedení, kde prezentuje vedení svůj názor ohledně nevýznamnosti neopravených nesprávností nebo skutečnosti, že dle jejich názoru nejedná o nesprávnosti. V jiných případech může klient uvést do Prohlášení vedení, že věcně potvrzuje přiložený soupis neopravených položek, ale vedení nesouhlasí s názorem auditora.

Písemná prohlášení (ISA 580)

Písemná prohlášení neslouží jako důkazní informace pro auditora. Auditor je tedy povinen si ověřit informace, které účetní jednotka písemně předá pro účely auditu.

Výjimky platí v případech, kdy způsob oceňování a vykazování závisí na „úmyslu“ účetní jednotky – v případě držení cenných papírů – auditor požaduje po účetní jednotce, aby v Prohlášení vedení potvrdila tento svůj záměr („úmysl“). V tomto případě toto potvrzení slouží auditorovi jako důkazní prostředek.

Auditor požaduje pro účely auditu písemně od účetní jednotky prohlášení o tom, že:

- Byly všechny transakce zaúčtované a jsou vykázány v účetní závěrce.
- Vedení poskytlo auditorovi veškeré informace.
- Vedení sestavilo svou účetní závěrku s příslušným rámcem účetního výkaznictví.
- Vedení je si vědomo své odpovědnosti za sestavení účetní závěrky.
- Případně další písemná prohlášení jako podpora důkazních informací.

20.3 Zpráva auditora, auditorské výroky

Zpráva auditora poskytuje informaci pro uživatele účetní závěrky (stakeholders). Součástí auditorské zprávy je účetní závěrka a výroční zpráva.

Povinné náležitosti auditorské zprávy:

- (a) název zprávy,
- (b) příjemce,
- (c) odstavec s vymezením účetní závěrky, odpovědnosti účetní jednotky a auditora,
- (d) odstavec s vymezením rozsahu auditu, zde jsou uvedeny odkazy na ISA, směrnice KA ČR a stručný popis auditorských činností,
- (e) odstavec s výrokem auditora,
- (f) datum vydané zprávy,
- (g) podpis auditora,

(h) jméno auditora, sídlo auditora, číslo osvědčení auditora do seznamu KA ČR.

Výroky auditora:

1. Bez modifikace resp. bez výhrad

Obsahuje informaci o tom, že účetní závěrka podává ve všech významných ohledech věrný a poctivý obraz.

Auditor tímto výrokem vyjadřuje, že nebyl omezen na rozsahu své činnosti a nenalezl významné nesprávnosti v souladu s vyhodnoceným rizikem, resp. materialitou. Auditor může zdůraznit skutečnost v případech, kdy tato skutečnost neovlivňuje jeho výrok, například zdůrazní, že audituje účetní jednotku prvním rokem po předcházejícím auditorovi.

2. Modifikace výroku

a) V případech, kdy je auditor omezen při provádění auditu nebo jde o neshodu s vedením účetní jednotky (která i přes sdělené nesprávnosti, tyto neopravila), modifikuje svůj výrok. Situace, kdy se nejedná dle posouzení auditora o zkreslení výkazů účetní závěrky významného rozsahu vzhledem k jejich struktuře, modifikuje svůj výrok pravděpodobně **výrokem s výhradou**, kde uvádí, že účetní závěrka splňuje věrný a poctivý obraz s výjimkou dané skutečnosti, například pohledávek, kde měla být dle názoru auditora vytvořena opravná položka. Tedy dává uživateli účetní závěrky „návod“, jak si má upravit výkazy tak, aby splňovaly věrný a poctivý obraz dle názoru auditora.

b) Pokud je omezení činnosti auditora natolik zásadní, že tato nejistota má do výkazů ve své struktuře významný dopad, auditor pravděpodobně **odmítne vydání výroku**. Odmítnutím výroku auditor sděluje uživatelům účetní závěrky, že byl při auditu významně omezen na svých právech (nepředložené smlouvy, dokumenty, nemohl se účastnit inventarizace apod.) a současně nebyl schopen alternativními postupy ověřit věrný a poctivý obraz účetní závěrky.

c) V případech, kdy auditor sice nebyl omezen účetní jednotkou při provádění auditu, ale zároveň zjistil natolik významné nesprávnosti, které mají zásadní dopad do struktury výkazů, vydá **záporný výrok**, kde sděluje, že účetní závěrka dle jeho názoru nespĺňuje ve významných ohledech věrný a poctivý obraz.



Otázky

1. Co je obsahem dokumentu Prohlášení vedení?
2. V jakých případech auditor vydá v auditorské zprávě „čistý výrok“ resp. výrok bez modifikace?
3. Jaké znáte modifikované výroky auditora?
4. Uveďte příklady situací, které vedou auditora k jednotlivým modifikovaným výrokům?

21 Audit ve vztahu k výpočetní technice



Cíle kapitoly

- seznámení se možnostmi audit v počítačovém prostředí informačních systémů,
- objasnění vlivu použití informační techniky na procesy auditu,
- objasnění významu pojmu computer-assisted audit techniques (CAATs),
- seznámení s vybraným softwarem pro audit.

ZÁKLADNÍ:

"Dle zákona o účetnictví (§ 4 odst. 4) účetní jednotky mohou pro vedení účetnictví použít prostředků výpočetní a jiné techniky a technických nosičů dat nebo mikrografických záznamů; takové vedení účetnictví musí být v souladu s projekčně programovou dokumentací podle § 33". Ustanovení § 33 odst. 1 zdůrazňuje, že projekčně programová dokumentace pro vedení účetnictví prostředky výpočetní a jiné techniky musí být v souladu s ustanoveními zákona o účetnictví. Tzn. způsob zpracování účetnictví s podporou počítače, který umožní příslušným uživatelům systému (účetním, vedoucím pracovníkům, auditorům, pracovníkům daňové kontroly ap.) poskytnout o tomto potřebné informace.

21.1 Význam a vliv IT na práci a závěry auditu, řízení účetní jednotky

Výsledky postupů auditu pro shromažďování a vyhodnocování důkazů lze ovlivnit metodami počítačového zpracování. Auditóři mohou použít příručku pro provádění auditu nebo počítačem podporované techniky auditu nebo kombinaci obou k získání dostatečných důkazních informací.

Použitím IT se mění způsoby ukládání, vyhledávání údajů, návaznost na vnitřní kontrolu a vyhodnocení rizika. Přesto u některých účetních systémů, které

používají počítačové zpracování s významnými aplikacemi, může být obtížné, až nemožné získat potřebné údaje pro kontrolu, dotazování nebo potvrzení.

Podceňování IT systému a jeho kontroly ze strany účetních jednotek může ve svém důsledku vést k neprůkaznosti účetnictví. Auditor by měl být ubezpečen a sám být přesvědčen, že takový důkaz je přiměřený a bezpečně uložený a je zjistitelný v plném rozsahu, pokud je vyžadován. Většinou se jeví jako potřebné zvážit odbornost a příp. využít spolupracovníka-profesionála.

Tyto okolnosti by měly být akceptovány při hodnocení a stanovení přirozeného rizika, dále auditorského rizika, ale i provedení testů věcné kontroly a postupů auditu, sledování zpracovatelského centra, metod reportingu.

21.2 Rizika spojená bezprostředně s používáním IT

Rizika z IT mohou ve své synergii zvýšit přirozené riziko, způsobit významnou nesprávnost, vyplývající zejména z druhů programů a jejich úprav, propojení na organizační články a aplikační systémy. Zpravidla chyby jsou méně obvyklé v systémech, které provádějí komplexní logiku nebo výpočty, nebo které musí řešit mnoho různých výjimek za různých podmínek. Kontrolní systémy, které se zabývají vyplácením peněžních částek nebo se týkají jiných likvidních aktiv, jsou náchylné k podvodným akcím uživatele nebo IT personálu.

21.3 Některé metody snižování rizik“ v oblasti IT

Projekčně programová dokumentace je důležitým prvkem efektivního fungování vnitřního kontrolního systému. Dle (Mullerová, Králíček, 2014) by měla být právě projekčně programová dokumentace normou pro vedení účetnictví prostředky výpočetní techniky; manuály příručky, jsou její součástí.

Co je třeba si zdokumentovat?

Konkrétně, když je v ÚJ jeden nebo vícero počítačů různého druhu a kapacit, různě se podílející na zpracování finančních a dalších kvantitativních informací, jsou provozovány více osobami, outsourcingem, organizačně více členěné atd., je třeba zdokumentovat:

- jaké výstupy ze zpracování účetnictví lze a je zapotřebí získat,
- jaké postupy jsou používány pro zpracování dat,
- jaké postupy jsou užívány pro vyhodnocení dat,
- jak se údaje kontrolují,

-
- jak je zajištěna ochrana dat proti neoprávněným zásahům, zneužití či haváriím,
 - jaké jsou okolnosti prezentace získaných dat.

Dále:

- obsah a formu účetních dokladů,
- strukturu, obsah a formu účetních knih,
- průběh zpracování dat a návaznosti jednotlivých fází zpracování dat v účetnictví,
- kontrolní postupy pro přezkušování vstupních dat, správnosti zpracování dat a jejich výsledků, úplnosti zpracování dat, návaznosti jednotlivých fází zpracování dat, úplnosti a věcné správnosti datových souborů souvisejících se zpracováním účetnictví,
- opatření k ochraně datových souborů před jejich zneužitím, poškozením, zničením, ztrátou, záměnou či před narušením jejich úplnosti, popřípadě opatření k utajení číselných znaků nebo jiných symbolů a zkratk užívaných při vedení účetnictví,
- způsob oprav vstupních a výstupních dat a chyb vzniklých v průběhu zpracování
- postup při havárii prostředků výpočetní a jiné techniky,
- způsob úschovy datových souborů obsahujících údaje účetnictví,

a

- způsob ochrany dat těch subsystémů, které vytvářejí datovou základnu užívanou subsystémem účetnictví, nejen účetní pracovníky, ale i pracovníky dalších odborných útvarů a v neposlední řadě i dodavatele programového vybavení,
- zajišťování aktualizace projekčně programové dokumentace v čase.

ROZŠIŘUJÍCÍ:

Součásti, obsah projekčně programové dokumentace

- **Popis vstupních údajů** by měl obsahovat jednotlivé, přesně pojmenované údaje, které jsou obsahem účetních dokladů, přičemž je třeba minimálně respektovat ustanovení § 11 zákona o účetnictví, ale i další údaje, například

číslo střediska, výkonu, ale i o účtový rozvrh, číselníky středisek či zakázek, ceníky, odpisové sazby a jiné.

Potřeba dat pro odvození si vazeb mezi vstupem a výstupem, odvození si nově možností výstupních sestav při využití stávajících algoritmů.

- **Na výstupech dokumentace** by měly být informace o pravidelně vyhotovovaných sestavách, a to na bázi legislativy i na bázi potřeb a požadavků obchodní korporace. Vzory výstupních sestav.
- Algoritmy zpracování údajů, jejich metody, kompatibilita, návaznost; nejčastěji za pomoci specialisty.
- Kontroly prováděné počítačem, kdy část kontrol bude patrně zabudována již do programového vybavení, mnohé však budou i nadále záviset na lidském faktoru.

Popis systému zabudovaných i nezabudovaných kontrol je velmi důležitý pro každého uživatele výstupních dat z počítače, tedy i pro auditora. Umožňuje mu tak posoudit úroveň, kvalitu a spolehlivost výstupních dat ze systému účetnictví.

- Způsob oprav vstupních a výstupních údajů.
- Ochrana dat před jejich zneužitím, poškozením, zničením či ztrátou. Na základě opatření k ochraně údajů je možné posoudit jejich spolehlivost a rizika nežádoucích manipulací s nimi. To jsou velmi důležité informace jak pro pracovníky, kteří jsou odpovědní za zpracování informací, tak pro vedení obchodní korporace, ale i pro externího auditora.
- Seznam číselných znaků.
- Vznik účetních případů, pokud nejsou doloženy účetním dokladem, ale jsou odvozeny programově. Jedná se například o výpočet úroků nebo penále, výpočet odpisů hmotného a nehmotného investičního majetku.
- Poruchy a havárie počítače, řešení možných důsledků.
- Úschova účetních písemností.

Dle skript (Mullerová, Králíček, 2014) častou chybou bývá: ztotožnění projekčně programové dokumentace s různými typy manuálů a příruček, které zpravidla dodavatelé programového vybavení dodávají spolu s programy na technických nosičích dat, programy, ke kterým chybí jakákoli dokumentace. Nedostatkem je jednak přílišná podrobnost při zdůrazňování technických aspektů zpracování, na druhé straně jejich značná obecnost, jež nerespektuje specifické postupy konkrétní účetní jednotky, ale i pracovníky dalších odborných útvarů

a v neposlední řadě i dodavatele programového vybavení. Je vhodné také zapojit dodavatele účetních systémů.

21.4 Analýza auditorského rizika a sledování průběhu auditu

SAS č. 94 byl vydán s cílem poskytnout návod auditorům o řádné posouzení vnitřní kontroly.

Při posuzování účinnosti návrhu a provozu kontrol ve složitých IT prostředích je nutné, aby auditor testoval tyto ovládací prvky. Rozhodnutí o testování kontroly nesouvisí s velikostí firmy, ale se složitostí IT prostředí.

Příklady komplexních IT situací, které vyžadují, aby auditor provedl testy spolehlivosti a testy věcné správnosti a získal dostatečné důkazy o účetní závěrky.

Mezi ně patří:

- IT systémy, automatizující proces zahájení, záznam, zpracování a vykazování finančních informací, například integrovaných systémů obchodních korporací pro plánování zdrojů.
- Elektronická výměna dat a platebních procesů, která elektronicky přenáší objednávky a platby z jednoho systému do druhého počítače.
- Systémy, které poskytují elektronické služby pro zákazníky. V těchto situacích, IT systém automaticky zahájí účty za poskytnuté služby a zpracovává vyúčtování transakcí.
- Automatizované systémy uvažování (ARS), (např. systémy umělé inteligence), které využívají komplexní heuristické metody, využívá finanční ukazatele jako nezávislé proměnné k předpovědi bankrotu.
- Počítačové programy obsahují algoritmy nebo vzorce, které tvoří komplexní výpočty.

21.5 Počítačem podporované auditorské techniky

Auditor může použít tři široké kategorie počítačem podporovaných technik zkušební ovládacích prvků:

- „Auditing around the computer“ S touto technikou lze prověřit spolehlivost počítače při tvorbě prvních informací při výpočtu očekávaných výsledků

z transakcí zadaných do systému. Pokud se ukáže, že jsou výsledky přesné a platné, pak se předpokládá, že systém kontroly je efektivní a že systém funguje správně. Nelze však určit, zda je logika správná. Kromě toho neodhalí, jak automatizované kontroly reagují na širokou škálu operací, které obsahují chyby, úmysly a strategie zúčastněných subjektů. Proto, ve složitých IT prostředích, může tento přístup přehlédnout potenciálně významné chyby a může tak se stát neúčinným při omezení zjišťovacího rizika na přijatelnou úroveň.

Přístup „Audit around computer“ se používá v situacích, kdy auditor je toho názoru, že počítačový systém je spolehlivý a často porovnání vstupů, tj. podkladů pro výstupy, tj. finanční zprávy, které se provádí dle úsudku auditora, je dostatečný. V jiných případech auditor nebude posuzovat, zda potřebné ovládací prvky jsou na svém místě a pokud pracují efektivně, jsou vstupy zpracovány. Ze stejného důvodu spoléhat se příliš na tento přístup není vhodné pro důležité aspekty auditu zejména tam, kde je vyhodnoceno vysoké riziko, protože to může mít za následek neefektivně provedený audit a nakonec vydání neadekvátního (nevhodného) výroku auditora.

- Přístup „Auditing with the computer“ Audit s počítačem: přístup zahrnuje celou řadu technik a často se označuje jako počítačem podporované techniky auditu (CAATs). Tyto techniky se zaměřují na testování kroků automatizovaného zpracování, logiky programování, editační rutiny a naprogramované ovládání. Přístup předpokládá, že v případě, že zpracování programů řádně tvoří a začleňuje odpovídající editační rutinu a naprogramované kontroly, pak není pravděpodobné, že by chyby a nesrovnalosti, nepozorovaně proklouzly. Pokud jsou programy fungující, lze je důvodně přijmout za spolehlivé.

Příklady vlivů použití IT účetní jednotkou při provádění auditu:
--

První součástí bývá zpravidla popis vstupních údajů. Vstupními údaji jsou nejen údaje běžné (doklady), ale i údaje relativně stálé, někdy označované jako kmenové soubory.

Úplný popis vstupních údajů je pro auditora důležitý nejen proto, aby si dokázal představit vazbu mezi vstupem a výstupem, ale i proto, že lze odvodit i možnosti výstupních sestav, které se v účetní jednotce dosud nepoužívají, ale jejichž vyhotovení je možné při změně algoritmu. (Je logické, že při neexistenci vstupních dat, například při chybějícím čísle zakázky, na kterou byl spotřebovaný materiál použit, nelze sestavit požadované výstupní sestavy, v tomto případě tedy sestavu výsledné kalkulace přímých nákladů na zakázku.)

Výstupy dokumentace, často i vyžadované příslušnými právními předpisy, ale i o sestavy připravované "ad hoc" dle požadavků řídicích pracovníků. Velmi častou chybou pak bývá, že sestava je označena názvem, jehož sémantika je zcela

matoucí. Navíc se mnohdy stává, že běžně užívaným pojmům (deník, hlavní kniha, předvaha) jsou přiřazovány sestavy, které nesplňují patřičné náležitosti. Například hlavní kniha musí obsahovat náležitosti uvedené v § 13 odst. 2 zákona o účetnictví, tedy minimálně zůstatky účtů ke dni, k němuž se otevírá hlavní kniha, souhrnné obraty strany Má dáti a Dal účtů nejvýše za kalendářní měsíc, zůstatky účtů ke dni, ke kterému se sestavuje účetní závěrka. Je vhodné, aby součástí projekčně programové dokumentace byly vzory výstupních sestav, které se pravidelně vyhotovují. Auditor na základě seznamu a obsahu výstupních sestav dokáže orientovat své další kroky směrem, který považuje za nezbytný pro dosažení odpovídajícího výsledku. Definice výstupních sestav je pro něj užitečná i v případě, kdy užívá pro své potřeby auditorský software (například program IDEA) a může se spolehnout na formát výstupních dat (tzv. nahrávání výstupů "do souborů").

Součástí projekčně programové dokumentace musí být i algoritmus zpracování údajů, tedy postup jejich třídění, kombinace, agregace, popis matematických a logických operací se vstupními daty i s daty získanými v průběhu zpracování. Zpracování probíhá většinou v mnoha fázích či etapách, proto je důležitý i popis jejich vzájemné návaznosti.

Popis průběhu zpracování je pro běžného auditora patrně tou nejsložitější částí projekčně programové dokumentace. Je tomu tak proto, že auditor nebývá specialistou pro algoritmizaci či programování úloh z oblasti zpracování hromadných dat a navíc ne vždy účetní jednotka zpracovává tuto část tou nejvhodnější formou, tedy postupovými (vývojovými) diagramy.

Auditor má pak v zásadě dvě možnosti, jak se s tímto problémem vypořádat. Jednak může použít známé metody kybernetiky "black box" ("černé schránky"), kdy manipulací se vstupy a pozorováním výstupů objasňuje chování systému, aniž by potřeboval znát strukturu systému, jednak může použít služeb specialisty na danou oblast. Specialistou může být jak interní auditor, tak i odborně vzdělaný člen týmu externího auditora. Druhé možnosti by měla být dána přednost, pokud tomu nebrání věcné či finanční důvody.

Samostatnou součástí nebo i součástí předchozího bodu mohou být kontroly prováděné počítačem při zpracování účetnictví resp. dat obecně a jejich popis. Zcela známé jsou vnitřní kontrolní vazby systému účetnictví (podvojnost, vazba analytické a syntetické evidence, vazba mezi obratem hlavní knihy a deníkovým obratem, vazby v předvaze atp.), pro ostatní subsystémy je zapotřebí vyvinout specializované kontrolní postupy či použít ty, které se běžně při zpracování dat používají (například test na nezápornou hodnotu, dolní či horní limit, kontrolní čísla, test vazeb na přípustnost v číselníku atp.) Většina kontrol bude patrně zabudována již do programového vybavení, mnohé však budou i nadále záviset na lidském faktoru.

Je nezbytné, aby projekčně programová dokumentace zahrnovala rovněž způsob oprav vstupních a výstupních údajů a chyb vzniklých v průběhu zpracování. Opravu je možno realizovat buď opakovaným vstupem do počítače (to umožňují patrně všechny systémy), nebo opravným účetním dokladem. Druhý způsob

oprav není vyžadován zpravidla takovými systémy, které jsou vybudovány na platformě programových produktů databázového typu.

V projekčně programové dokumentaci je třeba provést i opatření k ochraně Systém ochrany dat začíná stanovením toho, které osoby jsou oprávněny data pořizovat, aktualizovat a užívat. Jako ochrana proti uvedeným manipulacím s daty slouží zpravidla různá hesla a přístupová oprávnění (například v počítačích zapojených do sítí). Do projekčně programové dokumentace se zahrnují i opatření a postupy pro případ, že se zpracovávají informace důvěrné nebo různě utajované (zbrojní výroba, správa státních hmotných rezerv atp.).

V projekčně programové dokumentaci je nutné uvést i seznam číselných značek, jiných symbolů a zkratk užívaných v účetnictví popřípadě dalších subsystémů. Tím se mimo jiné naplní i ustanovení § 16 odst. 2 zákona o účetnictví.

Za velmi důležitou součást projekčně programové dokumentace je zapotřebí považovat i popis způsobů vzniku účetních případů v počítači, pokud nejsou doloženy účetním dokladem, ale jsou odvozeny programově. Jedná se například o výpočet úroků nebo penále, výpočet odpisů hmotného a nehmotného investičního majetku, výpočet leasingových splátek, výpočet průměrných pořizovacích cen jednotlivých druhů zásob. Účetní doklad je v tomto případě nahrazen záznamem na technickém nosiči dat (v souladu s ustanovením § 33 odst. 2 zákona o účetnictví). Algoritmus vzniku příslušného údaje je obsažen v příslušném programu počítače a musí být proto popsán v projekčně programové dokumentaci.

Projekčně programová dokumentace by měla obsahovat i postup při poruše či havárii počítače. Poruchou hardware v širším smyslu slova je míněn i výpadek elektrické energie, který přeruší zpracování. Nehledě na vysokou finanční náročnost, je třeba zvážit použití systémů UPS (náhradní zdroje energie pro čas nezbytný k dokončení určité rozpracované etapy a uložení dat na technické nosiče). Další cestou pro zajištění dat v případě havárie počítače je systém pořizování záložních kopií datových souborů, jejich ukládání a evidence.

**ROZŠIŘUJÍCÍ:**

Nástroje, které auditoři používají, je možné rozdělit do tří skupin:

1. Do první skupiny patří běžné nástroje a programy pro textové a datové zpracování na PC – již výše zmíněné textové editory (u nás nejčastěji T602, Wordperfect, Word, Amipro apod.), tabulkové procesory (např. Lotus 1-2-3, Excel, QuattroPro) a databázové programy (např. pro sestavování databáze klientů; nejčastěji FOXPRO, ACCESS, PARADOX atp.). Stále větší význam v poslední době nabývá použití software pro grafickou prezentaci a grafické pomůcky pro sestavování rozvrhů práce, plánů apod. (např. Lotus Freelance, PowerPoint aj.). V poslední době je v oblasti kancelářského softwaru významným trendem odklon od samostatného prodeje a používání těchto jednotlivých druhů programů a naopak nabídka ucelených „kancelářských ba-

líků“ jednotlivých softwarových firem. Hlavními představiteli jsou zejména MS 98 či MS Office 2000 firmy Microsoft, Lotus Smartsuite 96 či Corel WordPerfect Suit 8. Nejenže tyto softwarové produkty umožňují snadno sdílet a přenášet data mezi již uvedenými typy aplikací, ale zahrnují také tzv. groupware – software pro podporu týmové spolupráce (elektronická pošta, skupinové revize dokumentů, apod.). Tento druh programu může značně ulehčit práci při správě a kontrole dokumentů vytvořených větším auditorským týmem. (Králíček, 1997)

2. Druhou skupinu tvoří **znalostní systémy**. Tyto systémy obsahují, nejčastěji v hypertextové podobě, plné znění právních předpisů z mnoha oblastí (obecné, daňové, účetní atd.) a operace mezi nimi. Kromě rychlého vyhledávání platného znění předpisů k určitému datu umožňují také efektivní způsob přecházení mezi jednotlivými položkami pomocí hypertextových odkazů. U nás jsou patrně nejpoužívanějšími produkty Konzultant firem Konzulta Brno a Luyten CZ a Účetní poradce připravený firmou MP-SOFT ve spolupráci se Svazem účetních Praha.

Další podskupinou těchto systémů jsou programy pro daňové propočty – jako příklad lze uvést program TaxEdit, který umožňuje vypracovat přiznání k DPH, přiznání k dani z příjmu právnických i fyzických osob, přiznání k silniční dani, rozvahu a výsledovku nebo také přehledy pro správu sociálního zabezpečení či zdravotní pojišťovnu.

3. Za poslední součást těchto systémů lze považovat **počítačové aplikace pro finanční analýzu a správu auditu** – jmenovat lze např. produkt Bilanční analýza od firmy ICU Český Krumlov, specializované softwarové produkty programy pro výběr a analýzu dat programy pro řízení auditní činnosti. Jako příklad specializovaného softwarového produktu uvádíme program IDEA (s tímto sw je možné se seznámit při cvičeních předmětu Účetního auditingu). Mezi programy, které podporují činnost auditorů, patří i programy pro analýzu auditorského rizika a sledování průběhu auditu. Auditorům je k dispozici například program CORISAN, vyvinutý společně třemi nizozemskými účetními a auditorskými firmami, auditorský systém Faust, spis auditora sw EKOPRAKTIK nebo software DATEV AUDIT.



Otázky

1. Jaké jsou přínosy a rizika postupů účetního auditu v kontextu s oblastí IT? Jaké riziko se vám jeví jako nejpodstatnější?
2. Co je e-audit; do jaké míry se kryje s využíváním IT v auditu obchodní korporace?
3. Jaký software byste vybrali pro společné potřeby finančního a účetního auditu; kdy a proč?

22 Testování rozvahy



Cíle kapitoly

- seznámení s prováděním auditu pro vybraná aktiva a pasiva,
- objasnění aplikace postupů auditora při testování vybraných aktiv a závazků.

Pro případovou studii ukázkového programu auditu rozvahy byly vybrány pohledávky a rezervy.

Ostatní položky rozvahy jsou testovány v obdobné struktuře se zaměřením na stanovený cíl přímého testování se zohledněním specifických rizik jednotlivých položek majetku a závazků.

22.1 Testování pohledávek

Cíle

Testování zaměřeno na odhalení nepřesností, které jsou výsledkem potencionálních chyb, způsobujících NADHODNOCENÍ pohledávek. Testování nepřímo prostřednictvím testování podhodnocení výnosů:

Auditor se v souladu se stanoveným cílem zaměřuje na následující potenciální chyby v oblastech:

- Úplnosti.
- Zaúčtování správné částky.
- Časového rozlišení.
- Oceňování.

Audit pohledávek zahrnuje testování následujících účetních položek:

- Pohledávky z obchodních vztahů.
- Poskytnuté zálohy.
- Pohledávky za propojenými osobami.

- Dohadné účty aktivní.
- Ostatní pohledávky.

Případová studie:

V níže uvedených tabulkách jsou uvedené jednotlivé oblasti potenciálních chyb, které vedou k nadhodnocení pohledávek, tedy příklady potenciálních chyb, které auditor hledá při přímém testování pohledávek.

Tabulka 22.1 Oblasti potenciálních nesprávností u pohledávek

NADHODNOCENÉ PRODEJE ZBOŽÍ NEBO SLUŽEB	
Příklady potenciálních chyb:	
- úplnost	prodej zaúčtován, zboží/služba neodesláno/neposkytnuta
- zaúčtování	prodej zaúčtován ve vyšší částce
- zaúčtování do správného období	zboží/služba odesláno/poskytnuta v následujícím období
PODHODNOCENÉ VYDANÉ OPRAVNÉ DAŇOVÉ DOKLADY (VRÁCENÉ ZBOŽÍ/SLUŽBY)	
Příklady potenciálních chyb:	
- úplnost	zboží vráceno v běžném období, dobropis nezaúčtován
- zaúčtování	dobropis zaúčtován v nižší částce
- zaúčtování do správného období doklad	zboží vráceno v běžném období, zaúčtován až v následujícím období
OCENĚNÍ	
Příklady potenciálních chyb:	
Přijatá platba zaúčtována v nižší částce Nadhodnocená hodnota pohledávky při ocenění dle povolených oceňovacích základů ČÚP, případně IFRS, US GAAP.	
Příklady souvisejících potenciálních chyb na straně nákladů:	
NADHODNOCENÉ NÁKLADY Z ODEPSANÝCH A PRODANÝCH POHLEDÁVEK Náklady zaúčtovány, pohledávky neodepsány.	
PODHODNOCENÉ VÝNOSY Z PRODEJE POHLEDÁVEK Výnos z prodeje realizován, ale nezaúčtován.	

Testy věcné správnosti

1. Srovnávací postupy

Pro testování pohledávek z obchodních vztahů lze využít srovnávací postupy.

(a) Testování confirmovaných pohledávek

V případě, že máme k dispozici potvrzené ověřovací odpisy, resp. potvrzení o zůstatku, tyto představují kvalitní důkazní informaci.

Tyto postupy srovnávají účetnictví s podpůrnou dokumentací, a to ve směru testování:

Z hlavní knihy — do podpůrné evidence

za předpokladu hledání potenciálních chyb vedoucích k nadhodnocení pohledávek. Pokud chceme nalézt nadhodnocené pohledávky, je potřeba při kontrole vzorku pohledávek z hlavní knihy získat ověření o úplnosti, částce a vykázání pohledávky ve věcné a časové souvislosti z podpůrné dokumentace: knihy pohledávek, objednávek, smluv a dohod, ceníků, faktur.

(b) Testy neconfirmovaných neuhrazených pohledávek

U nepotvrzených pohledávek auditor musí provést také kontrolu:

- dodacích listů,
- prodejních faktur,
- korespondenci s odběratelem,
- pověření sporných zůstatků.

Analýza pohledávek probíhá současně v rámci **testu přiměřenosti zůstatků** pohledávek ve vztahu k výkazům, například na základě měsíčních prodejů, vystavených opravných daňových dokladů ve srovnání s minulými obdobími.

(c) Testování finančních derivátů

Auditor zjišťuje informace o obchodech pro zajištění rizik kurzu s negativním dopadem (pevné termínové operace, opce).

Při testování finančních derivátů auditor posoudí metodiku účtování, oceňování a vnitřních pravidel při jejich uzavírání. Posoudí přiměřenost, vhodnost a aplikaci pravidel při oceňování finančních derivátů.

(d) Test pochybných pohledávek a odpis nedobytných pohledávek

- Rozpis opravných položek k pochybným pohledávkám,
- Zjistit věkovou strukturu pohledávek a zkontrolovat správnost,
- Výběr pohledávek OP a odepsaných pohledávek = test přiměřenosti a oprávněnosti,
- Test správné klasifikaci OP.

Rizikové a nedobytné pohledávky

1. Metoda přímého odpisu

= takřka jistota, že nebude pohledávka uhrazena

§ 24 ZDP odst. 2 písm. y): ve výnosech, není P osvobozen, lze uplatňovat opravnou položku dle ZoR pokud:

- byl zrušen konkurz,
- je v úpadku na základě insolvenčního řízení,
- dlužník zemřel, ...,
- zánik právnické osoby bez právního nástupce,
- postižen exekucí, dle výsledků.

2. Opravné položky dle Z. o R.

Do 31. 12. 2013:

(a) § 8a Z. o R. = k nepromlčeným pohledávkám po lhůtě splatnosti do výše 20 % hodnoty pohledávky po splatnosti nad 6 měsíců maximálně 200 000 Kč,

vyšší než 20 % opravné položky (dále jen OP) rozhodčí řízení, správní, soudní řízení.

Tabulka 22.2 Tvorba opravných položek u pohledávek vzniklých do 31. 12. 2013

Pohledávka po splatnosti	Výše opravné položky v %
>200 tis. Kč, 6 měs.	20 %
12 měs.	33 %
18 měs.	50 %
24 měs.	66 %
30 měs.	80 %
36 měs.	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování

U pohledávek, u kterých je tvořena opravná položka vyšší než 20 % podmínka rozhodčí, soudní, správní řízení ...

3. Opravné položky za dlužníky v insolvenčním řízení

Přihlášení u soudu včas dle usnesení o úpadku je nutné při tvorbě opravných položek do 100 % hodnoty nesplacených pohledávek.

Tabulka 22.3 Rekapitulace zákonných opravných položek k pohledávkám v insolvenčním řízení

Splatnost	Pohledávky do roku 2013		Pohledávky od roku 2014
Nad 6 do 12 měsíců	20 %	Nelze u pohledávek nad 200 000 Kč	0 %
Nad 12 do 18 měsíců	33 %	Jen při zahájení soudního, správního či rozhodčího řízení	0 %
Nad 18 do 24 měsíců	50 %	Jen při zahájení soudního, správního či rozhodčího řízení	50 %
Nad 24 do 30 měsíců	66 %	Jen při zahájení soudního, správního či rozhodčího řízení	50 %
Nad 30 do 36 měsíců	80 %	Jen při zahájení soudního, správního či rozhodčího řízení	50 %
Nad 36 měsíců	100 %	Jen při zahájení soudního, správního či rozhodčího řízení	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování

(b) od 1. 1. 2014

- Zrušení povinnosti zahájit soudní, rozhodčí či správní řízení u pohledávek vyšších než 200 000 Kč. Od roku 2014 jen dvě hranice – 18 a 36 měsíců.

4. Test zaúčtování do správného období

Výběr prodejních faktur před koncem ÚO a provede kontrolu s dodacími listy nebo s evidencí o poskytnutých službách.

5. Test propojené osoby

Zde auditor sleduje především stanovení obvyklých cen v místě a čase u propojených osob.

Propojené osoby jsou uvedeny v § 23/7 ZDP. Jde o:

(a) kapitálově spojené,

(b) jinak spojené osoby.

6. Testy půjčky zaměstnancům

7. Test dohadné účty aktivní

= vyhodnocení postupů

= ověřit podpůrné doklady

8. Test výnosy a náklady související s pohledávkami, postoupení/odpis pohledávek

9. Prezentace v účetní závěrce

Auditor by měl získat přiměřené ujištění, že auditorská dokumentace obsahuje dostatek informací dokládajících příslušné částky, ostatní údaje uvedené v ÚZ resp. získat přiměřené ujištění, že všechny údaje zahrnuté v ÚZ byly auditovány.

22.2 Testování rezerv

Rezervy jsou v podmínkách českých účetních předpisů vykazovány v nákladech a cizím kapitálu. Náklady jsou přímo testovány při provádění testu Výkazu zisků a ztrát (viz kapitola 22).

Cílem přímého testování rezerv je odhalení nepřesností, které jsou výsledkem potenciálních chyb způsobujících **podhodnocení rezerv** – toto je v souladu s účetní Zásadou opatrnosti, která platí pro všechny vykazované položky majetku, závazků, nákladů a výnosů.

Rezervy auditoři netestují na nadhodnocení z důvodu **nepřímého testování** na nadhodnocení prostřednictvím nákladů (zejména nákladů na opravy, osobní náklady, sankce), podvojně jako u ostatních položek účetní závěrky.

Testování rezerv zahrnuje audit rezerv zákonných (vykazovaných v souladu Z. o R. Sb. a účetní rezervy upravené účetními předpisy v souladu se zásadou opatrnosti).

Hlavní potenciální chyby, které vedou k podhodnocení rezerv a v souvislostech také k nadhodnocení nákladů a současně podhodnocení závazků se mohou týkat:

- **Úplnosti:** V těchto případech účetní jednotka sice identifikuje riziko, očekává potenciální závazek v budoucnosti, který má souvislost se vznikem v daném účetním období, ale rezervu nevykáže. Například z důvodu motivace navýšení účetního výsledku hospodaření.

-
- **Zaúčtování:** Jedná se o situace, kdy účetní jednotka reaguje na zjištěné riziko vykázáním rezervy, nicméně ve významně nižší částce než je očekávaný identifikovaný potenciální závazek.
 - **Zaúčtování do správného období:** Jde o rizikové situace, kdy je potenciální očekávaný závazek identifikován v běžném období, správně oceněn a vykázán až v následujícím účetním období.
 - **Ocenění:** Chybně stanovené rozpočty, kvalifikované odhady potenciálního závazku mohou vést k nepřiměřené resp. podhodnocené vykázané rezervě.

Rezervy jsou v kontextu s výše uvedenými potencionálními chybami testovány prostřednictvím testů věcné správnosti tak, aby auditor získal přiměřenou jistotu o správnosti, přiměřenosti a aplikovatelnosti, resp. použití účetních metod účetní jednotky v oblasti vykazování a oceňování rezerv.



Otázky

1. Proč se testuje nadhodnocení pohledávek, když současně je účtováno o vyšším základu daně z příjmů a DPH?
2. Co soudíte z uvedené rekapitulace zákonných opravných položek k pohledávkám tendenci, souvislostí a postupů z hlediska účetnictví, daní a financování obchodní korporace?
3. Jak byste postupovali v případě vykázaných rezerv na generální opravy DHM, kdy není vykázána smlouva či povinnost provedení plánovaných oprav?

23 Testování výkazu zisků a ztrát



Cíle kapitoly

- seznámení s prováděním auditu pro výnosy a náklady,
- objasnění aplikace postupů auditora při testování výnosů a nákladů.

KA ČR vydala Příručku pro provádění auditu u podnikatelů, která upravuje audit jednotlivých položek účetních výkazů.

23.1 Testování výnosů

Testování výnosových účtů je zaměřeno na odhalení nepřesností, které jsou výsledkem potenciálních chyb způsobujících jejich podhodnocení.

Auditor se v souladu se stanoveným cílem zaměřuje na následující potenciální chyby v oblastech:

- Platnosti a úplnosti.
- Částky.
- Časového rozlišení.
- Oceňování.

Příkladové testování zaměřené na nalezení potenciálních chyb v těchto oblastech je prezentováno na konkrétní případové studii:

Případová studie:

I. Potenciální chyby výnosů

Ve firmě XXL (neplátce DPH) byly zjištěny následující skutečnosti o výnosech společnosti:

- Účtuje o nákupu a prodeji zboží a poskytnutých službách v oblasti daňového poradenství:

účtový rozvrh – způsob účtování o zásobách B

KS k 31. 12. 2015	ú. 604	40 000 000Kč
	ú. 602	500 000Kč
	ú. 311	750 000Kč

- 1. 5. 2015 došlo k dodání zboží v pořizovací ceně 20 000 Kč, ale nebylo o faktuře účtováno! Podhodnocené výnosy o 20 000 Kč ➡ CHYBA ÚPLNOSTI ÚČTOVÁNÍ!
- 20. 6. 2015 byly poskytnuty služby – konzultace, na daňovém dokladu je uvedeno 3 000 Kč, podle účetního deníku a hlavní knihy je tento doklad zaúčtován ve výši 300 Kč: 211/602 300 Kč

Tímto došlo k podhodnoceným výnosům o 2 700Kč ➡ CHYBA ZAÚČTOVÁNÍ VÝNOSŮ V NESPRÁVNÉ NIŽŠÍ ČÁSTCE

- Obchodní korporace XXL s.r.o. uzavřela mandátní smlouvu na poskytování daňového poradenství na kalendářní rok 2015, 2016, 2017. Podle této smlouvy společnosti náleží odměna za toto období v celkové výši 300 000 Kč a byla zaplacená objednatelem v lednu 2016 v celkové výši. V roce 2015 o této skutečnosti společnost neúčtovala.

V souladu s cílem auditu, auditor hledá potenciální chyby, které by vedly k nadhodnoceným údajům o vráceném zboží:

Tímto došlo k podhodnoceným výnosům ➡ CHYBA ZAÚČTOVÁNÍ DO SPRÁVNÉHO OBDOBÍ

V roce 2015 mělo být zaúčtováno 100 000 Kč 385 (příjmy příštích období) / 602

- Bylo zjištěno, že v 7/2014 byl vystaven opravný daňový doklad na vrácené zboží v celkové výši 5 000 Kč, ale na sklad zboží odběratel nevrátil. Účetní jednotka zaúčtovala v účetních knihách: 311/604 -5 000 Kč

Výsledkem takového účetního řešení jsou nadhodnocené údaje o vráceném zboží ➡ CHYBA PLATNOSTI VÝNOSU, jedná se o neplatný daňový doklad.

- V 8/2015 byl vystaven opravný daňový doklad na vrácené zboží v celkové výši 10 000 Kč, v deníku bylo o tomto doklad zaúčtováno:
311/604 – 100 000 Kč

Tímto účetní jednotka ➡ NADHODNOTILA údaje o vráceném zboží – CHYBA ZAÚČTOVÁNÍ snížení nákladů o 90 000 Kč!

➡ Další významnou oblastí potenciálních chyb, jejichž důsledkem je ➡ PODHODNOCENÍ VÝNOSŮ V DŮSLEDKU NESPRÁVNÉHO OCENĚNÍ VÝNOSŮ.

Příkladem mohou být výnosy podhodnocené nesprávným stanovením obvyklých cen produktů a služeb poskytovaných spřízněnému subjektu, podhodnocení kalkulovaných vlastních nákladů u výrobků, polotovarů, nedokončené výroby.

Testování výnosů nepřímo

Nepřímé testování na nadhodnocení výnosů probíhá při testování pohledávek a krátkodobého finančního majetku – zde testujeme přímo, zda nejsou nadhodnoceny, resp. při podvojném zápisu účetní transakce má souvztažně vliv na nadhodnocení výnosů na účtech tržeb a ostatních výnosů.

II. Testy věcné správnosti

Auditor se seznámí s vnitřními předpisy účetní jednotky, zabývající se účtováním o výnosech, posoudí vhodnost, přiměřenost a soustavnost dodržování účetní metody vykazování výnosů:

Například auditor zkoumá inspekci vnitřní směrnice otázku okamžiku, kdy účetní jednotka považuje dle své směrnice za výnos realizovaný. Okamžik uskutečnění účetního případu vykazování výnosů může být stanoven například k datu dodání zboží, převzetí zboží nebo k datu vystavení faktury či datu obdržení faktury. Od stanovaného okamžiku se poté odvíjí vykazování výnosu, stanovení kurzu pro přepočítání z cizí měny na českou.

(a) Analytické testy věcné správnosti

Výnosy mají silnou vazbu na ostatní účetní zůstatky a současně mají vazby s dalšími informacemi zjištěnými z účetnictví a podpůrné dokumentace.

Analytické testy budou záviset na postupech účtování, analytické evidenci (druhovému členění nákladů = kalkulační členění nákladů). Auditor je provádí vždy, pokud jsou proveditelné.

Příklad postupu provádění analytického testu věcné správnosti:
--

- Rozdělíme výnosy do skupin s podobnými charakteristikami (dle produktů, služeb) – ty dále je vhodné rozčlenit na výnosy podle období, aby se zjistily výkyvy v průběhu účetního období.

Příklady výpočtu očekávaných výnosů:

Pro výpočet očekávaných výnosů pro jednotlivé homogenní skupiny výnosů můžeme využít:

- Údaje z již auditovaných nákladů vynaložených na prodané zboží.
- Údaje ročních prodejů v naturálních jednotkách.
- Údaje o historické a aktuální hrubé marže.

-
- Údaje o průměrné hrubé marži obvyklé v daném odvětví podnikání.
 - Údaje o prodeích a smlouvách s největšími odběrateli.
 - Údaje z rozpočtů.
 - Zohlednění sezónních vlivů pro dosahování výnosů.

Hodnota očekávaných výnosů = hrubá marže + vynaložené náklady – změna stavu nedokončené výroby

Výpočet mezní hodnoty:

Určíme mezní hodnotu, tj. maximální přípustný rozdíl mezi zaúčtovanými výnosy a jejich očekávanou hodnotou. Auditor stanovuje v závislosti na výši auditorského rizika, obecně, čím je riziko vyšší, tím méně je auditor ochoten tolerovat odchýlení vykazované položky od odhadu očekávané hodnoty.

Například: Pokud je mezní hodnota 100 a skutečně zjištěný rozdíl vyšší, tj. např. 120, auditor bude požadovat vysvětlení rozdílu od účetní jednotky. Pokud není vysvětlení uspokojivé a auditor není spokojen, resp. nemá přiměřenou jistotu ohledně vykázané hodnoty, provede auditor dodatečné testy.

(b) Detailní testy

V případě, že není možné použít analytické testy věcné správnosti nebo má auditor pochybnosti na základě provedených analytických testů, zaměří se detailně na vybrané oblasti výnosů.

Konkrétně nejsou vybírány položky z hlavní knihy, ale provádí se výběr položek z nezávislého zdroje, např. výdejky prodaného zboží, dodací listy apod., kde je ověřena úplnost záznamů například kontrolou číselné řady výdejků.

Není úlohou auditora, aby zkontroloval veškeré zaúčtované položky výnosů, ale stanovuje vzorek, u kterého provede detailní testy v oblasti platnosti, zaúčtování ve správné částce, ocenění a zaúčtování výnosu ve věcné a časové souvislosti s daným účetním obdobím.

Vzorky se stanovují statisticky, náhodným výběrem položek nebo je možné stanovit, že bude kontrolována každá položka od určité položky nebo veškeré účetní položky pro vybranou skupinu výnosů (například vybraný analytický účet).

Nalezené nesprávnosti ve vybraném vzorku jsou projektovány na zbytek nezkontrolovaného vzorku výpočtem odhadované nesprávnosti například průměrným procentem nesprávnosti nebo lineární extrapolací.

U vzorku auditor kontroluje:

- Zda má účetní jednotka oprávnění provozovat činnosti, ze kterých plynou výnosy?
- Zda fakturováno správné množství správnému zákazníkovi?

-
- Zda souhlasí součty a shrnutí na fakturách?
 - Zda jsou prodejní ceny v souladu s ceníky a podmínkami pro udělení slev?
 - Zvláštní pozornost je potřeba věnovat transakcím s propojenými osobami.
 - Zda prodejní faktury souhlasí s knihou vydaných faktur, odsouhlasených s hlavní knihou?
 - Je správně vypočtena daň z přidané hodnoty a výnos a jsou správně zaúčtovány?

Při hledání potenciálních chyb, jejichž důsledkem je podhodnocení výnosů, je potřeba zachovat logický postup kontroly z podpůrné dokumentace (objednávky, smlouvy, dohody, reklamace, příjemky, výdejky, účetní doklady) do hlavní knihy:

Auditor postupuje ze zdrojové evidence ➡ do účetních záznamů.

Postup vychází z profesního skepticismu, tedy kritického předpokladu, že účetní záznamy obsažené v hlavní knize jsou podhodnocené. Pokud je třeba tedy nalézt nesprávnosti nezaúčtovaných položek výnosů, budeme ověřovat, zda je příslušná dokumentace obsažena v účetnictví s dodržáním účetních zásad časového rozlišení, platnosti výnosu, ve správné částce a ve správném ocenění.

U opravných daňových dokladů (vratek zboží, výrobků, snížení vyfakturovaných výnosů ze služeb) budeme postupovat opačně, protože o vratkách je účtováno mínusovou položkou výnosů, tedy hledáme veškeré nesprávnosti, které vedou k nadhodnocení vratek:

Auditor postupuje z účetních záznamu ➡ do zdrojové evidence.

Příklad konkrétního postupu auditora u vratek:

Auditor zjišťuje, zda jsou vydané opravné daňové doklady:

- schváleny,
- správně zaúčtovány a ve správné částce,
- správně vypočítány po odečtení slev,
- zaúčtovány na správný účet – 6xx,34x,
- zaúčtovány ve správném období,
- skladové záznamy, a zda zboží skutečně vráceno?

Auditor by měl také identifikovat potenciální zdroje ostatních výnosů.

– Detailní testy v oblasti ocenění:

V případě, že účetní jednotka účtuje o výnosech v cizích měnách – auditor posuzuje přiměřenost používané metody a na výběru vzorku výnosů zkontrolovat, zda tato metoda důsledně aplikována.

Pro vybrané typy účetních operací lze v průběhu účetního období využít kurz pevný nebo aktuální k okamžiku uskutečnění účetního případu, k rozvahovému dni se přepočítávají položky aktiv a závazků v cizí měně kurzem ČNB platným k rozvahovému dni:

Ocenění v cizí měně k okamžiku uskutečnění účetního případu 31x,32x/663

563/31x,32x

Ocenění k rozvahovému dni:

211,221/663

563/211,221

Detailní testy v oblasti a zúčtování výnosů do správného období:

Jsou dva možné postupy, jak ověřit zaúčtování výnosů ve věcné a časové souvislosti s běžnými účetními obdobími:

- (a) Lze uskutečnit výběr vzorku z nezávislé dokumentace (např. výdej ze skladu) vystavené před koncem období.

Auditor výdejku ze skladu odsouhlasuje s prodejní fakturou. Ověřuje se, zda tržba zaúčtována do správného období a ve správné částce.

Například:

- Výdejka na zboží k 20. 12. 2015 – k ní vyhledáme prodejní fakturu a v účetní evidenci zaúčtování 311/604 ve správné výši.

POTENCIÁLNÍ NESPRÁVNOST ➡ zaúčtování vystavené faktury až v roce 2016 a tímto došlo k podhodnocení výnosů roku 2015.

- Zaúčtování Výdejky až v roce 2016 místo v roce 2015

NALEZENÁ NESPRÁVNOST ➡ Nadhodnocení nákladů účetního období roku 2016, chybí v nákladech roku 2015, pro metodu účtování A konkrétně: chybí zaúčtovaná výdejka v roce 2015: 504/132 a současně dochází ➡ k nadhodnocení aktiv (zásob).

- (b) Také při lze postupovat opačným směrem:

Vybereme vzorek zaúčtovaných faktur po konci účetního období a následně odsouhlasíme na nezávislou dokumentaci např. dodací list či výdejku ze skladu:

Například:

Faktura vystavená č. 1 z 2. 1. 2016 – dohledáme výdejku ze skladu – musí být v roce 2016 504/132 a výnos zaúčtován na ú. 604 také v roce 2016. Takto auditor zkontroluje, zda výnos zaúčtován do správného období.

Příklad ověření správného období pro vratky zboží, výrobků, služeb:

Opět lze uplatnit dva možné postupy:

- (a) Buď dojde k výběru vzorku z nezávislé dokumentace (např. záznamy o reklamacích a vratkách) po konci období s následným odsouhlasením s vystaveným opravným daňovým dokladem, například:

Reklamační protokol (protokol o vratce zboží) z 15. 1. 2016 – ověříme, zda opravný daňový doklad zaúčtován ve správné částce a správném období, tj. v roce 2016 účetní zápis 311/604.

POTENCIÁLNÍ NESPRÁVNOST → pokud v roce 2015 zaúčtován opravný daňový doklad 311/604 – následkem je podhodnocení výnosů.

- (b) Nebo lze uskutečnit výběr vzorků opravných daňových dokladů zaúčtovaných před koncem roku (před 31. 12. 2015 604/311) a jejich odsouhlasení s nezávislou dokumentací (protokol o reklamaci, vratce zboží), například:

Opravný daňový doklad vystavený v účetním období roku 2015 musí mít zaúčtovanou vratku zboží v roce 2015. Zjištěno, že opravný daňový doklad zaúčtován až v účetním období roku 2016.

23.2 Testování nákladů

Předmětem této kapitoly jsou náklady zahrnující veškeré náklady zaúčtované v běžném účetním období, včetně změny stavu zásob nedokončené výroby a výrobků. Jedná se o provozní náklady, finanční náklady nebo mimořádné náklady. Testování nákladových účtů je zaměřeno na odhalení nepřesností, které jsou výsledkem potenciálních chyb vedoucích k jejich nadhodnocení.

Vzhledem k detailní případové studii testování výnosů uvedené v kapitole 23.1, se zaměříme na hlavní potenciální chyby, které auditor sleduje vzhledem k cíli auditu včetně konkrétních příkladů, které u nákladů vedou k jejich nadhodnocení.

Struktura analytických testů věcné správnosti je metodikou srovnatelná jako pro testování výnosů v kapitole 23.1, při zohlednění specifik dané účetní jednotky. Pokud při výpočtu očekávané hodnoty výnosů použita metoda náklady plus marže, je potřeba pro stanovení očekávané hodnoty nákladů použít jinou metodu než

výnosy očištěné o průměrnou marži tak, aby byl zajištěn co nejkvalitnější odborný úsudek auditora v této oblasti.

HLAVNÍ POTENCIONÁLNÍ CHYBY NADHODNOCENÍ NÁKLADŮ:

Příklady potenciálních chyb:

- Způsob účtování B:

1. Nakoupeno zboží – zaúčtována FP, zboží nepřijato 504/321
2. v inventarizaci k 31. 12. chybí na skladě konečný stav 132/504 a manko zaúčtováno 549/132.
3. Nezaúčtováno o přírůstku nedokončené výroby: 121/611
4. Zaúčtované náklady, ale nevynaloženy

➔ CHYBA NADHODNOCENÍ NÁKLADŮ = NEPLATNOST VYNALOŽENÝCH NÁKLADŮ

- Z hlavní knihy zjištěno, že je zaúčtována faktura přijatá ve vyšší hodnotě, než je uvedena na daňovém dokladu.

➔ CHYBA NÁKLADY UVEDENY V NESPRÁVNÉ HODNOTĚ – VYŠŠÍ HODNOTĚ

- Z deníku (vystavených faktur) zjištěno, že služba byla poskytnuta v následujícím období roku 2014: zaúčtováno o nákladech roku 2013 účetním zápisem: 511/321

➔ CHYBA ZAÚČTOVÁNÍ DO NESPRÁVNÉHO OBDOBÍ

Podhodnocené údaje o vráceném zboží – příklady potenciálních chyb:

Pro způsob účtování o zásobách A: zaúčtováno 132/504 příjemka a chybí zaúčtování 604/311 opravného daňového dokladu.

➔ CHYBA ÚPLNOST ZAÚČTOVÁNÍ

- Vrácené zboží zaúčtováno v nesprávné výši – nižší hodnotě

Pro způsob účtování o zásobách A: zaúčtována příjemka na 1 000 Kč 132/504, přitom opravný daňový doklad vystaven na 2.000Kč.

➔ NADHODNOCENÉ NÁKLADY – CHYBA ZAÚČTOVÁNÍ

- V roce 2015 byl nakoupen stroj a jeho příslušenství:

leden	stroj	10 000 Kč	zaúčtováno:
501/321			
leden	příslušenství ve výši	35 000 Kč	zaúčtováno: 501/321

únor
501/321

náhradní díl ve výši 15 000 Kč

zaúčtováno:

Účetní jednotka měla vykázat pořízení dlouhodobého hmotného majetku ve vstupní ceně 45 000 Kč 022(042)/321 – odpis dle účetního odpisového plánu účetní jednotky.

➔ NESPRÁVNÉ OCENĚNÍ NÁKLADŮ – chybné určení vstupní ceny u majetku, zásob.



Otázky

1. Jaká je role nedokončené výroby při nadhodnocování nákladů?
2. **U způsobu B** účtování o zásobách se **na konci roku** nejprve převedou počáteční stavy účtů jednotlivých druhů zásob do nákladů.

Poté se „skutečný stav“ zásob zjištěný **inventarizací** zaúčtuje jako počáteční zůstatek na stranu MD příslušných účtů účtové třídy 1. (Machová, 2007).

Jiná autorka ve svém článku uvádí, že se na konci účetního období převede „**stav podle skladové evidence**“, nikoli podle inventury. Pokud by firma nevedla žádnou skladovou evidenci, zaúčtovala na sklad stav podle inventury, potom by vlastně nemohla provést inventarizaci, a to by bylo v rozporu se základními účetními zásadami (Cardová, 2007).

„Na první pohled je zřejmé, že ve firmě by nebyly účtovány nikdy žádné inventarizační rozdíly. Pokud by například někdo zásoby „kradl“, potom se na to ani nepřijde, protože „co zůstane“, to se zaúčtuje na sklad (bez vyčíslení jakéhokoli manka)“ (Cardová, 2007). Jaký je váš názor?

24 Interní audit



Cíle kapitoly

- vymezení interního auditu a jeho odlišnosti od externího auditu,
- objasnění předpokladů a role interního auditora.

24.1 Vymezení interního auditu

ZÁKLADNÍ:

Mezi typické činnosti interního auditora lze zahrnout zejména:

- ověření účinnosti vnitřního kontrolního systému – vytvoření přiměřených kontrolních systémů je úkolem vedení účetní jednotky, interní audit je pověřován konkrétní odpovědností za kontrolu účinnosti uvedených systémů, za sledování činnosti uvedených systémů a za doporučování vhodných zlepšení,
- ověření úplnosti, průkaznosti a správnosti vedení účetnictví,
- prověřování finančních a provozních informací – prověrka postupů použitých ke zjišťování, měření, třídění a vykazování těchto informací, může jít i o konkrétní prověrku jednotlivých případů vč. detailního testování transakcí, zůstatků a postupů,
- ověřování funkčnosti a bezpečnosti technologických a informačních systémů, prevence a odhalování podvodů,
- prověrka úspornosti, účelnosti a ekonomické efektivnosti operací, vč. nefinančních kontrol v rámci dané účetní jednotky,
- ověření finančního řízení,
- prověrka plnění zákonných ustanovení, předpisů a dalších vnějších požadavků,

(h) prověrka dodržování politiky vedení, jeho směrnic a dalších vnitřních požadavků (Clever office, 2004).

Vzhledem k velkému množství oblastí interních auditů dochází ke specializaci interních auditorů podle druhu auditu. Interní auditoři musí znát specifické předpisy a normy vydávané pro konkrétní oblasti činnosti.

Postup průběhu interního auditu pro některé oblasti auditu je následující:

- seznámení s metodikou auditu,
- příprava auditu,
- stanovení rozsahu auditu a určení cílů,
- kvantitativní a kvalitativní ukazatele,
- vyhodnocení procesů,
- zpracování auditu,
- druhy navrhovaných aktivit,
- stanovení priorit,
- návrh harmonogramu realizace změn,
- zpráva z interního auditu (Komora logistických auditorů, 2010).

Mezi základní úkoly interního auditu patří například provádění neustálé analýzy obchodní korporace a jeho organizace, ověřování spolehlivosti a vhodnosti informačního systému obchodní korporace, kontrola plnění norem a pokynů vedení podniku, vyhodnocování a zabezpečování využívání všech zdrojů obchodní korporace (Komora logistických auditorů, 2010).

Získání specifických certifikátů a osvědčení ověřující kvalitu dle norem ISO vyžaduje provádět interní audity a ověřovat správné fungování činností obchodní korporace.

Přestože interní audit vymezují potřeby obchodní korporace, je optimální spolupráce interního a externího auditora, kdy tato může přinést například úspory nákladů a času při výkonu příslušných auditorských úloh, dokonalejší pochopení auditovaných oblastí, identifikaci rizikových oblastí v odkazu na zjištění interního auditu, odstraňování duplicit, informovanost o specifických technikách auditu (Komora logistických auditorů, 2010).

24.2 Předpoklady pro výkon profese interního auditora

ZÁKLADNÍ:

Od svého prvopočátku byla však úloha interního auditora zaměřena spíše na oblast účetnictví, kde měl kontrolovat situaci obchodní korporace jak z pohledu ekonomického, tak finančního, popřípadě hledat omyly a poté pak dohlížet na správné uplatňování a dodržování účetních pravidel. Tato oblast je v současnosti předmětem kontroly nezávislých odborníků – externích auditorů. V dnešní době lze interní audit chápat jako specifický způsob vedoucí k podpoře řízení v obchodní korporaci, jinými slovy lze tuto činnost pojmout jako nezávislou vnitřní kontrolu všech činností v obchodní korporaci.

Stejně jako existuje Etický kodex pro výkon (externí) externího auditu a auditorské profese, mají interní audit a interní auditoři svůj vlastní.

Tento kodex je primárně založen na důvěře ve smyslu objektivity při zjišťování kupříkladu řízení rizik, řídicích a kontrolních procesů a v neposlední řadě i správy a řízení samotné organizace. Tato norma se člení na základní principy nutné pro výkon a praxi interního auditu a na pravidla jednání, která formulují chování interního auditora, resp. se jedná o specifické doporučení, jak postupovat při poskytování auditorských služeb. Tento kodex spolu s již zmíněným Rámcem jsou směnicemi, jimiž se musí bezpodmínečně řídit ti, kteří jsou jak členy Institutu interních auditorů, tak držitelé a kandidáti certifikace CIA. Působnost tohoto etického kodexu se vztahuje na subjekty poskytující služby interního auditu, tzn. jak na fyzické, tak právnické osoby. Z tohoto je patrné, že proces interního auditu nemusí být zcela zajišťován vlastními zaměstnanci, může být zabezpečován i ze zdrojů mimo obchodní korporaci, a to prostřednictvím tzv. outsoursingu. Přitom outsourcing představuje činnost, které obchodní korporace může využít pro zajištění části svého provozu; činnosti této části provozu obchodní korporace poté zajišťuje externí organizace. Smyslem je určitá specializace, kterou poskytuje tato externí společnost, čímž se mají primárně snížit náklady a soustředit se především na hlavní cíle své obchodní korporace (Český institut interních auditorů, 2013).

Nicméně i tak se požadují výše zmíněné předpoklady, tak aby byla zajištěna objektivita a správnost revidovaných procesů.

Požadavky kladené na vlastnosti osob zabývajících se interním auditem (beru-li v úvahu odbornost osoby, mající status „interní auditor“ podle Českého institutu interních auditorů):

- vysokoškolské vzdělání (pro získání certifikátu alespoň bakalářské titul),

- minimální dvouletá praxe v interním auditu (praxe musí být písemně ověřená),
- prokázání vysokých morálních a profesních hodnot, včetně písemného souhlasu s Etickým kodexem,
- složení čtyř částí zkoušky CIA. (Český institut interních auditorů, 2013).

Mezi techniky prověřování patří prověření dokumentace, vlastní prohlídka, detailní prověření, otázky, výběr příkladů a další. Níže jsou uvedené příklady jednotlivých technik zpracovaných dle [www stránek e-ISO.cz](http://www.stránek-e-ISO.cz):

- (a) Prověření dokumentace,** příprava pracovních dokumentů: Interní auditor prověří soustavu dokumentace systému řízení (příručka kvality, organizační řád, směrnice, příkazy ředitele, atd.) – zkontroluje, zda jsou všechny požadované prvky systému řízení náležitě zdokumentovány, tzn., zda jsou úplné, jsou podepsány odpovědnou osobou, podléhají řádné a pravidelné revizi. Zároveň se kontroluje, zda jsou na všech pracovištích k dispozici pouze aktuální dokumenty (pracovník nemá k dispozici zastaralou dokumentaci, resp. nepostupuje podle neřízené dokumentace v případě, že existuje řízený dokument). Interní auditor také prověří, zda je zdokumentovaný systém řízení implementován v praxi. U náhodně vybraných pracovníků ověří, zda jsou všechny prováděné úkony v souladu s dokumentací. Každý pracovník by měl být schopen doložit specifikaci své činnosti (popis pracovní funkce).
- (b) Vlastní prohlídka:** Odpověď na své otázky (resp. otázky z předem připraveného auditního dotazníku) může interní auditor získat i kontrolou dodržování postupů, prohlídkou pracovních a kontrolních návodů, porovnáním pracovních podmínek s předepsanými, přezkoušením pracovníků z vlastních postupů podle dokumentace, studiem záznamů z kontrol, prověrkou dokumentů, zda odpovídají předepsaným specifikacím, kontrolou používaných zkušebních a kontrolních zařízení.
- (c) Detailní prověření:** Interní auditor zvolí činnost, produkt nebo prostředí a provede detailní prověrku podle předepsaných specifikací, včetně technického měření a zkoušení. Tím lze získat informaci, jak účinně jsou řídicí postupy ve firmě zapracovány a zažity.

Příklady

Na vstupní kontrole vyhledat předpisy pro provádění přejímky – jak z hlediska technických zkoušek, tak i z hlediska vyhodnocování vadnosti a reklamovatelnosti dávky. Zkontrolovat záznamy o prováděné vstupní kontrole a jejím vyhodnocení a srovnat s předepsanými postupy, Takto je třeba postupovat položku po položce

z nakupovaného materiálu a prověřit minimálně 3 druhy materiálu – zkontrolovat způsob skladování materiálů vyžadujících specifické podmínky skladování a manipulace – např. výrobce může pro konkrétní skladovanou položku nadefinovat určitý rozsah teploty skladování. V tom případě musí být ve skladu kalibrovaný teploměr. Dále musí být definovány intervaly pro měření teploty ve skladu. O těchto měřeních musí být veden záznam, který se musí vyhodnocovat:

- zaměřit se na specifickou technologii,
- vzít předpisy pro přípravu vzorků, nastavení zařízení, seřizovací předpisy, zkontrolovat nastavení pomocí ověřených měřidel, sledovat technologický proces spolu se způsobem kontroly na předepsaném zkušebním vzorku,
- zaměřit se na určitý typ měřidel, projít si jeho návaznost a zkontrolovat protokoly o kalibraci, kalibrační postupy, uložení příslušného etalonu, záznamy o prověření etalonu, stanovení odpovědnosti za používání měřidel,
- vyhledat v evidenci změn 3 různé změny (změna technologické dokumentace, změna smlouvy, změna směrnice, vyhledat tyto změny v evidenci, prověřit komunikační kanály, navštívit jednotlivé pracovníky, jichž se změna týká a zkontrolovat provedení změn.

(d) Stopovací technika: Stopování při interním auditu se odvíjí od jednoho předpisu směrem k dalšímu, na které se dokument odvolává.

Příklady:

- sledování řešení významného problému, kdy bylo nutné analyzovat problém, navrhnout jeho řešení, realizovat nápravné opatření, ověřit jeho účinnost, provést změnové řízení a zavést revidovaný postup do běžné praxe.
- prověření protokolů ze vstupní kontroly, přejít až k vystavení objednávek a způsobu uzavírání dohod s dodavatelem, plnění dohod ze strany dodavatele a opatřením přijímaným v případě, kdy dodavatel dohodu nenaplnil.

(e) Dotazování (otázky): Pomocí otázek je třeba zjistit, zda pracovníci znají své odpovědnosti i pravomoci a jak se řada činností ve skutečnosti provádí. Odpovědi na otázky získává auditor většinou formou improvizovaných otázek (nepostupuje se striktně podle auditního dotazníku), které lze rozdělit na otázky:

- nečekané otázky typu: Co děláte, když se v průběhu kontroly poškodí měřidlo?
- zavádějící otázky typu: Když tu není pracovník kontroly, aby potvrdil, že daná operace proběhla v pořádku, tak na něj nečekáte, že?

- naivní otázky typu: Nerozumím, co vlastně při této operaci probíhá – jak že to doopravdy funguje?
 - dotazy na splnění požadavků: jakým způsobem zajišťujete zkoušení právě podle této normy?
- (f) Kontrola počítačem řízených procesů.** Interní auditor si v průběhu provádění interního auditu nechá pracovníky vysvětlit, podle jakého principu pracuje počítačem řízený výrobní proces, především to, kdo má jaká přístupové práva, kdo má právo provádět změny programu, záznamy.
- (g) Výběr příkladů:** Interní auditor si během auditu sám volí příklady – nenechává vybírat auditovaného, protože ten většinou záměrně předkládá tu nejlépe zpracovanou. Je vhodné nechat si předložit seznam dokumentů, záznamů, smluv, ... a vybrat si náhodně. Příklady vzorků nebo dokumentů se vybírají z různých stádií rozpracovanosti produktu. Pokud se objeví nedostatek, doporučuje se odebrat doplňující výběr ze stejného místa nebo z obdobných dokumentů.
- (h) Prostrídání technik** a občasné zařazení překvapivého prvku. Při provádění auditu není vhodné ustrnout v nacvičeném stereotypu, je třeba obměňovat používané techniky prověřování. Okamžik překvapení během auditu bývá velmi důležitý a přínosný.



Otázky

1. Kde se shoduje, přibližuje a různí sledování interního a externího auditu?
2. Vyjmenujte auditorské techniky.
3. Jaké jsou konkrétní příklady jejich použití?

Použité zkratky

ČNB	Česká národní banka
ČÚP	české účetní předpisy
H SUD	hladina k zaznamenání
IT	informační technika
ISA	mezinárodní auditorský standard
ÚJ	účetní jednotka
ZDP	zákon č. 586/92 Sb., o daních z příjmů
ZoR	zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách
ZoA	zákon č. 92/2009 Sb., o auditorech
ÚZ	účetní závěrka

Seznam tabulek

Tabulka 3.1 Profesní znalost ve vazbě na regulaci auditingu	29
Tabulka 5.1 Vývoj hospodářské kriminality	42
Tabulka 11.1 Vyhodnocení rizik na úrovni účetní závěrky jako celku	84
Tabulka 11.2 Vyhodnocení rizik na úrovni jednotlivých tvrzení	85
Tabulka 12.1 Příklad posouzení rizika zakázky	89
Tabulka 14.1 Celková strategie auditu.....	107
Tabulka 15.1 Zvolená významnost.....	113
Tabulka 18.1 Klasifikace trestných činů v podnikatelské činnosti	149
Tabulka 22.1 Oblasti potenciálních nesprávností u pohledávek.....	182
Tabulka 22.2 Tvorba opravných položek u pohledávek vzniklých do 31. 12. 2013.....	184
Tabulka 22.3 Rekapitulace zákonných opravných položek k pohledávkám v insolvenčním řízení.....	185

Seznam obrázků

Obrázek 1.1 Corporate Governance (správa a řízení společností), informační asymetrie	13
Obrázek 3.1 Stanovení rozhodného období pro povinný audit	25
Obrázek 5.1 Klasifikace neoprávněného nakládání s aktivy	48
Obrázek 5.2 Schéma tendenčně upravených výkazů	50
Obrázek 8.1 Reidenbachův a Robinův model morálního rozvoje obchodních korporací	68
Obrázek 9.1 Profesní skepticismus – pohled auditora na účetní jednotku	77
Obrázek 14.1 Možné zobrazení modelu Coso	102
Obrázek 16.1 Reakce auditora na zjištěné nesprávnosti	118
Obrázek 18.1 Trojúhelník podvodu „Fraud triangle“	140
Obrázek 18.2 Riziko neodhalení podvodu	140
Obrázek 18.3 Stupně manipulace s účetními výkazy	141
Obrázek 19.1 Příklad z modelového spisu auditora	162

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vyhodnocení rizik prvoroční zakázky	213
Příloha č. 2: Příklad smluvního dopisu o provedení auditu.....	221
Příloha č. 3: Shrnutí plánu auditu	223
Příloha č. 4: Vyhodnocení rizik podvod	225
Příloha č. 5: Vyhodnocení nesprávností	229

Příloha č. 1

VYHODNOCENÍ RIZIK PRVOROČNÍ ZAKÁZKY

Následující dotazník obsahuje příklady otázek, které je vhodné zodpovědět před přijetím nového klienta.

Jedná se o podpůrný dokument k formuláři Přijetí zakázky.

	Komentář / Odkaz
Předběžné posouzení	
0. Byla provedena diskuze s účetní jednotkou před přijmutím zakázky s cílem zjistit jeho minulost a získat potřebné dokumenty (jako jsou organizační schéma, provozní a finanční výsledky za minulé dva nebo tři roky, změny ve vedení, struktura činností a cokoliv dalšího, co by pravděpodobně ovlivnilo zakázku)?	
Charakter a bezúhonnost potenciálního klienta	
1. Znáte účetní jednotku vy, vaši důvěryhodní klienti nebo kolegové?	
2. Jste přesvědčeni, že neexistují žádné události nebo okolnosti, které by zpochybňovaly bezúhonnost vlastníků, členů představenstva nebo managementu potenciálního klienta? Konkrétně, jste dostatečně přesvědčeni, že neexistuje nic z následujícího? a) odsouzení a regulační sankce; b) podezření z nezákonných činů nebo podvodu; c) pokračující vyšetřování; d) účast vedení v profesních organizacích, které nemají dobrou pověst; e) negativní publicita; a f) úzké vztahy s osobami/společnostmi s pochybnými mravy. Popište metody použité pro získání důkazu o těchto rizicích, jako je třeba hledání v Internetu. <i>(Klíčová slova internetového hledání mohou zahrnovat obchodní název účetní jednotky, jména klíčových osob a obor nebo produkty/slужby.)</i> Dokumentujte všechny získané důkazy, které jsou významné pro odhad tohoto rizika.	
3. Jestliže jiní auditoři/účetní odmítli pracovat pro potenciálního klienta, nebo jestli existuje podezření na kupování si stanoviska nebo jiné podobné motivace pro změnu, zdokumentovali jste daná rizika a důkladně jste si rozmysleli, proč byste měli zakázku přijmout?	

Předchozí auditor	
<p>4. Kontaktovali jste předchozího auditora a ptali jste se ho na:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) přístup k auditní dokumentaci potenciálního klienta; (b) jakékoliv nezaplacené odměny; (c) jakékoliv rozdíly v názorech nebo nesouhlas; (d) bezúhonnost vedení a statutárního orgánu; (e) důvody změny; a (f) jakékoliv bezdůvodné požadavky nebo nedostatečnou spolupráci? 	
<p>5. Získali jste svolení od předchozí společnosti k prověřce auditní dokumentace z minulého roku (je-li to přípustné)? Pokud ano, prověřili jste si plánovací dokumenty z minulého roku připravené předchozí firmou a zjistili jste, zda předchozí firma:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) potvrdila svou nezávislost na účetní jednotce; (b) pokud se jednalo o audit, jej provedla podle ISA; (c) měla odpovídající zdroje a odbornost; a (d) porozuměla účetní jednotce a jejímu prostředí? 	
Předchozí účetní závěrky	
<p>6. Obdrželi jste a prověřili kopie (jsou-li dostupné):</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) účetních závěrek alespoň z předchozích dvou let; (b) daňových přiznání a souvisejících výměrů z předchozích dvou let; (c) dopisy vedení účetní jednotky z předchozích dvou nebo tří let? 	
<p>7. Pokud jste k ní měli přístup, prověřili jste auditní dokumentaci z předchozích období připravenou předchozím auditorem abyste:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) posoudili přiměřenost konečných zůstatků minulých období při věnování zvláštní pozornosti významným účtům s cílem určit, zda se některé nemusí přehodnotit; (b) určili, zda předchozí auditor identifikoval nějaké významné nesprávnosti; (c) určili vliv na aktuální rok jakýchkoliv nevýznamných nesprávností neopravených v předchozím roce; (d) posoudili vhodnost účetního systému pro řízení účetní jednotky prověřením opravných záznamů do deníku provedených předchozím auditorem/a prověřením dopisů vedení účetní jednotky. 	

<p>8. Vymezili jste důležité účetní postupy a metody použité v účetních závěrkách předchozích roků a uvázili jste, jsou-li vhodné a důsledně používané? Například:</p> <p>(a) významná ocenění, jako jsou opravné položky k pochybným pohledávkám, zásobám a investicím;</p> <p>(b) odpisové plány a sazby;</p> <p>(c) významné odhady;</p> <p>(d) ostatní (uved'te o jaké se jedná).</p>	
<p>9. Jsou v případě jakéhokoliv auditu vyžadovány nějaké dodatečné auditní postupy v souvislosti s klíčovými transakcemi a/nebo zůstatky předchozího roku, aby se snížilo riziko nesprávnosti v počátečních účetních zůstatcích? Jestliže ano, doplňte reference v auditní dokumentaci na tyto procedury.</p>	
<p>10. Zjistili jste, zda bude nutné odmítnutí výroku kvůli nemožnosti získat dostatečnou jistotu týkající se počátečních zůstatků?</p> <p>Určete, zda konečné zůstatky účetní závěrky minulého období byly správně převedeny do běžného období, nebo zda případně byly upraveny.</p> <p>Určete, zda počáteční zůstatky zohledňují použití vhodných účetních pravidel.</p> <p>Proveďte jednu nebo více následujících činností:</p> <p>(i) v případě, že účetní závěrka minulého období byla auditována, posuďte auditní dokumentaci předchozího auditora, abyste získali důkazní informace týkající se počátečních zůstatků,</p> <p>(ii) zhodnoťte, zda auditorské postupy prováděné v běžném období poskytují důkazní informace vztahující se k počátečním zůstatkům, nebo</p> <p>(iii) proveďte zvláštní auditorské postupy, abyste získali důkazní informace vztahující se k počátečním zůstatkům.</p> <p>Pokud byla účetní závěrka minulého období auditována předchozím auditorem a byla k ní vydána zpráva obsahující modifikovaný výrok, auditor je povinen v rámci vyhodnocení rizika významné nesprávnosti v účetní závěrce běžného období zhodnotit dopad skutečnosti, která byla důvodem pro modifikaci výroku v souladu s ISA 315.</p>	
Odborná znalost	
<p>11. Máte celkovou znalost o podnikání a činnosti účetní jednotky? (Vyplňte formulář 140 Porozumění činnosti účetní jednotky)</p>	
<p>12. Máte dostatečné znalosti účetních postupů v oboru potenciálního klienta k provedení zakázky? Jestliže ne, lze požadovanou znalost účetních postupů v oboru snadno získat? Určete zdroje.</p>	

<p>13. Byly identifikovány nějaké oblasti, které vyžadují specializované znalosti? Pokud ano, je požadovaná znalost snadno získatelná? Určete zdroje.</p>	
<p>Vyhodnocení nezávislosti <i>Další zakazy, zde neuvedené, se týkají zakázek kótovaných účetních jednotek. Všechny příslušné požadavky a návody najdete v sekci 290 a sekci 291 Etického kodexu.</i></p>	
<p>14. Zjistěte a zdokumentujte všechny existující zakazy (ta ohrožení nezávislosti, pro která nejsou žádné dostatečné zabezpečovací prvky, jako jsou):</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) přijetí významných darů nebo pohostinnosti od účetní jednotky; (b) úzké podnikatelské vztahy s účetní jednotkou; rodinné a osobní vztahy s účetní jednotkou; (c) odměna výrazně nižší než je tržní cena (pokud dokumentace neposkytuje důkaz, že byly dodrženy všechny platné standardy); (d) finanční zájmy u účetní jednotky; (e) nedávný zaměstnanecký poměr ve stanoveném období (nebo očekávaný zaměstnanecký poměr) u účetní jednotky, působení jako statutární orgán, ředitel nebo zaměstnanec s významným vlivem; (f) půjčky a záruky účetní jednotce/od účetní jednotky; (g) provádění záznamů do deníku nebo klasifikace účtů bez předchozího souhlasu managementu; (h) vykonávání manažerských funkcí pro účetní jednotku; a (i) poskytování neauditorských služeb, jako jsou podnikové finance, právní služby zahrnující řešení sporů, nebo oceňovací služby zahrnující oceňování záležitostí podstatných pro účetní závěrky. <p>Jste přesvědčeni, že neexistují žádné zakazy, které by vám bránily v provedení zakázky?</p>	
<p>15. Vezměte v úvahu Část B Etického kodexu jako návod pro identifikaci hrozeb a ochranných opatření nezávislosti.</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Identifikujte a zdokumentujte všechna ohrožení nezávislosti, pro která mohou existovat zabezpečovací prvky. Pokryjte každé z následujících ohrožení ve vztahu ke společnosti a k jakémukoli členu týmu provádějícímu zakázku: <ul style="list-style-type: none"> • hrozba vlastní zainteresovanosti, která může nastat jako finanční důsledek nebo důsledek zájmů auditora/účetního znalce nebo přímého či blízkého člena rodiny (totiž tam, kde ztráta odměny od účetní jednotky by byla významná), 	

<ul style="list-style-type: none"> • hrozba prověrky po sobě samém, která může nastat, pokud dřívější úsudek musí být znovu ohodnocen auditorem/účetním znalcem odpovědným za tento posudek, • hrozba protekčního vztahu, která může nastat, pokud auditor/účetní znalec prosazuje stanovisko nebo názor k dané záležitosti natolik, že jeho objektivita může být následně ohrožena (totiž vystupování v pozici obhájce účetní jednotky ve sporu nebo při navyšování podílů), • hrozba spřízněností, které může vzniknout kvůli blízkým vztahům auditora/účetního znalce, který se stane příliš nakloněný zájmům jiných, • hrozba vydíratelnosti, ke kterému může dojít, když je auditor/účetní znalec skutečnými nebo domnělými hrozbami odstrašován od nezaujatého jednání. <p>(b) Zhodnoťte a zdokumentujte, zda tyto hrozby, zvažované jednotlivě i dohromady, jsou zjevně nevýznamné.</p> <p>(c) Pro každé ohrožení, které není zjevně nevýznamné, zdokumentujte zabezpečovací prvky existující v účetní jednotce nebo na straně společnosti, a to, jak slouží ke snížení ohrožení na přijatelnou úroveň. Zabezpečovací prvky mohou zahrnovat profesní standardy a monitorování, pravidla účetní jednotky pro kontinuální vzdělávání, inspekce, zajištění kvality, schvalování deníkových zápisů a klasifikaci účtů účetní jednotkou a zabezpečovací prvky účetní jednotky, jako např. důsledné kontrolní prostředí a najímání schopných pracovníků účetní jednotkou.</p> <p>(d) Jste přesvědčeni, že přijaté zabezpečovací prvky jsou dostatečné a že ohrožení nezávislosti jsou eliminována nebo snížena na přijatelnou úroveň?</p>	
Vyhodnocení rizika zakázky	
<p>16. Určili jste, zda rizika spojená s tímto oborem a tímto potenciálním klientem jsou pro společnost přijatelná? Popište všechna známá nebo domnělá rizika a jejich dopad na navrhovanou zakázku, včetně:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) dominantního vlastníka; (b) porušení zákonů/předpisů v oboru, které by mělo za následek značné pokuty nebo sankce; (c) problémů financování nebo platební schopnosti; (d) vysokého zájmu médií o účetní jednotku nebo o její management; (e) trendů a výkonnosti oboru; (f) příliš konzervativního nebo optimistického managementu; (g) účasti ve vysoce rizikových obchodních transakcích; (h) zvláště rizikové povahy podnikání; 	

<p>(i) slabých účetních systémů a záznamů;</p> <p>(j) významného počtu neobvyklých transakcí nebo transakcí se spřízněnou stranou;</p> <p>(k) neobvyklých nebo složitých podnikových/provozních struktur;</p> <p>(l) nedostatečných kontrol a slabého managementu;</p> <p>(m) nedostatku jasných pravidel uznání výnosů;</p> <p>(n) podstatného dopadu změn technologie na obor nebo podnikání;</p> <p>(o) podstatných možných výhod pro management, které závisí na příznivých finančních výsledcích nebo výkonnostních výsledcích;</p> <p>(p) kompetentnosti nebo problému důvěryhodnosti managementu;</p> <p>(q) nedávných změn managementu, klíčových pracovníků, účetních nebo právníků; a</p> <p>(r) požadavků na vykazování účetní jednotky ve veřejném sektoru.</p>	
<p>17. Kdo jsou pravděpodobní uživatelé účetních závěrek?</p> <ul style="list-style-type: none"> • banky, • správci daně, • regulatorní orgány, • management, • věřitelé, • potenciální investoři/kupci, • podílníci/členové, • ostatní. <p>Existují nějaké spory podílníků nebo jiné spory, které budou ovlivněny výsledkem zakázky? Představuje očekávané spoléhání se těchto uživatelů na vydanou zprávu přijatelné riziko?</p>	
<p>18. Existují určité oblasti účetních závěrek nebo určité účty, které si zasluhují zvláštní pozornost? Pokud ano, zdokumentujte podrobnosti.</p>	
<p>19. Navrhoval předchozí auditor/účetní mnoho úprav a/nebo zjistil mnoho neprovedených nevýznamných oprav? Pokud ano, zdokumentujte pravděpodobný důvod a jeho vliv na riziko zakázky.</p>	
<p>20. Jste přesvědčeni, že neexistuje žádný podstatný důvod pochybovat o budoucí schopnosti potenciálního klienta splňovat předpoklad nepřetržitého trvání v dlouhodobém výhledu (nejméně jednoho roku)?</p>	
<p>21. Jste přesvědčeni, že potenciální klient je jak ochotný, tak schopný zaplatit přijatelnou odměnu?</p>	

Omezení v rozsahu	
22. Jste přesvědčeni, že management účetní jednotky si nebude vynucovat žádné omezení v rozsahu vaší práce?	
23. Existují vhodná kritéria (například standardy IFRS), vůči kterým se může předmětná záležitost zakázky vyhodnotit?	
24. Jsou časové rámce pro dokončení práce přiměřené?	
Ostatní	
25. Existují nějaké další otázky k uvážení při přijetí klienta, jako je podrobnější vyhodnocení nezávislosti a rizikových faktorů? Pokud ano, zdokumentujte otázky a vaše vyřešení těchto otázek.	
26. Jiné poznámky.	

Závěr

1. Jsem přesvědčen, že neexistují žádné skutečnosti, které by bránily auditorovi nebo jakýmkoliv členům auditního týmu provést tuto zakázku.
2. Tam, kde byla zjištěna významná ohrožení naší nezávislosti, existují zabezpečovací prvky, kterými se takováto ohrožení eliminují nebo sníží na přijatelnou úroveň.
3. Nejsem si vědom žádných faktorů, které by oslabily naši nezávislost nebo zdání nezávislosti.
4. Jsem přesvědčen, že jsme získali dostačující informace k posouzení, zdali tuto zakázku můžeme přijmout.

Na základě mých předběžných znalostí potenciálního klienta a všech faktorů popsaných výše, by riziko spojené s potenciálním klientem mělo být hodnoceno jako:

vysoké riziko
 střední riziko
 nízké riziko

Příloha č. 2

PŘÍKLAD SMLUVNÍHO DOPISU O PROVEDENÍ AUDITU (SESTAVENÝ PRO PRVNÍ AUDIT)

Příslušným členům vedení nebo osobám pověřeným správou a řízením společnosti ABC:

Cíl a předmět auditu

Byli jsme požádáni, abychom provedli audit účetní závěrky společnosti ABC, která se skládá z rozvahy k 31. 12. 20X1, výkazu zisku a ztráty za rok končící 31. 12. 20X1, přehledu o změnách vlastního kapitálu za rok končící 31. 12. 20X1, přehledu o peněžních tocích za rok končící 31. 12. 20X1, souhrnu podstatných účetních pravidel a dalších vysvětlujících informací.

Dovolte,

abychom tímto dopisem potvrdili přijetí zakázky a její podmínky.

Audit provedeme s cílem vydat výrok k účetní závěrce.

Odpovědnost auditora

Audit provedeme v souladu s mezinárodními auditorskými standardy (ISA). Tyto standardy vyžadují, abychom dodržovali etické požadavky a naplánovali a provedli audit tak, abychom získali přiměřenou jistotu, že účetní závěrka neobsahuje významné (materiální) nesprávnosti. Audit zahrnuje provedení auditorských postupů k získání důkazních informací o částkách a údajích zveřejněných v účetní závěrce. Výběr auditorských postupů závisí na úsudku auditora zahrnujícím i vyhodnocení rizik významné (materiální) nesprávnosti údajů uvedených v účetní závěrce způsobené podvodem nebo chybou. Audit zahrnuje též posouzení vhodnosti použitých účetních pravidel, přiměřenosti účetních odhadů provedených vedením i posouzení celkové prezentace účetní závěrky.

Vzhledem k přirozeným omezením auditu a přirozeným omezením vnitřního kontrolního systému existuje nevyhnutelné riziko, že některé významné (materiální) nesprávnosti mohou zůstat neodhaleny, i když bude audit správně naplánován a proveden v souladu s ISA. Při posuzování těchto rizik budeme přihlížet k vnitřnímu kontrolnímu systému, který je relevantní pro sestavení účetní závěrky. Cílem posouzení vnitřního kontrolního systému je navrhnout za daných okolností vhodné auditorské postupy, nikoli vyjádřit se k účinnosti vnitřního kontrolního systému účetní jednotky. Nicméně písemně Vás upozorníme na všechny významné nedostatky ve vnitřním kontrolním systému, které budou pro audit účetní závěrky relevantní a které během auditu odhalíme.

Odpovědnost vedení a vymezení příslušného rámce účetního výkaznictví

Náš audit bude vycházet z předpokladu, že vedení a případně osoby pověřené správou a řízením uznává/uznávají a uvědomuje/í si svou odpovědnost:

- za sestavení účetní závěrky a věrné zobrazení v souladu s mezinárodními standardy účetního výkaznictví,
- za takový vnitřní kontrolní systém, který je podle vedení nezbytný pro sestavení účetní závěrky neobsahující významnou (materiální) nesprávnost způsobenou podvodem nebo chybou a
- za to, že nám bude poskytnut/budou poskytnuty:
 - přístup k veškerým informacím, o nichž je vedení známo, že jsou relevantní pro sestavení účetní závěrky, jako např. k záznamům, dokumentaci a dalším podkladům,
 - další informace, které si od vedení pro účely auditu vyžádáme a neomezený přístup k osobám působícím v účetní jednotce, od nichž bude podle našeho názoru nutné získat důkazní informace.

V rámci auditu budeme od vedení a případně od osob pověřených správou a řízením požadovat písemné prohlášení potvrzující informace, které nám budou v souvislosti s auditem předloženy.

Těšíme se na spolupráci s Vašimi zaměstnanci v průběhu auditu.

Další relevantní informace

Obsahuje další informace, jako např. dohodu o odměně auditora, způsobech fakturace, případně další smluvní podmínky.

Zpráva auditora

Obsahuje informace o předpokládané formě a obsahu zprávy auditora.

Nelze vyloučit, že v důsledku zjištění, která náš audit přinese, bude nutné formu a obsah naší zprávy upravit.

Příloženou kopii tohoto dopisu prosím podepište a pošlete zpět na naši adresu na důkaz Vašeho souhlasu s podmínkami auditu účetní závěrky a s povinnostmi obou smluvních stran.

XYZ & Co.

Jménem společnosti ABC beru na vědomí a souhlasím s výše uvedenými podmínkami
(podpis)

.....

Jméno a funkce

Datum

Příloha č. 3

SHRNUTÍ PLÁNU AUDITU

1. Předmět podnikání účetní jednotky

--

2. Riziko zakázky

--

3. Riziko výskytu podvodu

--

4. Změny ve významných účetních metodách

--

5. Problémy z předchozích let

--

6. Účetní systém

--

7. Informační technologie

--

8. Vnitřní kontroly

--

9. Předběžné analytické postupy

--

10. Hladina významnosti (materiality)

--

11. Významná rizika

--

12. Plán testů kontrol a testů věcné správnosti

--

13. Časový rozvrh auditu

--

14. Kontaktní adresy

--

15. Rozpočet a cena

--

16. Auditorovi odborníci

--

Příloha č. 4

VYHODNOCENÍ RIZIK PODVODU

Tento příkladový formulář shrnuje postupy týkající se podvodu požadované ve všech třech fázích auditu (vyhodnocení rizik, postupy v reakci na rizika a příprava zprávy).

POSTUP	Komentář / Odkaz
1. Projednat (v rámci týmu pracujícího na zakázce) náchylnost účetní závěrky k významné nesprávnosti způsobené podvodem.	
2. Dotázat se vedení na: <ul style="list-style-type: none">• jeho hodnocení rizika, že by účetní závěrka mohla být významně zkreslena vlivem výskytu podvodu, včetně povahy, rozsahu a frekvence takovýchto hodnocení,• proces zavedený vedením sloužící k odhalování a reagování na rizika výskytu podvodu v účetní jednotce, včetně všech specifických rizik výskytu podvodu, která vedení identifikovalo nebo na něž bylo upozorněno, nebo na skupiny transakcí, zůstatky účtů či zveřejněné údaje, u kterých by mohlo existovat riziko výskytu podvodu,• způsob, jakým vedení obeznamuje osoby pověřené správou a řízením účetní jednotky se svými procesy sloužícími k odhalování rizik výskytu podvodu a k reagování na ně,• způsob, jakým vedení obeznamuje zaměstnance se svými názory na obchodní postupy a etické chování,• to, zda vědí o jakémkoli skutečném nebo údajném podvodu, který se týká účetní jednotky, nebo o podezření ze spáchání takového podvodu.	
3. Nejsou-li všechny osoby pověřené správou a řízením účetní jednotky členy jejího vedení: <ul style="list-style-type: none">• seznámit se s tím, jak osoby pověřené správou a řízením účetní jednotky uskutečňují dohled nad procesy vedení pro odhalování rizik výskytu podvodu v účetní jednotce a reagování na ně a nad vnitřním kontrolním systémem, který vedení zavedlo pro snížení těchto rizik,• klást dotazy osobám pověřeným správou a řízením účetní jednotky, aby auditor zjistil, zda vědí o skutečných nebo údajných podvodech nebo o podezřeních ze spáchání podvodu, které se dotýkají účetní jednotky.	

4. Dotázat se pracovníků oddělení interního auditu (pokud existuje), zda vědí o skutečných nebo údajných podvodech nebo o podezřeních ze spáchání podvodu, které se dotýkají účetní jednotky, a získat jejich názory na rizika výskytu podvodu.	
5. Posoudit, zda nezvyklé či neočekávané vztahy, které byly odhaleny při provádění analytických postupů, nemohou naznačovat existenci rizik výskytu významných nesprávností způsobených podvodem. Zvážit, zda další získané informace nenaznačují výskyt významných nesprávností způsobených podvodem.	
6. Předpokládat, že účtování o výnosech je spojeno s riziky výskytu podvodu, a vyhodnotit, jaké druhy výnosů, výnosových transakcí či tvrzení vedou ke vzniku těchto rizik (viz ISA 240 – Postupy auditorů související s podvody při auditu účetní závěrky).	
7. Nakládat s vyhodnocenými riziky výskytu významné nesprávnosti způsobenými podvodem jako s významnými riziky a seznámit se s relevantními kontrolami týkajícími se těchto rizik – viz formulář 185.	
8. Provést adekvátní postupy v reakci na vyhodnocená rizika významné nesprávnosti způsobené podvodem. Přitom: <ul style="list-style-type: none"> • zvážit znalosti, dovednosti a schopnosti členů týmu, • zvážit, zdali vedení nemanipuluje výnosy prostřednictvím volby účetních metod založených na subjektivním měření a komplexními transakcemi, • zabudovat do plánovaných auditorských postupů prvek nepředvídatelnosti. 	
9. Provést auditorské postupy s cílem: <ul style="list-style-type: none"> • zkontrolovat správnost účetních zápisů v hlavní knize a dalších úprav provedených při sestavení účetní závěrky, • prověřit, zda nejsou účetní odhady vytvořeny předpojatě, • zhodnotit, zda pro významné transakce, které se vymykají běžné obchodní činnosti účetní jednotky, poskytlo vedení účetní jednotky adekvátní zdůvodnění. 	
10. Zvážit, zda závěrečné analytické postupy prováděné krátce před koncem auditu za účelem formulování celkového závěru o tom, zda jeho účetní závěrka odpovídá jeho poznatkům o účetní jednotce, nenaznačují existenci dříve nezaznamenaného rizika výskytu významných nesprávností způsobených podvodem.	
11. Posoudit, zda by zjištěné nesprávnosti mohly naznačovat existenci podvodu.	

<p>12. Pokud je účetní závěrka v důsledku podvodu významně zkreslená (nebo pokud nelze vyjádřit názor), posoudit důsledky této skutečnosti na prováděný audit.</p>	
<p>13. Získat písemná prohlášení od vedení, a kde je to vhodné, také od osob pověřených správou a řízením, o tom, že:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uznávají svou odpovědnost za navržení, zavedení a prosazování vnitřního kontrolního systému, který má sloužit k prevenci a odhalování podvodů, • auditorovi byly předány výsledky vyhodnocení rizika provedeného vedením, o tom, že by účetní závěrka mohla být významně zkreslena v důsledku výskytu podvodu, • auditor byl obeznámen s výskytem podvodů (o jejichž existenci ví a které mají vliv na účetní jednotku, nebo s podezřeními na jejich výskyt), které se týkají vedení, zaměstnanců, kteří hrají významnou roli ve vnitřním kontrolním systému, nebo ostatních osob, pokud by podvod mohl mít významný dopad na účetní závěrku, a • auditor byl obeznámen se všemi tvrzeními o spáchání podvodu nebo podezřeními na podvod, o nichž ví a jež mají vliv na účetní závěrku účetní jednotky a na něž upozornili zaměstnanci, bývalí zaměstnanci, analytici, regulační orgány či jiné subjekty. 	
<p>14. Komunikovat podvod nebo informace, jež naznačují existenci podvodu včas příslušné úrovni vedení a/nebo osobám pověřeným správou a řízením účetní jednotky a posoudit, zda existuje povinnost informovat o výskytu podvodu nebo o podezření na spáchání podvodu regulační orgány a orgány dohlížející na dodržování zákonů.</p>	

<p>15. Uvést do dokumentace auditu:</p> <ul style="list-style-type: none">• významná rozhodnutí týkající se rizik významných nesprávností způsobených podvodem přijatá během projednávání v rámci týmu pracujícího na zakázce,• odhalená a vyhodnocená rizika výskytu významných nesprávností způsobených podvodem,• celkovou reakci na vyhodnocená rizika výskytu významných nesprávností způsobených podvodem a návaznost těchto postupů na vyhodnocená rizika,• výsledky auditorských postupů včetně postupů navržených za účelem nakládání s riziky nedodržení kontrol ze strany vedení,• komunikaci týkající se podvodu s vedením, s osobami pověřenými správou a řízením účetní jednotky, s regulačními orgány a ostatními subjekty,• důvody, v případě předpokladu neexistence rizika výskytu významné nesprávnosti způsobené podvodem ve spojitosti s účtováním o výnosech, které k tomuto závěru vedly.	
---	--

Příloha č. 5

VYHODNOCENÍ NESPRÁVNOSTÍ

Nesprávnost			Účet	Finanční dopad				Kvalitativní aspekty	Opraveno
Popis	Typ*	MD	Dal	Aktiva	Pasiva	Vlastní kapitál	Výsledek hospodaření	Jiný komentář	(ANO/NE)
Nesprávnosti zjištěné během auditu celkem:								Hladina významnosti (materiality): <input type="text"/>	
Nesprávnosti opravené vedením:									
Neopravené nesprávnosti celkem:									

Závěr:

*Typ nesprávnosti : ** Kvalitativní aspekty:

- Faktická nesprávnost (konkrétní zjištěná nesprávnost) – potenciální známky výskytu podvodu?
- Nesprávnost v úsudku (účetní odhad) – možnost dalších nesprávností?
- Odhadovaná nesprávnost (extrapolace vzorku, analytický test) – existence neidentifikovaného rizika? – indikátor nefunkčních kontrol?

Seznam literatury

- Blake, J., Amat, O. European Accounting Harmonisation: myth or reality? *Accountant*, 1995. May, 28-33.
- Brown, H., L., Liburd, J., C., Trompeter, G. Effects of Earnings Forecasts and Heightened Professional Skepticism on the Outcomes of Client. *Auditor Negotiation Journal of Business Ethic*. 2013. 116 (2): 311-325.
- Celosvětový průzkum hospodářské kriminality, PWC 2014. dostupné z: <https://www.pwc.com/cz/cs/hospodarska-kriminalita/assets/pdf/global-economic-crime-survey-2014-cz.pdf>.
- Clever Office s.r.o. Audit účetní závěrky a Interní audit. *Směrnice.cz - Audit a Interní audit*, 2004. [online]. [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <http://www.smernice.cz/interni.php>.
- Český finanční a účetní časopis, 2012, roč. 7, č. 4, s. 43-59.
- Český institut interních auditorů. Etický kodex., 2013. *ČIIA – Český institut interních auditorů o. s.* 2013. [online]. [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: <http://www.interniaudit.cz/ciia/clenstvi/eticky-kodex.php>
- Čírtková, L., Fialka, M., Hýsek, A. a kol. *Podvody, zpronevěry, machinace (možnosti prevence, odhalování a ochrany před podvodným jednáním)*. Praha: Armex Publishing, 2005. 247 s. ISBN 80-86795-12-8.
- Doyle, D. *Hodnocení moderních přístupů ve strategickém řízení nákladů*, CIMA Publishing, 2002, ISBN 80-7357-189-7.
- Drábková, Z. *Kreativní účetnictví a účetní podvody jako porušování věrného a pravdivého obrazu účetnictví*. České Budějovice: JU EF 2011
- Drábková, Z., Kouřilová, J. *Kreativní účetnictví ve vazbě na účetní podvody*, České Budějovice: JU 2009.
- Dytrt, Z. *Etika v podnikatelském prostředí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 196 s. ISBN 80-247-1589-9.
- Fox, J. Learn to play the Earnings Gam, *Fortune*, 1995, 31 July.
- Gowthorpe, C., Blake, J., Pilkington, C. *Ethical Issues in Accounting*. London: Routledge, 1998. s. 207. ISBN 0415171725.
- Griffiths, I. *New Creative Accounting: How to Make Your Profits What You Want Them to Be*. Palgrave MacMillan, 1995. ISBN 0333628659.
- IFAC. *Etický kodex pro auditory a účetní znalce*. 2012. [online]. [cit. 2013-05-03]. Dostupné z: <http://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/2012-IESBA-Handbook.pdf>
- IFAC. *Mezinárodní předpisy v oblasti řízení kvality, auditu, prověrek, ostatních ověřovacích zakázek a souvisejících služeb*. 2012. [online]. [cit. 2013-05-03].

- Dostupné z:
<http://www.kacr.cz/file/1303/Handbook%202012%201.%C4%8D%C3%A1st.pdf>
- IFAC. *Příručka k řízení kvality pro malé a střední účetní a auditorské praxe k uplatňování ISA při auditu účetních závěrek malých a středních*. 2010. [online]. [cit. 2013-05-03]. Dostupné z: <http://www.kacr.cz/prirucka-k-rizeni-kvality-pro-male-a-stredni-ucetni-a-auditorske-praxe>.
- IFAC. *Příručka k uplatňování ISA při auditu účetních závěrek malých a středních podniků k uplatňování ISA při auditu účetních závěrek malých a středních*. 2010. [online]. [cit. 2013-05-03]. Dostupné z: <http://www.kacr.cz/prirucka-k-uplatnovani-isa-pri-auditu-ucetnich-zaverek-malych-a-strednich-podniku>.
- Jensen, M., Meckling, W. Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 1976, V. 3, No. 4, pp. 305-360.
- Komora Auditorů České Republiky. *Aplikační doložka KA ČR Požadavky na zprávu auditora definované zákonem o auditorech ke standardu ISA 700 „Formulace výroku a zprávy auditora k účetní závěrce“ 2010b*. [on-line]. [cit. 2013-05-03]. Dostupné z:
<http://www.kacr.cz/data/Methodika/Auditing/Sněm%202010/AD%20ISA%20700%202009%20clarified%20final.pdf>
- Komora Auditorů České Republiky. *Auditorská profese v České republice*, 2013. [online]. [cit. 2015-05-03]. Dostupné z:
<http://www.kacr.cz/file/1436/Publikace%20Auditorska%20profese%20v%20C4%8CR.pdf>
- Komora Auditorů České Republiky. *Etický kodex Komory auditorů ČR*. 2011. [online]. [cit. 2013-05-03]. Dostupné z:
http://www.kacr.cz/file/43/02_eticky_kodex_2010
- Komora Auditorů České Republiky. *Mezinárodní auditorské standardy*. 2010a. [online]. [cit. 15. 1. 2013]. Dostupné z <http://www.kacr.cz/auditorske-standardy-komplet>
- Komora Auditorů České Republiky. *Příručka pro provádění auditu*. Praha: KAČR. 2012. ISBN 978-80-86679-18-1.
- Komora logistických auditorů. *Metodika logistického auditu*, In: *Komora logistických auditorů*. 2010. [online]. [cit. 2015-05-03]. Dostupné z:
<http://kla.cz/metodika-audit/#prezentace>
- Králíček, V. *Auditing*. Praha: Vysoká škola ekonomická 1997. ISBN 8-7079-812-2.
- Králíček, V. *Zákon o auditorech Komentář*, Wolters Kluwer, Praha 2009. ISBN 978-80-7357-464-2.
- Králíček, V., Molín, J. *Vnější a vnitřní kontrola z pohledu managementu*, Wolters Kluwer Praha 2014. ISBN 978-80-7478-557-3.
- Králíček, V., Müllerová, L. *Auditing*. 1. vyd. Praha: Svaz účetních, 1997. 220 s.
- Mezinárodní auditorské standardy 2009, KA ČR, Praha 2010.
- Molín J. *Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů*, Wolters Kluwer, Praha 2011. ISBN 987-80-7357-600-4.

-
- Müllerová, L. *Auditing pro manažery aneb proč a jak se ověřuje účetní závěrka*, Aspi, Praha 2013. ISBN 978-80-7357-308-9.
- Müllerová, L., Králíček a kol. *Auditing*, VŠE, Praha, 2014. ISBN: 978-80-245-2018-6.
- Murphy A. G. *Foreign corrupt practices act*. Wiley, USA 2011, ISBN 978-0-470-91800-5.
- Naser, K. *Creative Financial Accounting: Its Nature and Use*, Hemel Hempstead: *of Accounting and Economics*, 1994. 17, 281-308.
- Ogerová, B., Fibírová, J. *Řízení nákladů*, Vydavatelství HZ, Editio, 1998. ISBN 80-86009-24-6.
- Příručka pro provádění auditu, KA ČR, Praha 2012, ISBN: 978-80-86679-18-1.
- Putnová, A., Seknička, P. *Etické řízení ve firmě: nástroje a metody: etický a sociální audit*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007, 166 s. ISBN 978-80-247-1621-3.
- Reidenbach, R. R., Robin, D. P. A Conceptual Model of Corporate Moral Development. *Journal of Business Ethics*, duben 1991, s. 275-281.
- Revsine, L. The selective financial misrepresentation hypothesis. *Accounting Horizons*, 1991.
- Ricchiute D. N. *Audit*. Nakladatelství Victoria Publishing, Praha 1994. ISBN 80-85605-86-4.
- Roľný, I. *Etika v podnikové strategii: metodologické postupy integrace etiky do podnikové strategie*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 1998, 119 s. ISBN 80-858-3453-7.
- Sedláček, J. *Základy auditu*. 1. vyd. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2006. 170 s. ISBN 80-210-4168-4.
- Schiffer, V. *Vnitřní kontrolní systém*, Aspi, Praha 2009, ISBN 978-80-7357-436-9.
- Schilit, H. *Financial Shenanigans*, 2nd edition: How to detect accounting gimmicks & fraud in financial reports. Wiley, US 2002, ISBN-978-0-07-138626-5.
- Šoljaková, L. *Strategicky zaměřené manažerské účetnictví*, Management Press 2009. 978-80-7261-199-7.
- Zákon o auditorech č. 93/2009 Sb., v aktuálním znění.

webové stránky:

Wahid Abdullah Khan např.:

<http://www.articlesbase.com/accounting-articles/wahids-attitude-creative-accounting-and-proficient-ethics-3955682.html>

<http://www.articlesbase.com/leadership-articles/wahid-formula-the-most-observable-approach-whether-conflicts-of-interest-in-the-accountancy-and-auditing-profession-are-conducive-to-corruption-par-4319734.html>

<http://my.studyindenmark.dk/profiles/blogs/the-delineate-on-mohammad-wahid-abdullah-khan-s-surprising-1>

Lormel Dennis, např.:

<http://www.c-span.org/person/?dennislormel>;

<http://www.dmlassociatesllc.com/aboutus.htm>

www.e-ISO.cz

www.kacr.cz

www.nur.cz

<http://www.kacr.cz/metodicka-podpora>

http://www.ius-wiki.eu/tnh/pfuk/etika_v_podnikani/2

http://www.governance.cz/cs/ethics-and-compliance/management-firemni-kultury-a-etiky/zanedbana-firemni-kultura-firmy-s-nazvem-ceska-republika_s141x8580.html

http://www.ius-wiki.eu/tnh/pfuk/etika_v_podnikani/2

http://www.governance.cz/cs/ethics-and-compliance/management-firemni-kultury-a-etiky/zanedbana-firemni-kultura-firmy-s-nazvem-ceska-republika_s141x8580.html viz kapitola 8

Název:	Účetní auditing
Autor:	Ing. Zita Drábková, Ph.D., doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.
Vydavatel:	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Ekonomická fakulta
Vydání:	1. vydání, 2016
Účel:	Vysokoškolská učebnice
Počet stran:	234
Elektronická verze:	http://omp.ef.jcu.cz

**Tato publikace neprošla jazykovou úpravou v redakci nakladatelství.
Za věcnou a jazykovou správnost díla odpovídají autoři.**

ISBN 978-80-7394-560-2

